

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Ecclesiastică.

A

SĂNTULI SINOD AL S-TEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE
ROMÂNE.

ANUL AL XXI-lea, No. 4.

IULIE.

TABELA MATERIILOR

	Pag.
1 Din scrierile needitate ale P. S. Episcop al Romanului Melchisedek	361
2 Despre canónele Sf. Apostoli	379
3 Conciliul de la Florența.	405
4 Predica și activitatea Apostolilor înainte de convertirea lui Paul	419
5 Orații vechi de la nunți	433
6 Cronica Bisericii Ortodoxe Române	448
7 Copie după raportul Prea Cucernicului revisor Ecclesiastic al Eparchiei Dunărei de jos.	457
8 Donațiuni.	470

BUCUREȘTI

TIPO-LITOGRAFIA CARȚILOR BISERICEȘTI

1897

DIN SCRIERILE NEEDITATE

ALE

PREA SFINȚITULUI EPISCOP AL ROMANULUI MELCHISEDEK ¹⁾.

Cu puțin înainte de mórtea Prea Sfințitului Melchisedek ²⁾, se discuta prin ziare, reviste, broșuri și chiar cărți didactice, cu fórte mare animositare ces-tiunea despre orthodoxia armenilor și a bisericii lor ³⁾.

¹⁾ Manuscriptul ce publicăm ni l'a procurat Dl. V. Mandinescu, amicul devotat al repausatului Melchisedek. Dl. Mandinescu stând aproape totă viața sa în cea mai intimă și adevărată prietenie cu P. S. Melchisedek, se silește și astă-đi a ilustra memoria distinsului ierarh și amic al său. El conduce cu multă demnitate școla înființată conform testamentului repausatului Melchisedek și își dă toate silințele spre a salva instituțiunile fondate prin ultima voință a aceluși ierarh. Onóre Domnului Mandinescu, pentru purtarea sa demnă de totă lauda, considerând de a sa sacră datorie a împleti cununii de lauri, bine meritate, chiar și după mórte, aceluși ierarh care a împodobit prin meritele și erudițiunea sa Biserica Română timp de aproape jumătate secol.

²⁾ Prea Sfințitul Melchisedek episcopul Romanului a murit în ziua de 16 Mai 1892.

³⁾ Comp. Respuns la scrierile calomniose ale D-lui Gheorghe Aramă și Econ. Șt. Călinescu contra bisericii Armene de Luca Sarmakaș, Iași 1891, în care sunt citate toate atacurile aduse armenilor și bisericii lor.

Armenii și biserica lor erau acușați că au introdus tot felul de schisme și eresuri în învățătura bisericii lor, în cult și chiar în ritualul bisericesc.

Aceștia la rîndul lor, apărându-se, țineau cu orice preț să arate tuturor că toate învinuirile ce li se aduceau, erau simple acușări și calomnii, nefondate și neadevărate. D'aci discuțiune și polemică, care puțin a lipsit de a degenera în insulte reciproce, mai ales că armenii, pe lângă năzuința și datoria ce aveau d'a restabili adevărul și d'a face lumină asupra cestiunelor ce se discutau, trebuiau să răspundă, ca în acelaș timp, la toate atacurile ce li-se aduceau.

În apărarea lor, Armenii, pe lângă autoritatea părinților bisericesci din primele secole, s'au raportat la autoritatea a două scriitori contimporani. La Vladimir Guettée, foarte cunoscut în biserica ortodoxă prin scrierile sale, din cari unele sunt traduse și în limba română ¹⁾, și la Prea Sfințitul Episcop al Romanului Melchisedek.

Tot ce se țice la adresa noastră, ripostați armenii, sunt nedumeriri și calomnii, căci, *tot ce ne separă de biserica ortodoxă*, Guettée, în „Expunerea doctrinei „Bisericii creștine orthodoxe, le numește: *simple neînțelegeri, cu caracter curat exterior, care n'au avut de motiv de cât ore-care obiceiuri și împrejurări politice și o neînțelegere asupra unui punct de doctrină definit la sinodul ecumenic din Chalchedon. Doctrina este aceeași în ambele Biserici. Biserica ar-*

¹⁾ Scrierea „Expunerea doctrinei Bisericii creștine Orthodoxe“ a lui W. Guettée este tradusă în limba Română de I. P. S. Mitropolit Primat Iosif Gheorghian, edată în a doua ediție în 1887.

„mână este în perfect acord cu cea greacă în reproșurile adresate Bisericii latine“ ¹⁾).

Ei invocă și cuvintele aceluiași Guettée, care dice: „Astăzi sunt în lume trei biserici principale de origine apostolică: Biserica greacă, Biserica latină și Biserica armână. Acastă din urmă născută din biserica greacă în secolul al IV, se urcă astfel prin ea până la apostoli....“ ²⁾).

Raportându-se la autoritatea P. S. Melchisedek, armenii raportează cuvintele sale din celebra sa scriere intitulată: „Chronica Romanului“, unde la pagina 33, relativ de armenii și biserica lor, face următoarea judicioasă reflexiune :

„Din certele religioase ce au urmat în antichitate între Grecii și Armenii, între aceste două națiuni s'a iscat și întărit o mare ură și antipatie, care nu o dată a ajuns la fanatism. Grecii au stârnit asupra armenilor o mulțime de fabule calomnioase și le a răspândit prin scrierile lor și pe la celelalte națiuni „orthodoxe“ ³⁾).

Când dar Armenii erau acușați, că au ieșit cu biserica lor din concertul bisericilor ortodoxe, că au rămas numai cu presupțiunea că se țin de hotărârile Sinodului întâi și al doilea ecumenic, că au introdus tot ce au voit în biserica lor, că au introdus tot felul de eresuri în învățătura Bisericii lor, și aceste eresuri au căutat să le introducă și în cultul său serviciul divin etc.

¹⁾ Wlad. Guettée citat de Luca Sarmakaș în scrierea: Respons la scrierile calomnioase ale Dnului G. Aramă și Econ. Șt. Călinescu, p.7-9.

²⁾ Comp. Scrierea citată pag. 8.

³⁾ Comp. Scrierea citată pag. 3.

etc. ¹⁾, se înțelege de la sine, că cuvintele episcopului român, cel mai distins între colegii săi, fiind în favoarea armenilor, ele angagiau foarte mult moralmente pre acest ierarh în această cestiune, și trebuia ca el să se explice asupra cuvintelor și reflexiunilor sale de mai sus; cu alte cuvinte, trebuia ca el să-și spună cuvîntul în discuțiunea agitată despre orthodoxia Armenilor.

Spre acest sfîrșit, repausatul Melchisedek, în acele timpuri, de și coprius de o crudă și grea bătălie cronică, care ajunsese în ultima ei fasă și îl slăbise cu desăvîrșire, dar iubitor de muncă și dorind ca să se facă adevărată lumină asupra cestiunii controversate despre orthodoxia Bisericii Armene, a colectat mult material privitor la cestiune, scris de cei mai distinși scriitori ai bisericii ruse, în special, și îl prelucra pentru a-l da la lumină.

Mărtea însă răpindu-l înainte de a-l putea revedea și publica, D-l Mandinescu, a ținut mult ca tot ce P. S. Melchisedek scrisese în această cestiune să fie publicat, și spre acest sfîrșit, a încredințat subsemnatului manuscriptul în cestiune. Am primit cu bucurie însărcinarea, mai ales, că prin acesta mi s'a dat o nouă ocaziune a-mi arăta recunoștința către acela care mi-a făcut mult bine și m'a iubit cu adevărată dragoste părintească.

Manuscriptul în cestiune, scris cu mâna P. S. Melchisedek, poartă titlul următor:

---

¹⁾ Comp. Scrierea citată pag. 16, 17 etc.

CAUSELE UREI CREȘTINILOR ORTODOXI

ASUPRA

ARMENILOR ȘI A CREDINTELOR RELIGIOASE ALE ACESTORA.

Spre a ne da sémă despre cauzele, ce aũ putut provoca acéstă crudă persecuțiune a unui Domn românesc asupra pacnicilor armeni, ce se acióse în Moldova de pe la finele vécului al XIV-lea și începutul celui al XV-lea, trebuie să facem o scurtă ochire asupra acestui popor emigrant și a relațiunilor lui antice cu imperiile vecine patriei lui, și cu Biserica ecumenică a răsăritului.

Spre acest sfîrșit ne vom folosi de savantul studiũ profesorului rus de la facultatea teologică din St. Petersburg I. E. Troițki, carele în anul 1875 a scris o carte intitulată: *Нѣвозможеніе въры Церкви армянскія*, adică: *Espunerea credinței Bisericii armene*, ca tesă la doctoratul seũ, pe carele l'a și primit, după ce ș'a susținut cu demnitate opera sa la 27 Aprilie în numerosa adunare de savanți, clericî și laicî, în sala Academiei teologice. Disputa savantă a fost precedată de discursul doctorantului Troițki, unde, între altele face următorul istoric al relațiunilor politice și bisericesci ale Armenilor cu imperiul bizantin și cu Biserica ecumenică orthodoxă a răsăritului; istoric, pe carele noi îl reproducem aici întocmai, ca fórte instructiv pentru subiectul nostru.

Studiind istoria desbinărei bisericii armene de cea ecumenică, ñice D. Troițki, precum și istoria încercărilor de reunire cu ñinsa, m'am convins, că în amândoué casurile cestiunile și interesele teoretice aũ jucat un rol secundar,

dar primul și căpitenicul rol l'au jucat cestiunile și interesele practice. Acastă convingere a mea se întemează pe următoarele:

În timpul present se pôte socoti deplin dovedit faptul, că în istoria desbinării societăților bisericesci monofisite de la biserica ecumenică, au jucat un rol foarte însemnat cestiunile și interesele naționale. Pe lângă alte combinațiuni, această se dovedesce prin faptul, că monofisitismul a fost primit în acelaș timp de trei diferite naționalități, ce făceau parte din imperiul greco-roman de atunci, adică: de națiunile arménă, siriană și coptă. Acastă împrejurare n'a putut fi întâmplătoare. În ea s'a exprimat un protest energetic din partea naționalităților supuse, contra naționalității dominante greco-romane. Cestiunea teologică, ridicată de monofisitism a servit numai ca motiv spre manifestarea acestui protest, iar divergența de naționalitatea dominantă în deslegarea acestei cestiuni a servit de mijloc spre păstrarea independenței naționale și spre apărarea ei, de înghițirea de către națiunea dominantă. Ce se atinge de Armenia în special, nimica nu era mai firesc de cât această izbucnire a spiritului național. Nația armenescă era una din cele mai vechi pe lume avea o fisionomie spirituală pe deplin dezvoltată și stabilită, o conștiință națională deplin dezvoltată, o istorie lungă și slăvită. Acest felu de națiuni nu se supun asimilațiunii de către alte naționalități. Între acestea istoria Armeniei fu ast-fel închiegată, că ea a trebuit să'și opintască toate puterile ca să nu fie înghițită de alte naționalități mai numeroase și mai puternice. Sórta a împins'o între două imperii puternice—persiană și greco-romană. Poziția geografică, ce ea ocupa între aceste două imperii, era ast-fel, că ele amândouă erau silite a o privi ca un avant-post una împotriva alteia, și a întrebuița toate sforțările, ca să întărescă în ea care de care mai timpuriu și mai durabil de cât rivala sa. Se înțelege că nici una nici alta nu pregeteau în alegerea mijloacelor pentru ajungerea

scopului lor. Dar fiind că unul dintre mijlocele cele mai puternice era propaganda religioasă, apoi fie-care dintre aceste puteri cu osîrdie se și ocupa cu această propagandă. Imperiul greco-roman a apucat înaintea rivalei sale (Persia), și de aceea biruința pe tărîmul acesta (religios) a fost în partea sa. Mai în același timp, când Marele Constantin a primit creștinismul, acesta fu proclamat ca religie de stat și în Armenia de împăratul Terdat. În creștinism imperiul greco-roman găsi veriga, carea lega Armenia cu imperiul și zidul despărțitor de Persia; iar pentru Armenia creștinismul fu mijlocul de apărare despre Persia a independenței naționale.

Dar creștinismul, apărând independența națională a Armenilor, a deschis calea atacurilor contra acestei independențe din partea imperiului greco-roman. Conducătorul acestor atacuri lesne aș putea fi rânduielele bisericesci ce se stabilise în Armenia după convertirea ei la creștinism. În timpurile primitive tînăra biserică arménă una din eparhiile șupuse Mitropolitului Chesariei-Capadochiei, sêvirșia serviciul divin și cetia operele cele mari ale geniului grecesc în limba grécă, și în acest chip se afla în atârnaire ierarchică și intelectuală de puternica sa vecină de la apus. Se înțelege de sine, că, dacă această îndoită atârnaire ar fi continuat a se desvolta și a se întări mai departe, o seriósă primejdie amenința independența Armenilor. Iată pentru ce la finele vécului al IV-le și începutul celui al V-lea începe a se ivi între Armeni tendința de a se emancipa de primejdiósa lor vecină în amândouă privirile. Impăratul armenesc Pap, precurmă atârnairea ierarchică a Bisericii sale de Mitropolitul Chesariei-Capadochiei, iar vestitul Mesrop inventéază alfabetul armenesc și traduce în limba arménă cărțile cele sfințite și ale serviciului divin.

În aceste două măsurî s'aș găsit două mijloce puternice pentru apărarea stării-de-sine a Bisericii armenesci și a propriei existențe a națiunii armene despre imperiul greco-roman. Dăr, spre părere de rău, și o parte și alta nu s'aș

oprit numai la aceste două măsuri. Causa a fost nenorocitele împrejurări ale Armeniei, ce s'aun grupat atunci asupra ei.

În acel timp, când printre Armenii se desceptase și începuse a se desvolta tendința de a se emancipa de imperiun în privirea ierarhică și intelectuală, împăratul Persiei, Iezdigard a declarat resboiun creștinismului și civilizației grecesci în Armenia, cu scop de a alunga din ea influența politică a Constantinopolei și a o înlocui cu a sa. Tote forțele puternicii pe atunci împărăției sale le a întrebuintat el pentru ca să înlocuiască creștinismul cu parsismul, limba și literatura grăcă parte cu cele armenesci, parte cu cele persiene. Armenia a cerut ajutorul imperiului contra acestui vrăjmaș înfricoșat, imperiul i-a refusat., Lăsată ei însăși nenorocita nație a stropit cu sângele său tot teritoriul patriei sale, și bărbătesce s'a luptat pentru credința sa, dar nu ș'a putut apăra libertatea sa politică și starea-de-sine, și a cădun sub stăpânirea Persiei.

Apatia arătată de imperiun în lupta eroică a armenilor cu puternicul vrăjmaș, forte a răcit pre Armenii despre imperiul grecesc, iar certele monofisite, care isbucnise mai în același timp cu începutul luptei armenesci cu Persiei, certe, care aun învăluit și aun turburat tote țările imperiului, aun făcut ruptura definitivă cu imperiul bizantin. Masele monofisiților persecutați în imperiun aun năzuit în Armenia, căutând acolo scăpare de prigonirile guvernului imperial, și respândind pe socotela împăratului și a Sinodului de Chalchidon convocat de el în anul 451, spre alinarea acestor certe—cele mai absurde vești. Împărații Persiani îndată aun priceput, ce armă puternică le a cădun în mână contra imperiului prin desbinările religioase ce aun isbucnit în el și s'aun grăbit ale utiliza contra rivalei lor. Cu zel aun început ei a ocroti emigrația monofisită în hotarele părții Armeniei supuse lor și cu putere aun stăruit ca monofisi-

tismul cel persecutat în imperiū să fie oficial primit de biserica armenescă.

Opintirile împăraților persieni coincidând cu propriile tendinți de emancipare ale Armenilor de imperiū, s'aū încununat cu succes. În anul 491, adică după 40 ani de la Sinodul de Chalchidon, Catolicosul armenesc de atunci Pabken a convocat Sinod în Vagarșapad, și la acel Sinod cu solemnitate a proclamat îndatoritóre pentru biserica sa numai hotărârile de credință ale celor trei prime Sinóde ecumenice, tăcând despre al patrulea, ca și când el nu ar fi fost. Acesta a fost întâiul pas spre desbinarea bisericii armene de cea ortodoxă. Este viderat, că ea prin acésta a voit să declare, că în privința dogmatică, ea doresce a rămânea cu acele hotărâri dogmatice, care s'aū dat la cele dintăi sinóde ecumenice, și în desvoltarea mai departe a acestor hotărâri nu voesce să mérgă de mână cu biserica ortodoxă. După primul acesta pas a urmat un șir de altele mai decisive; la sinódele ținute în Devin la anii 547, 596, 645 și în Monaskert în anul 726 Biserica arménă nu numai deadreptul a lepădat Sinodul de Chalchidon, dar l'a și anatematisat. Prin acésta ea formal și solemn a rupt legătura cu Biserica Ortodoxă, și a declarat, că ea de acum va trăi cu o vieță deosebită a sa, dispărțită de Biserica Ortodoxă. Paralel cu aceste formale desbinări de biserica ortodoxă, ea începe a se deosbi de ea și faptic în sfera dogmelor și a ceremoniilor; incetul cu incetul începe a introduce la sine acele diferenți dogmatice și ceremoniale, care o deosebesc până acum de biserica ortodoxă. De și legătura cu istoria și cu dogmatica monofisitismului a celor mai multe din aceste deosebiri, pe temeiul documentelor ajunse până la noi se póte dovedi cu mai multă saū mai puțină veracitate, totuși tendința separatistă ce se exprimă în ele, nu póte fi supusă nici celei mai mici îndoeli. Tóte aceste divergințe fără îndoelă aū servit de mijloc spre deosebirea bisericii armenesci de cea ortodoxă, iar deosebi-

rea—ca mijloc spre apararea independenței bisericii armenesci și a stării-de-sine a națiunii armenice de atacurile contra lor din partea imperiului.

Cu modul acesta imperiul greco-roman avea un punct, care 'l lega cu Armenia împotriva Persiei, în monofisism și a creat un punct, carele desunia Armenia de imperiū. Iar pentru Armenia, monofisismul a devenit mijloc pentru a'și apăra naționalitatea și Biserica contra imperiului, precum creștinismul servise spre apărarea lor contra Persiei.

Și așa, eu afirm, că în cestiunea despre reunirea bisericii armenice cu cea Ortodoxă înainte de toate erau amestecate interesele ierarchice și naționale ale Armenilor. Frica de a nu periclita aceste interese scumpe se zărește în toate tratativele de reunire ale bisericii armenice cu cea ortodoxă, sau mai bine dicând cu imperiul de răsărit. Și spre părere de rău aceste temeri nu erau netemeinic. Imperiul greco-roman se socotia pre sine ast-feliū de instituțiune universală, precum în urmă se socotia papismul, și în politica sa esteriōră urmăria aceeași tendință universală ca și papismul. Ea se credea menită a întruni sub sceptrul împăratului toate semințiile și popóarele pământului, și nu ascundea acesta. Teoria dominațiunii universale fățiș o desvoltaū la răsărit nu numai Domnitorii și ómenii de stat, ci și teologii. Se înțelege, cu câtă neîncredere și cu ce témă trebuie să fi auđit această teorie popóarele vecine cu imperiul. Prin instinct ele trebuiaū să se apuce de toate cele ce puteaū să-i apere de înghițirea acestui Moloch atot-mistuitor. De aceea Armenii la toate încercările provocate de imperiū pentru unirea bisericescă, punctul de purcedere al lor era asigurarea existenței lor politice și bisericesci. Așa la încercarea de unire sub împăratul Manuil Comnénu, Armenii aū propus condiție capitală: «Ca Catholicosul armenesc să stăpânescă patriarhatul Antiochiei, și să dispună de toate bisericile ce se află în el și de cele din vecinătate, ce erau supuse jurisdicțiunii acestui patriarhat în părțile răsăritene

și apusene, și afară de aceea, după ordinile împăratului grecesc, să ocârmuească și în viitor poporul armenesc, precum îl ocârmuesce acum». Din aceste cuvinte se vede lămurit, că ei se feriau a se reuni cu biserica ortodoxă grecască, de teamă ca să nu'și părădă independența bisericii lor, și individualitatea lor națională, și voiau a garanta pe cea dintâi prin ridicarea Catholicosului la tronul patriarhal al Antiochiei, căruia istoricesce îi era asigurată egalitatea drepturilor cu celelalte tronuri patriarhale ale Răsăritului; iar pe a doua prin recunoșterea acestui catholicos de cap și reprezentant al nației.

Și așa, încheie D. Troițki, «téma Armenilor pentru interesele lor naționale și ierarchice, după opiniunea mea, a fost pricina de căpitenie, pentru carea cestiunea reunirii bisericii armenesci cu cea orthodoxă a rămas până astăzi nedeslegată».

După ce am expus aici cauzele politice ale desbinării Armenilor de cei-l-alți creștinii orthodoxi răsăriteni, să urmărim mai departe cestiunea acésta pe tărîmul bisericesc, ca să vedem cum cu timpul ura între aceste biserici a tot crescut, și cum s'a'au privit ele una pe alta. Și în acésta privință ne vom servi de opera savantului teolog D. Troițki, carele în capitolul VII-lea și în al VIII-lea ne face nisce importante tablouri istorice, descriind privirile amânduror acestor biserici, una contra alteea. Incepem mai întâi cu «Privirea Bisericii și a teologiei orthodoxe asupra Bisericii armenesci», și apoi vom reprezenta și «privirea Bisericii și a teologiei armenesci asupra Bisericii orthodoxe», spre a se vedea, cum treptat s'a format și a crescut ura între aceste două biserici, ură, care s'a încuibat mai cu sémă între cei bisericesci și în clasele neculte ale popórelor orthodoxe și a celui armenesc, ură, care în acele clase există încă și astăzi pe tăcute.

*Privirea Bisericii și a științei teologice ortodoxe
asupra Bisericii armenesci.*

Privirea Bisericii ortodoxe și științei teologice asupra Bisericii armenesci tot-deuna a fost consequentă cu pozițiunea sa. Până la formală renegare a Sinodului din Chalchidon de către Biserica armenescă în anul 491, Biserica orthodoxă a privit pe cea armenescă ca pe o soră a sa, sau mai bine, ca pe o drăptă fiică a sa; iar după aceea—ca pe o streină de ea cu totul și eretică.

Știința teologică orthodoxă a fost echo fidel al Bisericii sale.

Armenia fu convertită la creștinism de Grecii din Asia-mică. Acastă împrejurare a format o strinsă legătură spirituală între amândouă națiunile, care a strins relațiunile lor reciproce. Armenii din suflet iubiau limba luminătorilor lor spirituali și cu zel s'aŭ apucat să învețe nemuritorile opere ale geniului grecesc. Tinerimea arménă în mase năzuia la Athena, Alexandria, Constantinopole etc. și cu grămadă încunjuraŭ catedrele renumiților dascăli de eloquență și filosofie. Aici se întâlnea ea cu cei talentoși reprezentanți ai națiunii grecesci, cu viitorii luminători și cu podoba bisericii răsăritene, cu Sf. Vasilie cel Mare și cu Grigorie theologul ș. a. și nu arare ori rivalisa cu dinșii în arta oratorică și în filosofie, spre cinstea sa și a națiunii sale.

Acastă legătură spirituală între amândouă națiunile, și cu deosebire între cei mai talentoși reprezentanți ai lor, legătură, care se ținea mai cu sémă prin interese științifice, era așa de tare, că ea a durat chiar și după desbinarea lor bisericescă. Armenii cu o neobosită osîrdie în curgerea câtor-va vécuri aŭ continuat a studia literatura grécă și a traduce în limba lor cele mai bune producțiuni în toate genurile; dar o particulară dragoste nutriaŭ ei către cei mai mari predicatori și cei mai învățați părinți ai Bi-

sericii grecesci—cătră Atanasie, Vasilie, amândoi Chirilii, Sf. Chrysostom, Epifanie ș. a.

Biserica grăcă din partea sa, cu tóte mijlócele dependinte de dinsa, se sirguia a susține legătura spirituală între amândouă națiunile, legătură formată de credință și de sciință. La finele vécului IV-lea și la începutul celui al V-lea, nu numai relațiunile naționale, dar și cele bisericesci fură puse pe nisce temelii solide. Biserica armenescă în timpul acesta adese ori se adresa către cea grecescă pentru povățuire și ajutorinți, iar cea grecescă se grăbia a'i veni în ajutor și cu una și cu alta. Cu deosebire mult a făcut în acel timp sf. Chrysostom pentru nenorocita Armenie ¹⁾. Monument al simpaticeii atențiunii cătră Armenia din partea ucenicului Sfintului Chrysostom,—Sfintului Proclu patriarhul Coustantinoplei, servesce *Τόμος πρὸς Ἀρμένους* ²⁾, prin care el a deslegat nedumeririle bisericii armene despre caracterul compunerilor lui Diodor al Tarsului și a lui Theodor al Mopsuestiei.

Ast-fel de relațiuni pretinesci între biserici saă continuat până la anul 491.

Prima lovitură în armonia și unirea lor fu dată de Sinodul de Chalchidon în anul 451. Scriitorii Armeni de ordinar esplică neprimirea hotăririlor acestui Sinod de Biserica armenescă pe deoparte prin absența la acest Sinod a reprezentanților ei, pe de altă parte prin diferite nedumeriri ³⁾. Dar după opinia noastră cauza principală a fost refuzul împăratului Markian de a da ajutor armenilor contra lui

¹⁾ Chrysost. ep. 4 ad Olymp. ep. 35, ad Alph. ep. 67. 69.

²⁾ Biblioteca veterum Patrum. Parisiis 1624. t. I. p. 309—319.

³⁾ Tóte aceste nedumeriri sunt grupate în articolul Archiepiscopului armenesc Salantian sub titlu: „Despre conglăsuirea și păruta neconglăsuire a confesiunilor bisericii armene și bisericii grecesci“, tipărit în Христ. Чтении, pe anul 1869, part. I-a, pag. 222—238.

Iesdigerd împăratul persesc ¹⁾; iar a doua politica cuceritorilor persieni ai Armeniei, care cu iscusință au utilizat desbinarea și vrajba între monofisiții și diofisiții, vrajbă, care după Sinodul de Chalchidon a ajuns la cel mai înalt grad de încordare, iar cuceritorii perși s'au creat în monofisitism, un zid chinezesc între Greci și Armeni ²⁾. Lăsând la o parte cauzele, noi ne vom ocupa nu mai de faptele urmate pe tărîmul bisericesc. Faptele sunt, că biserica arménă dintru'ntăi sub catholicosul Pabken, la un Sinod local în Vagarșapad, în anul 491, apoi sub catholicosul Avraam, tot la un sobor local în Devin în anul 596, și în fine, sub Catholicosul Nerses III-lea, la un sinod tot în Derwin, în anul 645, nu numai formal s'a lepădat de Sinodul de Chalchidon, dar l'a și anatematizat.

Acastă faptă de odată a schimbat și privirile și relațiile amânduror bisericilor una către alta. De atunci ele încep a se privi una pe alta ca streine, încep a'și adresa învinuiri de ereticie, și câte odată a intra în tocmele despre condițiunile reunirii. Mărul discordiei servește Sinodul de Chalchidon. Imprejurul recunoșterii sau nerecunoșterii lui de acum înainte încep a se înturna toate relațiile lor mai departe.

Noțiunile despre aceste relațiuni în genere și în special

¹⁾ În timpul luptei cu împăratul persesc Iesdigerd, principii armeni au trimis în Constantinopole o solie cu cerere de ajutor contra comunului vrăjmaș al Creștinilor. Bine-cinstitorul împărat grecesc Theodosie cel Tânăr a declarat deplina sa dispoziție de a le veni în ajutor; dar sfârșitul lui, carele a urmat curînd după acesta, l'a împiedicat de a aduce scopul său la împlinire. Iar urmașul lui Marcian a ascultat pe sfetnicul său Archieștratul Anatolie, și pe un ôre-care Sirian, anume Elfarion, ómeni pe cât josnici pe atâta și atei, carei l'au sfătuit a nu asculta cererile poporului armenesc, ce se răsucise cu toate puterile sale contra uricióselor scopuri ale păgânilor. Micul de suflet Marcian a preferat să păstreze alianța cu păgânii și să mențină pacea timpurară, de cât să dea ajutor Armenilor, carei se luptau contra vrăjmașilor religiunii creștine. Istoria lui Egise Vardanet, cart. 3, pag. 117—121.

²⁾ Veđi Saint-Martin. Memoires sur L'Armenie. Paris, 1828, t. I, pag. 329 sq.

despre relațiunile în cestiunea reunirii ni s'au păstrat de către mai mulți scriitorii Greci și Armeni, dar, spre părere de rău, ele nu se disting nici prin esactitate, nici prin detaliare, așa că este foarte greu a desemna un tablou deplin al acestor relațiuni, și de aceea noi ne mărginim numai la o scurtă aliniare a relațiunilor între amândouă bisericile în cestiunea reunirii.

Din nenorocire, mult a vătămat buna reușită în cestiunea reunirii politica cea neconsequentă a guvernului imperial Constantinopolitan relativ de Sinodul din Chalchidon: uneori acel guvern se arăta dispus indirect a sacrifica Sinodul de Chalchidon cu scop de a atrage pe monofisiții în sânul Bisericii; alte ori el de odată începe a'î forța să'î primască cu deasila. Se vede că acest fel de caracter forțat a avut unirea încheată între bisericile grăcă și armână la soborul din Carin sub împăratul Iraclie, și pentru aceea noi nu ne oprim la dînsa, ci trecem deadreptul la relațiunile despre reunire, care au avut o bază mai regulată și un caracter mai liber.

În formă de întrolucere în istoria relațiunilor pentru reunire între amândouă bisericile se ivesc canónele Sinodului din Trula, în anul 692, care se ating de Biserica armână și care au avut înrîurire asupra celor mai departe relațiuni ale lor până la jumătatea vécului X-lea. În aceste canóne, pre cât se scie, biserica orthodoxă pentru întâia óră s'a exprimat despre óre-care deosebite tradițiuni ale Bisericii armene. Ast-fel de tradițiuni deosebite s'au însemnat atunci patru, anume: a) Intrebuințarea numai a vinului fără apă la săvîrșirea Taínei Eucharistiei (can. 32); b) Obiceiul de a rîdica la treptele bisericesci și preoțesci numai persoane de origine și vocație clericală (can. 33); c) Deslegarea la brînză și ouă în sâmbetele marelui post (can. 56); și d) Proaducerea în altar a cîrnií ferte, după obiceiul jidovesc, și împărțirea ei între preoți (can. 99).

Nici una din aceste deosebite tradițiuni nu se pun în

legătătură nici cu istoria nici cu dogmatica monofisismului, ci toate se condamnă ca abătute de la primitiva tradițiune a Bisericii ecumenice.

Afară de acesta se însemnă și foarte aspru se osândesce, de și nu se amintesce direct biserica armenescă,—adăogirea la imnul trisagiului a cuvintelor: «Cel ce te ai răstignit pentru noi», care deja atunci erau primite și de biserica armenescă (canon. 81).

Dar însemnând și osândind toate aceste deosebite tradițiuni ale Bisericii armenesci, Sinodul din Trula nu tratăză direct această biserică de eretică, ci lasă, așa dîcînd, în umbră cestiunea despre caracterul ei.

După această întroducere, și anume de la începutul vîcului VIII-lea, se începe deja un șir de relațiuni regulate între reprezentanții amînduror bisericilor pentru reunire. Inițiativa vine de la Biserica răsăritului. Demnii ei reprezentanți se încercă a pleca pe reprezentanții bisericii armenesci să primescă doctrina despre doimea firilor, și să recunoscă Sinodul din Chalchidon. Dintre diferențele ceremoniale și disciplinare, cele enumerate de Sinodul din Trula, își opresc luarea aminte numai la una, anume la adăogirea cuvintelor «cel ce te-ai răstignit pentru noi» din imnul trisagion, și conform cu mai sus amintitul canon al Sinodului din Trula, cer eliminarea acestui adaus. Viderat este, că ei lucrăză așa sub influența atitudinii luată de Sinodul din Trula către biserica armenescă.

Mulțămită tonului dat de Sinodul din Trula, spîritul general al relațiunilor din partea bisericii grecesci a fost destul de pacific, și cătimea diferențelor între biserici, care impedează reunirea, și care trebuiaū a se înlătura, era foarte neînsemnată. Ea se mărginea la două sau trei mai principale. Dar totă gravitatea se punea în recunoscerea Sinodului de la Chalchidon.

În acest spirit și sens s'au condus tratativele despre reunire între Sf. German, Patriarchul Constantinopolei și

Catolicosul armenesc Ión de Odțun. Sf. German *cereea numai primirea doctrinei despre doimea firilor, voințelor și lucrărilor, și recunoscerea Sinodului de Chalchidon*. Episcopii armenesci, cu catolicosul lor în frunte au compus o epistolă răspunzătoare și—Отъзъ саясь.

Tot în acest spirit și sens s'au purtat negociațiunile pentru reunire între patriarhul Fotie și catolicosul Zacharia. Fotie de asemenea a cerut numai *primirea doctrinei despre cele două firi, voinți și lucrări, recunoșterea Sinodului de Chalchidon și eliminarea cuvintelor: Cel ce te-ai răstignit pentru noi*. Episcopii armenesci au adunat Sinod în Șirachav, în anul 862, au făcut cinci-spre-zece deciziuni îndreptate contra eresurilor lui Nestorie, Eutichie, Dioscor, de asemenea și asupra Theopaschiților și Manicheilor, cu nisce espresiuni echivoce, întunecate au exprimat aprobarea lor hotărârilor credinței Sinodului de Chalchidon, dar s'au ferit de recunoșterea formală a însuși Sinodului,—cu acest lucru s'a și isprăvit.

În acelaș spirit și direcțiune a continuat tratativele începute sub Fotie, ucenicul și urmașul lui Fotie Nicolae, Misticul în relațiunile sale cu Sambat, fiul regelui armenesc Așot și cu catolicoșii Maștoți și Ión VI-lea. Dar și această dată negociațiunile s'au sfârșit cu nimica. Catolicosul Ión trăgându-le câți-va ani, de odată le-a precurmat cu o defălmare a Sinodului de Chalchidon.

În acelaș spirit iubitor de pace și moderațiune s'au adresat în acel timp către Biserica arménă în genere și către cestiunea reunirii cu ea și alți păstori ai bisericii răsăritene. Așa d. e. de acest spirit sunt pătrunse epistolele lui Toma, patriarhul de Ierusalim, a lui Ión Mitropolitul Niceei, și a lui Areta arhiepiscopul Chesariei.

Tot aceștii însemnați păstori ai Bisericii ortodoxe răsăritene au fost în cazul de față cei mai demni reprezentanți ai științei teologice ortodoxe, ca cei mai învățați omeni ai

vécului lor, și aș esprimat în operele lor privirile lor atât bisericescî cât și teologice.

Dacă la aceste producțiuni savante vom adăogi compunerea lui Nichita Vizantiul pentru apărarea Sinodului de Chalchidon contra armenilor, atunci vom avea tot ce represintă literatura orthodoxă teologică a aceluși timp, cunoscută nouă astă-dî în cestiunea relațiunilor între amîndouă bisericile pentru reunire. Autorul acestei din urmă producțiuni stă pe același punct de privire, pe carele stătuse și alți savanți reprezentanți ai Bisericii orthodoxe răsăritene, amintiți de noi. Ba încă el deadreptul se alipesce de predecesorii sei, citând între-gi tirade din epistolele Sfintului German și a lui Toma Ierusalimitul, și în doveșele sale de apărarea Sinodului de Chalchidon repeșind mai cu sémă doveșele patriarchului Fotie. Tonul general al compunerii este mai aspru de cât tonul compunerilor precedente; dar în esenție tótă cestiunea se reduce, ca și la precedenți, la c-rerea recunóscerii Sinodului de Chalchidon. În acest chip, și acest savant theolog se arată reprezentant al aceleși priviri la biserica arménă, privire, pe care și o însușise Biserica orthodoxă după ce biserica armenescă renegase Sinodul de Chalchidon, și care se reproducea în tóte relațiunile și în documentele oficiale și neoficiale, ce aș eșit în acest timp din condeiu reprezentanților și a erudiților theologî ai Bisericii orthodoxe de Răsărit.

Dr. Drag. Demetrescu.

(Va urma).

DESPRE CANOANELE SF. APOSTOLI.

Κανόνες τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

În Biserica noastră ortodoxă avem 85 canóne, numite ale Apostolilor. Ele sunt până astă-zi puse în fruntea tuturor canónelor. Pentru ca cetitorii Revistei să-și pótă da pe deplin socotélă despre situația actuală a cestiunii: dacă aceste 85 de canóne, înșirate în Pidalion la început, sun eșite din condeiul Apostolilor, sau a lui Climent Episcopul Romei, cum pare că reiese din canonul 85, sau sunt scrise de Climent Alexandreanul, cum zie uni, ori de alt scriitor posterior, mi-am propus a da câte-va lámuriri asupra lor. De asemenea a răspunde la întrebările: Sunt ele óre un resumat făcut din alte canóne precedente, cum susțin alții, și care s'ar fi compus de un individ prin secolul al V-lea și al VI-lea? Sunt óre pósteriore *Constituțiilor apostolice*.—Διαταγαί τῶν ἁγίων Ἀποστόλων pe care eu sfințenie le ține Biserica Occidentală, tocmai așa cum noi ortodocșii ținem Canónele Apostolilor? Mai înainte însă de a cunósce cuprinsul și sensul acestor Canóne, cred că trebuie prealabil să tratez cestiunile propuse, pentru ca să li se cunósca originea, valórea și importanța lor în Biserica nós-

tră. În urmă le voi traduce și interpreta, pentru că aceste sunt baza legislațiunii bisericești, ca unele ce sunt și dintre cele mai vechi.

Origina Canónelor Apostolilor.

În literatura Istoriei Dreptului Canonic s'a scris foarte mult asupra acestor canóne, unii susținând autenticitatea lor apostolică, chiar cu tenacitate, alții combătând vechimea lor și dându-le ca un rezultat al secolilor al V și VI. Scriitorii canoniști apusenți, în marea lor majoritate, fie conduși de idei cu totul obiective, pentru aflarea adevărului, fie coprinși de idei preconceptuate, ca nu cum-va Canónele Apostolilor ținute de ortodocși să se considere mai vechi de cât Constituțiile apostolilor — Constitutiones Sanctorum Apostolorum — care sunt ținute de ei cu sfințenie, după cum noi Canónele Apostolice, de aceea le negă origina lor apostolică, încercându-se a proba științific, nu numai că nu provin de la Apostoli, dar nici măcar de la bărbații apostolici și nici de la următorii acestora. Ei în majoritate le consideră ca un resumat extras din alte canóne posteriore ca cele din Antiohia și Halcedon. Canoniștii vechi orientali din contră, au susținut morțiș că aceste canóne sunt scrise de Climent Episcopul Romei, după ordinul Apostolilor. Numai câte-va persoane mai vechi, însemnate, dintre Orientali s'au îndoit asupra originii directe apostolice a acestor canóne. Discuțiunea științifică asupra acestei chestiuni fiind deschisă, să încercăm și noi a ne da părerea noastră asupra unor puncte. Dacă cercetăm cronologic, cari din sf. Părinți și bărbații apostolici au vorbit și amintit în scrierile lor despre existența unor asemenea canóne, după care se conducea în organismul ei ierarhia bisericească, în cele trei secole primare? atunci aflăm: a) că în chestiunea zilei Paschali, când să se celebreze de creștinii, a prevalat, în discuția urmată, în secolii primari, cuprinsul canonului apos-

toxic VII, adică: de a se serba sărbătorea Paschăii după echinopțiul de primă-vară. „Εἰ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβυτερος ἢ διάκονος τὴν ἀγίαν τοῦ Πάσχα ἡμέραν πρὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιτελέσει, καθαιρεῖσθω = Dacă un Episcop sau un Presbiter sau diacon ar săvârși ziua sfintei Pască înainte de echinopțiul de primă-vară să se caterisască».

Dacă acest canon era scris pe atunci, sau se păstra prin tradiție apostolică, pentru noi este egal, căci faptul a avut loc. Din Istoria Bisericească a lui Eusebiu scim pozitiv că, tot Orientul și Occidentul din totă vechimea serba ziua Pascelor după echinopțiul de primăvară, numai Biserica din Asia mică, o serba în a patru-spre-decea zi a lunii Nisan, în orî care zi a săptămânii ar fi cădut ¹⁾. Biserica Romei susținea că a luat această tradiție «Ἐκ τῆς διδασκαλίας Πέτρου καὶ Παύλου, din învățătura lui Petru și Pavel.» ²⁾ Iar Orientalii susțineau că a luat acest obicei «Ἐκ ἀποστολικῆς παραδόσεως — din predanie apostolică» ³⁾ Nu mai puțin și Bisericile din Asia mică diceau că deprinderea lor de a serba Pascha în 14 ale lunii lui Nisan, în orî-ce zi ar fi cădut, o țin și ei după un obicei rămas de la Sf. Ión Evangelistul și Filip Apostolii, care a condus unul biserică din Efes, iar altul, Filip, pe cea din Serapolul Frigiei. ⁴⁾ Din acestea rezultă că toate Bisericile își mențineau serbarea zilei sf. Pască după tradițiile rămase de la sf. Apostolii. Dar unde, în ce carte ni s'a păstrat această normă apostolică, de nu în Canónele apostolice, în special cano-nul VII? Cu deosebire în secolul I-ii și al II-lea se reclama de Biserica creștină, din necesitate, de a nu sărbători ziua Paschăii odată cu Iudeii, spre a nu se contopi și absorbi la

¹⁾ Veđi Eusebiu ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, cart. V. cap. 23, Idem în viața sf. M. Constantin. III. 19.

²⁾ Veđi Σωζόμενος Ἐκκλ. Ἱστορία C. v. 24.

³⁾ Veđi Eusebiu. ἐκκλ. Ἱστορία Cart. V. cap. 24.

⁴⁾ Veđi Policarp Epistola în Euseb. ἐκκλ. ἱστορία Cart. V. cap. 24.

început creștinismul de Iudaism, când ar fi fost socotiți creștinii ca o sectă numai a Iudaismului. În acest scop sf. Apostoli, în special sf. Apostol Pavel, îndemnă în epistolele sale pe Galateni «păziți zilele și lunile și timpii și anii;» iar lui Tit 'i spune: «să nu dea luare aminte la faptele Iudeesci. ») Purtătorul de Dumneșeu Ignatie, bărbat apostolic având prispătă în memorie tradiția apostolilor, le impune Filipenilor, în epistola ce le-a adresat: «Εἰ τις μετὰ Ἰουδαίων ἐπιτελεῖ τὸ Πόσχα, ἢ τὰ σύμβολα τῆς ἑορτῆς αὐτῶν δέχεται, κοινὸς ἐστὶ τῶν ἀποκτεινόντων τὸν Κύριον καὶ τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ — Dacă cine-va ar săvârși Pascha cu Iudeii sau ar primi simbolele serbării lor, este participator cu acei ce au omorât pe Domnul și pe Apostolii lui» 2). A mai hotărât sf. Părinți din tradiție apostolică, ca ziua Paschăii să fie Duminică, și nu alta. «Τὴν κυριακὴν, τὴν ἀναστάσιμον, τὴν βασιλῆα τῶν ἡμερῶν—Κυριακὴ ἐκλήθη, ὡς κυρία τῶν ἡμερῶν. πρὸ γὰρ τοῦ δεσποτικοῦ πάθους οὐκ ἐλέγετο κυριακὴ, ἀλλὰ πρώτη ἡμέρα». Ziua Domnului, a Învierii, împărăteasa zilelor—s'a numit Duminică, ca Dômnua zilelor. Căci înainte de patima stăpânescă, nu se numea Duminică, ci întâia zi. 3) Prin urmare stabilirea Pascăii de a se serba după echinopțiul de primăvară și Duminică este așezată după o tradiție și datină apostolică, și care 'i cuprinsă în canonul VII al sf. Apostoli. Nu se mai poate dar de nimeni tăgădui vechimea a-

1) Vezi Galat. C. IV. v. 10 și Tit. c. I. V. 14.

2) Vezi și Epifanie în eresii, Cart. III Cap. 10.

3) Vezi Ignatie Epist. către Magnis. pag. 57. idem Eusebie în viața sa despre ziua Duminicii etc.

La Grecii de la ivirea creștinismului numărarea zilelor se face așa: Întâia lipsește, numindu-se Κυριακή—de unde la latini și la noi Duminică; apoi după Κυριακή urmează a doua, a treia, a patra, a cincea, Vineri și Sâmbătă. Noi n'am urmat pe Grecii în numărarea zilelor săptămânii, ci pe Latini, numindu-le Lună, Marți, Mercurii et. etc. Înainte de creștinism la Grecii ziua Κυριακή se numea πρώτη care numire se întâmpină și în sf. Scriptură.

cestuî Canon ¹⁾). Discuțiile urmate și mai târziu în Biserică asupra zilei serbării Paschăi erau făcute în scop de a împăca și unifica unele schisme existente între eretici și schismatici, mai ales din Asia mică, iar nu că nu exista în marea majoritate a Bisericii determinată prin uz învechit deja ziua serbării Paschăi. Nu se poate dar învoaca acest canon de nimeni spre a susținea cu probe că Canónele Apostolilor ar fi scrise prin secolul al V și al VI, cum se încercă unii. Din contră, în puterea acestei tradiții cuprinse în canon și care-l din sorginte apostolică, s'a luat norma de s'a hotărît ziua serbării.

Dacă trecem la Canonul XLVI, și la XLVII, care se ocupă de cestiunea Botezului, a modului săvârșirei lui cum și a valorii și dacă se poate repeta; apoi și aicea găsim destule probe în secolii primari, că au existat asemenea neînțelegeri între eretici, schismatici și ortodoxi. Aceste două canóne citate se ocupă în special de modul primirii ereticilor în sînul Bisericii Ortodoxe, dacă adică trebuie, înainte de a se enumăra între membrii ei, să se reboțeze. De aci discuție aprinsă între Canonisții, că și aceste canóne ar fi mai posterioare. Să vedem cum stă lucrul: Canónele în cestiune copriind: «'Επίσκοπον ἢ πρᾶσβύτερον αἰρετικῶν δεξιμέ-
 νους βάπτισμα, ἢ Συσίαν καθαιρεῖσθαι προστάττομεν. Τίς γάρ
 συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελιάρ; ἢ τίς μερὲς πιστῶ μετ'ἀπίστου;
 Episcopul sau presbiterul primind botezul sau prosfora ereticilor poruncim să se caterisescă. Căci ce comunicațiune este între Christos cu Veliar? Sau ce raport între creștin cu necreștinul?» Cel-l-alt Canon: 'Επίσκοπος ἢ πρᾶσβύτερος, τὸν κατ' ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα, ἐὰν ἄνωθεν βαπτίζῃ, ἢ

1) Beckell a opinat că acest canon apostolic ar fi fost făcut după canonul I-iu al Sinodului din Antiochia, iar Drey crede din contră că acest canon a fost extras din Constituțiile Apostolice. Noi susținem că atât canonul din Antiochia cât poate și cel din Constituțiile Apostolice au confirmat tradiția bisericească existentă în acest canon, și prin urmare l'a decopiat și dezvoltat. (Vezi Héfélé, vol. I. pag. 618).

τὸν μεμολυσμένον π.ρὰ τῶν ἀσεβῶν, ἐὰν μὴ βιπτίση. καθαιρείσθω, ὡς γελῶν τὸν σταυρὸν καὶ τὸν τοῦ Κυρίου θάνακτον καὶ μὴ διακρίνων ἱερέας ψευδοῦς— Episcopul său presbiterul dacă va boteza din nou pe cel ce are botezul adevărat, său nu va boteza pe cel ce-î spurcat de necredincioși, să se caterisească, ca deridând crucea și mórtea Domnului și nedeosebind pe preoți de preoții mincinoși». Ambele aceste canóne, între altele prescriu și modul primirii ereticilor în sinul Bisericii. De aici criticii canoniști apusenți au luat motiv de a combate autenticitatea Canónelor apostolice. Discuția în această cestiune, dic ei, au avut loc pe timpul lui Ștefan Papa Romei și a lui Ciprian precum și a Episcopilor din Asia, a celor din jurul lui Flavian al Cesariei; prin urmare Canónele au trebuit să fie scrise după terminarea discuției, care a avut loc mai târziu, pe la 255 sau 256 ¹⁾. Din Istorie cunoscem că pe timpul Apostolilor erau ereticii Simon Magul, Menandru și aderenții lor, cari întrebuințau obiceiuri creștinesci, precum și un botez fals, în scop de a trece și ei drept creștini. Despre aceștia ne amintesc atât Irineu, cât și Eusebiu și alții. ²⁾ Canónele aceste pot fi considerate ca formulate contra acestor eretici, cari căutaă ca botezul fals celebrat de ei să aibă valóre și în Biserica creștină, pentru aceia dintre ei, cari voiaă să reintre în sinul Bisericii Ortodoxe. În Constituțiile Apostolilor, cari sunt scrise tot în orient și în grecesce citim: Τὸ βύπτισμα τὸ τῶν ἀρετικῶν ἕδεκτόν ἐστιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν διδασκίαν — Botezul ereticilor este neprimut în Biserică, *după învățătura apostolică* ³⁾. Noi întrebăm care este și unde se cuprinde acea învățatură

¹⁾ Veđi Histoire des Concilles d'après les documents originaux, par le Dr. Charles-Joseph-Héféle, Vol. I. pag. 98.

²⁾ Veđi Eusebiu 'Εκκλ. ιστορία. Cart. III-a C. 126. Epifanie Eres. 24. Theodoret Med. A. II. et.

³⁾ Veđi Const. Apost. Cart. VI. C. 15.

apostolică de nu în canónele apostolilor? Tertulian a trăit pe la finele secolului al II, el ne raportéză acest fapt ¹⁾. Tot acésta ne spune și Agripin Episcopul din Chalchedon, care a trăit tot pe la finele secolului al II: «Πάντας τούς ἐξ οἰκιστῶν ἀιρεσέως προσερχομένους εἰς τὴν ἐκκλησίαν βηπτίζειν, ὅτι μία πίστις, ἓν βάπτισμα, καὶ τοῦτο ἐν μόνῃ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὑπάρχει — Toți cei veniți din orî-ce eres în Biserică se botéză, pentru că o credință, este un botez, și acesta numai în biserica Catolică (universală) există». La cine se raportă acest pasagiū, dacă nu la o tradiție scrisă sau orală la un uz preexistent în Biserică pe acel timp? Iar Ciprian succesorul lui Agripin se pronunță și mai categoric, în Sinódele ținute în anii 254, 255 și 258: «Οὐ πρόσφορον γνῶμην, οὐδὲ νῦν ἡδρασμένην, ἀλλὰ πάλαι ὑπὸ τῶν προγεγενησμένων μετὰ πάσης ἀκριβείας δεδοκιμασμένην — Nu sentință prós-pătă și nici acum stabilită, ci din vechime aprobată cu tótă acurateța de către cei înainte de noi». ²⁾ Cine erau acei vechi mai înainte de Ciprian, cari aū lăsat hotărît în Biserică modul primirei ereticilor în creștinism, de nu Apostoli și bărbații apostolici?

Héfélé ne raportă următorul fapt pozitiv, privitor la vechimea canónelor apostolice, așa că astă-đi nu se mai póte nega că aceste canóne aū existat scrise pe la finele secolului al III. Iată faptul: Nous avons raconté dans le présent volume qu'en 1738 Scipion Maffei decouvert et publia trois anciens documents, dont le premier était la traduction latine d'une lettre écrite sur Meletius par les évêques égyptiens, Hesichius et Phileas et cette lettre a été écrite pendant la persecution de Deocletian, c'est-à-dire entre les années 303—305; elle est adressée à Mélétius lui même, et on lui reproche surtout d'avoir ordonné de prêtres dans des diocesses étrangers. Cette manière de faire est, lui dit-

¹⁾ Veđi Tertulian de Baptis. cap. XV.

²⁾ Veđi Ciprian Epistola către Iovian.

on, opposée aux règles ecclésiastiques (aliena a more divino et regula ecclesiastica), et Mélétius sait très-bien lui même que c'est une lex patrum et propatrum, in alienes paroeciis non licere alicui episcoporum ordinationes celebrare. Maffei lui-même présumé que les égyptiens ont ici en vue le 35 Canon, et son sentiment est celui de tout lecteur impartial» ¹⁾. Ast-fel dar avem și documente care probéză existența acestor canóne la începutul secolului al IV ca existente și vechi deja.

Cât despre canónele 21, 22, 23 și 24 care tratéză despre scopire, în zadar se încercă criticii apusení de a trage și din acestea argumentul, că aceste canóne ar fi fost formate după ce Origen s'ar fi scopit. Noi găsim chiar în Sf. Scriptură un text pozitiv ce vorbește despre scopire, ²⁾ și care act oribil a existat și la popóarele mai vechi de cât creștinismul ³⁾. Mai corect este să admitem că Origen, de și genial, n'a lipsit însă ca om de a fi supus greșalelor, pentru care fapt în urmă de și s'a căit, a fost condamnat și caterisit din preoție, tocmai pentru acéstă călcare a canónelor existente. Alt-fel n'are sens condamnarea și caterisirea lui ⁴⁾. Pamfil care a scris apologia lui Origen, recunósce că a fost caterisit în Sinodul din Alexandria pentru că s'a evnuhisit singur. Ast-fel tocmai condamnarea lui Origen presupune existența canónelor apostolice prin care se oprea scopirea. De altmintrelea ar fi absurdă condamnarea lui prin o lege făcută ad-hoc, ori posterióră, pen-

¹⁾ Fînd-că mai la vale dăm în traducerea Română tótă cercetarea criticilor apusení asupra acestor canóne, după Héféle, de acea nu mai traducem aicea acéstă pericopă, pentru că o va întâlni cetitorul în curînd.

²⁾ Veđi Matei cap. XIX. vers. 12.

³⁾ Veđi Strabon Cart. XIII. cap. IV și Eustatie în Eliada Cart. I. vers. 44.

⁴⁾ Veđi Euseb. 'Εκκλ. Ιστορία Cart. VI cap. 8. Idem Suicerus cuvîntul 'ωριγένης.

tru că legile de felul acesta n'aũ putere retroactivă în faptele omenesci.

Respectiv de conținutul canónelor 51 și 53, care tratéză despre nuntă și abținerea de mâncări idolesci, găsim iarăși destule locuri în Sf. Scriptură, din care se constată că creștinii primarii cunoseaũ din învătăturile Evangelice și de la Apostoli, din scrierile lor, cum trebuiaũ să viețuiască și de ce să se ferescă față de păgâni. Așa apostolul Pavel învață: «Nu atinge, nici gusta, nici pipăi căci sunt tóte spre stricăciune prin întrebunțare ¹⁾. În Faptele Apostolilor se opresc expres creștinii de a mânca din idolotite. Cât despre căsătorie apoi ea este orînduită de Christos și practicată de unii din Sf. Apostoli și bărbații Apostolici; mai scim că în secolii primarii a existat și eresiile Maniheilor, Catarilor etc. cari abjectaũ căsătoria, și pentru că existau Canóne în Biserica lui Christos, care prescrieau în cestiunea căsătoriei modul și sêvirșirea ei ca mister, precum și de a se feri de contactul intim cu păgânii în ceea ce privea chipul viețuirii; tocmai pentru aceea aũ și fost considerați ca eretici și lepădați din sînul Bisericii, toți cei ce nu păziaũ cu sfințenie prescripțiunile canonice din Biserică. Tot ast-fel se răspunde și la obiecția ce s'ar face asupra canónelor 34 și 37 apostolice. Cel întâiũ ne vorbește de ființa unui superior în ierarhia Bisericescă... «Episcopul unei națiuni trebuie să cunoscă pe cel întâiũ între ei și a-l socoti ca cap.....» În timpurile primarii chiar în secolul al II existau Bisericii Metropole de fapt ca cea din Ierusalim, Efes, Tesalonic, Filipi etc. etc. pe care le înființase Apostolii și în special Sf. Apostol Pavel. Dacă însă lipsesce încă în Canóne cuvîntul Metropolit Μητροπολίτης—avem însă expresie equivalentă în Canóne ca τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον-și ὁ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος—care însemnă în realitate Metro-

¹⁾ Colos. Cap. II v. 21 și 22.

litul Provinciiei saŭ a națiunei. În Provinciile Romane în care se răspândise creștinismul, Episcopul Capitalei Provinciiei, care se numea și Metropolă, avea o însemnătate de precădere asupra celor-l-alți Episcopi din orașele mai mici saŭ mai mari, existente în acea provincie. Este și natural ca Metropola civilă să fie mai însemnată de cât celelalte orașe, pentru că în ea era concentrate autoritățile Romane, de către care se administra tótă Provincia. După norma Romană saŭ modulată și Biserica și acésta pentru a se ușura administrația Bisericească a acelei Provinciiei. Cu timpul divisiunile teritoriale ale imperiului Roman, mai ales în Orient, aŭ servit în majoritatea lor, de punct de plecare în Biserica creștină, la formarea circumscripțiunilor ierarhice a Parohiei, Episcopiei, Metropoliei, Exarhatelor și Patriarhatelor. Din cele duse urmază dar, că de și la început nu exista numirea de Metropolit, pentru că Biserica fiind persecutată nu și putea publica organismul său pe față, totuși de fapt și real exista o organizație după care se administrau Bisericile în diferitele Provinciiei Romane. Așa dar existența veche a acestor canóne se justifică pe deplin, și nu se póte admite, ca ele ar fi un elaborat al secolului al V saŭ al VI. De asemenea considerat în special și conținutul canonului 37, care dăce: «de două ori pe an să se facă Sinod de Episcopi și să judece între ei dogmele Evseviei și să resolve neînțelegerile Bisericesci în-timplătore.... » Nicî acest Canon nu póte fi privit ca un eflux al secolilor al IV saŭ al V, pentru că e peste puțință a se admite că timp de 300 de ani n'aŭ existat între membrii Bisericii nicî neînțelegeri, nicî judecăți, nicî schisme, nicî eresii. Istoria Bisericească a secolilor primari ne procură sute de date pozitive în susținerea tesei nóstre ¹⁾. Cine

¹⁾ Veđi 'Εκκλησι. Ιστορία υπό Κ. Κοιτογρόνου Vol. I. idem Μεletie 'Εκκλησι. Ιστορία τόμ. I.

și în competența căroră cădea dreptul și îndatorirea de a aplana neînțelegerile dintre membrii Bisericii, dintre clerici, a apăra doctrina creștină atacată de eresiarhi, de păgâni și Iudei cu atâta inverșunare? Răspunsul ni-l dă și Sf. Scriptură și tradiția și conținutul canonului 38 Apostolic: «Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα καὶ διοικεῖτω αὐτὰ, ὡς Θεοῦ ἐργῶντος..... Asupra tuturor afacerilor Bisericesci Episcopul să aibă îngrijirea și să le administreze ca și cum Dumnezeu ar privi asupra-l...»

Sinódele eparhiale ori Provinciale și acele locale au fost înființate după modelul Sinodului Apostolic ținut în Ierusalim Sinodul era în vechime și legătura dragostii și a unirei Bisericilor disperse pe atunci. Că asemenea Sinóde au avut loc, avem multe dovezi în scrierile părinților primari și în tradiția Bisericii. Așa știm că s'au ținut Sinóde în Asia, în Europa, mai ales în Apus, în Africa etc. ¹⁾ Tertulian ne spune că: «Aguntur praeterea per Graecias illas certis in locis Concilia ²⁾».

Terminăm aicea cu obiecțiile ce ni se fac de către canoniștii apusenii, tinzând a combate vechimea Canónelor Apostolice. Exemplele ce am adus și modul cum le am combătut bazați pe date și fapte credem, că sunt suficiente celor ce se vor interesa de a cunoște de aproape valoarea și vechimea Canónelor Apostolice. Metodul de apărare arătat mai sus, poate fi întrebunțat cu succes la ori ce obiecție s'ar încerca cine-va să ridice în această cestiune; numai se cere de la apărător cunoștințe precise, și cât mai multe, de anticitățile creștine și de istoria seculilor primare. Am dat aceste exemple din Canónele Sf. Apostoli, pentru că adversarii lor le combat tocmai pentru conținutul acestor canóne. Dar cum am văzut, o-

¹⁾ Vezi Héfélé, Histoire des Conciles. Vol. I. pag. 77—92.

²⁾ Vezi tratatul său de Jejunii. Cap. XII.

biecțiile lor pot fi ușor răsturnate prin date și fapte pozitive.

Trec acum la istoricul Canónelor Sf. Apostoli, arătând evoluțiunile prin care au trecut acestea în decursul vécurilor.

Canónele Apostolice—Κανόνες τῶν ἀγίων Ἀποστόλων— Canones Sanctorum Apostolorum—sunt scrise în limba grécă. În această limbă s'au compus tóte canónele secolilor primari și tótă legislațiunea bisericéscă, ce posedă Biserica Ortodoxă, moștenită de la Sinódele Ecumenice, locale și de la sf. Părinți. Acésta-î limba N. Testament, cu puține excepțiuni, și în ea și cu ea, s'a predicat creștinismul în lume. Biserica primară pretutindenea, fie în Orient fie în Occident, avea predica, serviciul divin și tóte afacerile bisericesci în limba grécă, seculi întregi. Mai târziu pe timpul lui Tertulian probabil s'a introdus în Occident limba latină în serviciul Bisericii.

Cu timpul apoi s'a tradus Sf. Scriptură și în alte limbi și s'a sévirșit serviciile ecclesiastice în limbile popórelor respective. Până la începutul secolului al VI în Biserica Romei nu existaū canónele Bisericii Universale traduse în latinesce, ci se folosiaū de ele în limba originală. Dionisie Exiguul, dis și cel mic, Trac de origină, aparținên-î Bisericii din Illyria, a tradus pentru întâia dată din Grecesce în latinesce 50 din Canónele Sf. Apostoli, cam pe la 500. Manuscriptul după care a făcut traducerea, pare a nu le fi conținut pe tóte cele 85 de canóne. Póte că chiar de ar și fi fost, în manuscriptul, după care a făcut traducerea Dionisie Tracul, tóte Canónele, în număr de 85, nu le-a tradus, pentru că în unele din cele următoare se legisleză în mod mai democratic Constituția veche a Bisericii creștine, și care nu convenea spiritului Bisericii Rome. În vechile manuscripte se observă că în marea lor majoritate, mai ales în Orient, numărul de 85 este cu sfin-

țenie ținut, iar canónele apostolice sunt puse în fruntea tuturor colecțiunilor de Canóne. Cea mai veche colecțiune este acea cunoscută sub numele de 'Ἀκολουθία τῶν κανόνων Consequentia Canonum, șirul canónelor ¹⁾). În această colecțiune nu se cuprind canónele Sf. Apostoli. Acastă lipsă însă nu înfrînge întru nimic vechimea și autenticitatea lor, pentru următoarele doveđi: 1) Istoricul Eusebiu le cunoscuse pentru că rechemat a lua Episcopia de Antiohia se abține în puterea Canonului Apostolic 14, numindu-l ἀποστολικὸν κανόνα — *canon apostolic* ²⁾). 2) Iar marele Constantin scrie către Eusebiu: «Am cetit pe deplin epistola și canonul sciinții bisericescī și am înțeles pe deplin păzirea lui; deci înțelepciunea ta a cunoscut poruncile lui Dumnezeu ca să păzescă *Canonul apostolic și bisericesc.....*» ³⁾ La ce canóne óre face alusie atât Eusebiu cât și M. Constantin de nu la Canónele Apostolice? 3) Apoi Alexandru Episcopul Alexandriei în Enciclica sa către Biserica din Constantinopol, în cestiunea lui Áriu, pe la 312, numesce aceste Canóne Apostolice. ⁴⁾ 4) În fine, Sinodul I Ecumenic în Canonul XV, Sinodul Ecumenic al III în Canonul VIII, Sinodul local din Constantinopol, pe la 495, pe timpul lui Nectarie în Canonul II și în următoarele Sinóde, în tóte, aceste canóne au fost considerate ca Apostolice. ⁵⁾ Tóte aceste date și fapte probéză existența canónelor, ڃise ale Apostolilor înainte de Colecțiunea 'Ἀκολουθία τῶν κανόνων. În ordinul Impăratului Theodosie, pe la 431, către Irineu Epis-

1) Veđi Fântánele și codiciū dreptului Bisericesc Ortodox de Țont. Popovicī pag. 43.

2) Veđi vita Constantini cart. III. cap. 61 și 62.

3) Veđi opera citată cap. 61 și 62.

4) Veđi Theod. ἑκκλ. ἱστορία Cuvînt. I. cap. 4.

5) Veđi memoriile lucrate în Constantinopol despre Agapiu și Bagadiu în Harduin. Concil, Tom. I pag. 975 și Pidalion pag. 36. idem Ἐπι τῶν τριῶν ἱερατικῶν τῆς ἐκκλησιας θαυμάτων ὑπὸ Κ. Οικονόκου pag. 212 etc.

copul Tirilor aceste canóne se numesc ale Apostolilor — 'Αποστολικούς κανόνας. ¹⁾ Stefan Episcopul Efesului, care a tost față la falsul Sinod din Efes și-a participat și la Sinodul al IV Ecumenic din 451, a edat o sinopsă de canóne — Σύνοψις κανονικῶν, și în care sunt în frunte canónele Apostolice, în număr de 85. Un manuscript din această sinopsă se află și în Biblioteca Cesariană. ²⁾ Probabil că această colecție saŭ alta anterioră aceștia a fost întrebuintată și de Sinodul din Halcedon. ³⁾ Iustinian Impăratul cofirmând codicile de canóne al Bisericii Orientale, cu tótă religiositatea recunósce canónele acestea ca venite tradițional de la Apostoli: «Τοὺς ἱεροὺς κανόνως οὗς οἱ τε δικαίως ὑμνούμενοι καὶ προσκυνηταὶ αὐτόπται καὶ ὑπηρεταὶ τοῦ Θεοῦ λόγου παραδεδώκασι Ἄπόστολοι καὶ οἱ Ἅγιοι Πατέρες ἐφυλάξεντο καὶ ὑψηρήσαντο» Sfințitele Canóne pe cari Apostoli, cei ce cu dreptul se cânta și se închină ca însuși vędători și scriitori ai cuvântului lui Dumneđeŭ le-aŭ predat și sfinții părinți le-aŭ păstrat și le-aŭ explcat». ⁴⁾ În colecțiunile de canóne ale Bisericii Orientale, începând cu a lui Ión Scolasticul, patriarhul Constantinopolului 565—577, în tóte se găesc în truntea tuturor manuscriptelor aceste 85 de canóne. Biserica Ortodoxă a pretins și admis din tótă vechimea că preceptele coprinse în aceste canóne sunt venite tradițional tocmăi de la Apostoli. Dacă tóte aceste canóne aŭ origină apostolică saŭ unele sunt din secolul al II saŭ al III, acésta-ŭ altă cestiune, asupra căria răspundem în scurt. Fiind trase principiile org·nizatóre ale Bisericii prin aceste canóne, s'a putut cu timpul să se maŭ întroducă la acele principii gene-

¹⁾ Veđi Συνοδων συλλογή τομ. I. pag. 646 și Δοσιθ. δωδεκάβιβλον pag. 610.

²⁾ Veđi Περὶ τῶν τριῶν ἱερατικῶν θαυμάτων ἕκτ. Κ. Οικονόμου pag. 214.

³⁾ Veđi Τῆς ἐν χαλκηδ. συνοδ. πράξις 5 ἐν συλλογῇ Συνοδων τομ. II pag. 149.

⁴⁾ Veđi Φαθρ. ἐλλην βιβλ), τομ. 11 pag. 41. idem Nouvelle 7 și 113.

rale și alte canóne privitoare la cestiuni secundare și reclamate de împrejurări. Așa le-a recunoscut Ortodoxismul ca având autoritate apostolică. Dacă ele sunt scrise de Climent Episcopul Romei, ori de Climent Alexandreanul, acest puțin importă în discuție. Ele de fapt au existat în tradiția orală; alt-fel nu se poate susține existența ierarhiei, administrația și disciplina din Biserică, și cari necontrădis au avut ființă. Unde există o societate, ori Biserică organizată, trebuie să fie o lege, ca organ după care se mișcă.

Pentru noi este important să știm că ele au existat în cele trei secole primare și că la începutul secolului al IV erau considerate ca vechi și cu ființă în Biserică, după care se administra.

Iată acum și cercetările canoniștilor apusenți asupra acestor Canóne, după cum le resumă Canonistul Héfélé, în vol. I sub nume de «Apendice», de la pag. 609 până la 615. Dați această critică canonică în tot coprinsul ei, fiind de mare preț.

«După ce ni spune, cum am arătat că Dionisie Tracul a tradus pe la 500 aceste canóne în număr numai de 50, pentru Episcopul Stefan din Salone, apoi continuă, că după aceste canóne a mai tradus canónele din Niceea, din Angira, din Constantinopol, Halcedon etc. Noi mai posedăm încă nu numai această colecțiune, dar chiar și prefața ce le precede și care este adresată lui Ștefan. Cuvintele din această prefață: *Canones qui dicitur Apostolorum*, lasă a se subînțelege că Dionisie cel mic avea ore care îndoeli asupra originii apostolice a acestor canóne, ceea ce se dovedește încă mai mult prin ceea ce adaugă: *quibus plurimi consensum non proebuere facilem*. D-r Drey, care a scris cel mai bun tratat asupra acestor canóne apostolice, crede că în cuvântul *plurimi*¹⁾ trebuie să înțelegem aci pe

¹⁾ Harduin Collec. Conc. tom. I, pag. I și Mansi Collect. conc. tom. I, pag. 3.

Greci, căci traducerea lui Dionisie era întâia traducere latină a acestor canóne ¹⁾. Acest ultim punct este exact, dar nu trebuie a concluda ca textul grec a acestor canóne n'a fost cunoscut în Occident, și în special în Italia, unde în acea epocă atâta lume vorbea grecesce. Cu tóte acestea nu trebuie să admitem că în acéstă frasă a lui Dionisie: *Quamvis postea quaedam Constituta Pontificum ex ipsis canonibus assumpta esse videantur*, ar fi vorba de Papa; Cuvîntul *Pontifices* însémnă aici Episcopii mai cu sémă și în special pe Episcopii Greci, cari în Sinodul lor se serveau de canónele díse apostolice, pentru ași redija propriile lor decrete ²⁾. Cam după 50 de ani după Dionisie cel mic, Ión Scólasticul, din Antiochia, care în 565 ajunge Patriarh de Constantinopol, publică o colecțiune de canóne grecesci *σύνταγμα κανόνων*—*Collectio canonum*, care cuprindea de asemenea canónele Apostolice; dăr în loc de a fi în număr de 50, erau în număr de 85. ³⁾ Acéstă colecțiune există încă; ea a fost imprimată în volumul al II în folio, în Biblioteca Juris Canonici a lui Voellus și Iustellus (Paris 1661. Redacțiya acestor canóne Apostolice aci este atribuită lui Climent Episcopul Romei, și Ión Scolasticul ne dă a înțelege că colecțiuni de canóne mult mai vechi cuprindea de asemenea cele 85 Canóne Apostolice.

Este ușor de a constata că exemplarul grec tradus de Dionisie cel mic, era cu totul din alt isvor, de cât acel a

¹⁾ Observ că la început în tótă Biserica erau întrebuințate Canónele în originale, acésta nu se póte nega, și dar argumentul acesta cade de la sine.

²⁾ Greșesce Héfélé când admite ca pe la 500 Episcopul Romei avea recunoscute prerogativele ce decurg din Primatul papal. Acésta o face intenționat, spre a susține vechimea primației papale, dezvoltate cu deosebire după secolul al IX,

³⁾ Acesta-i din tótă vechimea numărul Canónelor admise în Biserica Ortodoxă, și dar Dionisie cel mic, or n'a avut un text complet al canónelor, or avându-l nu le-au tradus pe tóte, pentru că nu convenea cu praxa și tendințele Bisericii de Roma.

lui Ión Scolasticul, căci ele diferia esențial între ele și pentru conținutul textului și pentru modul de enumerare a canónelor. Ast-fel se explică că Dionisie cel mic, n'a cunoscut de cât 50 de canóne apostolice. S'a presupus că la început n'ar fi fost puse în circulație, în adevăr, de cât 50 de canóne, și ca cele-l-alte 35 n'ar fi fost adăugite de cât mai târziu. Orî cum ar fi, este sigur că dacă Dionisie cel mic, n'a înșirat aceste 35 de canóne, acesta nu-l cu privire la Roma, după cum a pretins Petru de Marca, căci nici unul din aceste canóne nu este de natură a lovi atâta Biserica Romană, cât Canonul 46 din seria tradusă, care contrar practicei romane, declară invalid orî ce botez conferit de ereticî.

Când Ión Scolasticul deveni Patriarh de Constantinopol, el dădu putere de lege Colecțiunii sale, și prin urmare la cele 85 de Canóne Apostolice, ce ea cuprindea, și la 792 Sinodul din Trula declară în Canonul său al II nu numai că cele 85 de canóne apostolice avea putere de lege, dar încă că trebuia să considerate că în adevăr proveneauă din origină apostolică. ¹⁾ Este prea adevărat că Canónele Apostolice recomandă (canonul 85) de a se observa Constituțiunile (Apostolice, de care se vorbește în ultimul Canon apostolic); dar fiind-că aceste Constituții aű fost de timpuriu ciuntite, Sinodul nu le putea admite. Canónele Apostolice însă nu se îndoeaű de origina apostolică și a Constituțiilor. ²⁾ Sinodul din Trula fiind Ecumenic, cum se scie, în Biserica Grécă, apostolicitatea celor 85 de canóne trebuia să devină pentru tot-d'auna un articol de credință pentru Biserica de Orient.

În Occident a fost alt-fel. În epoca când Dionisie cel

---

¹⁾ Noi nu primim asemenea argumentare apriori, când este vorba de un fapt constatat, că adevărat aceste Canóne existaű la finele secolului al treilea tóte necontrașis.

²⁾ Conferă Harduin l. c. tom. III pag. 1559.

mic traducea pentru Episcopul Ștefan colecțiunea în cestiune, Papa Ghelasie dădu faimosul său decret «de libris non recipiendis (despre cărțile neprimite). Drey vorbesce de acesta (p. 214), însă într'un mod, ce are nevoie de rectificat. Urmând în acésta socotința comună, el țice că Sinodul din Roma în care Ghelasie a publicat acest decret se ținu în 494; dar noi vom vedea mai departe (în volumul al II a acestei cărți) că acest Sinod s'a ținut mai târziu, adică la 496. Drey se crede obligat de a împărtăși altă opiniune, pe care noi o credem falsă, și după care Ghelesie ar fi declarat în chiar acest decret, că canónele Apostolice era apocrife. Acéstă opinie nu este de susținut de cât când se consultă textul original al acestuî decret; pentru că textul primitiv ast-fel cum îl dau vechile manuscrite nu coprinde pasagiul în care se face vorbă de Canónele Apostolice ¹⁾. Acest loc a putut fi de sigur adăogit mai târziu, cu multe altele, și probabil de Papa Hormisdas (514—523), când el făcu o nouă redacție a decretuluî lui Ghelasie. Dacă Dionisie cel mic n'a publicat colecțiunea sa de cât după edarea decretuluî propriu a lui Ghelasie în 496; se explică afuncî, că acel decret nu vorbesce nimic de acéstă colecțiune. Dionisie cel mic n'a venit la Roma pe când trăia Ghelasie, și nu l'a cunoscut personal, ceea ce ne spune el într'un chip lămurit în prefața colecției sale asupra decretelor papilor. ²⁾ Se explică de asemenea pentru ce, în o altă colecțiune de canóne, pe care o face Dionisie mai târziu, și a căria prefață noi o avem, el nu înșiră de cât Canónele Apostolice, și se mulțămesce de a scrie acéstă însemnare: «quos non admisit universitas, ego quoque in hoc opere praetermisi. — Pe care nu le admite lumea, eu cu tóte acestea le pun în acéstă lucrare în frunte».

¹⁾ Conferă Ballerini edit. opp. s. Leonis. m. tom. III. pag. CLVII^r. n. III. și Mansi Colect. Conc. tom. VIII. pag. 170.

²⁾ Harduin tom. I. pag. 3.

(Vgl. Bickell s. 75). Dionisie cel mic compuse în adevăr, această nouă colecțiune la o epocă, când papa Hormisdas a fost declarat deja, că canónele apostolice erau apocrife. (Bickell a. a. o)

Cu toate acestea, aceste Canóne, și în special cele 50 ale lui Dionisie cel mic, nu cădură cu totul în discredit în Occident; ele fură din contra mai apreciate, pentru că întâia colecție a lui Dionisie se bucura de o mare autoritate; și așa trecură ele și în alte colecțiuni și în special în aceea a lui Pseudo Isidor, și în 1054 Humbert, legatul Papei Leon al IX, făcea declarația următoare: *Clementis liber id est itinerarium Petri apostoli et canones apostolorum numerantur inter apocrifa, exceptis Capitulis quinquaginta, quae decreverunt regulis orthodoxis adjugenda.* Gratian făcu d'asemenea în decretul său împrumuturi din cele 50 de canóne apostolice, și așa ele obținură încetul cu încetul putere de lege. Dar mulți din istorici și în special Hincmar de Reims, făcură ca Dionisie cel mic și ridicară îndoeli asupra originii apostolice a acestor canóne; De la secolul al XVI, erau toți de acord a recunoște că aceste documente nu erau autentice, afară de jesuitul frances Turianus, care era de o părere contrară; Tot acesta a voit a apăra autenticitatea decretalelor false. După centuriatorii de Magdeburg mai sunt mai ales Gabriel d'Aubespine, Episcopul de Orleans, Petru de Marca, celebrul Arhiepiscop și Anglicanul Beveridge cari s'au ocupat de canónele Apostolice și au probat că ele n'au fost realminte compuse de Apostoli, dar că ele au fost făcute în parte în al II și mai ales în al III secol. Beveridge privea această colecțiune ca o adunare de canóne vechi, decretate de Sinódele din secolul al II și al III. Calvinistul Dalleus privea colecțiunea ca o lucrare a unui falsificator, care a trăit în secolul al V până al VI. Dar Beveridge l'a combătut într'un chip așa de convingător, ca de la această epocă, opiniunea

acestui devine mult timp, cu puține modificări, aceea a tuturor învățaților. Beveridge plăcă din acest princip, că Biserica, chiar și cea din secolii primari, a trebuit să aibă o colecțiune de Canóne, și arată că, de la începutul secolului al IV, Episcopi, Sinóde și alte autorități citéză adesea documente în uz, Canonul Apostolic «κανὼν ἀποστολικός», pe care ei îl numesc și ecclesiastic — ἐκκλησιαστικὸς sau vechiū ἀρχαῖος; așa fac, pentru exemplu Conciliul din Niceea, Alexandru Episcopul Alexandriei și Impăratul Constantin etc. etc. ¹⁾. După Beveridge, aceste citate fac alusie la canónele apostolice, și probéză că ele erau deja în întrebuițare la începutul secolului al IV.

Lucrarea Dr. V. Drey, făcută cu atâta erudiție și simț critic, a adus noui rezultate. (Neue Untersuchungen über die Constitutionen und Canones der Apostel, Tübing. 1832., Doctorul a probat: 1). Că în Biserica primitivă, n'a fost în întrebuițare nici o colecțiune de Canóne Apostolice. 2). Că expresiunea de canon apostolic κανὼν ἀποστολικός, nu arată de loc existența unei colecțiuni de canóne apostolice. Ea se raportă la ordonanțele Apostolilor, care sunt în Sf. Scriptură (de exemplu, aceea ce ȳic ei asupra drepturilor și datoriilor Episcopilor) sau ca ea (colecția) nu în-samnă de cât acesta: «Exista în acest punct o regulă și o practică generală, care se ridică până la timpul apostolilor», dar nu o lege expresă scrisă. (Vgl. Drey a. a. o. s. 379. ff. Bickell a. a. o. s, 81. und. s. 5).

Iată resumatul conclusiunilor lui Drey: Mai multe din Canónele apostolice sunt, respectiv de fond, fórte vechi și se ridică până la timpurile apostolice, dar ele au fost compuse în o epocă mult mai recentă, și nu s'ar putea cita de cât câte-va, care, împrumutate constituțiilor apostolice,

¹⁾ Vgl Bickell. gesch. des Kirchenrechtes s. 82. unde se găsesc reunite tóte citatele luate din vechii autori.

sunt în adevăr mai vechi de cât conciliul din Niceea. Majoritatea a fost compuse în secolul al IV și chiar în al V, și nu sunt alt-ccva de cât repetiții și variațiuni făcute după decretalele Sinódelor din acea epocă, în special de la Sinodul de Antiochia din 341. Unele din ele, (c. 30, 81, 83), sunt mai recente chiar de cât Sinodul al VI, ecumenic ținut la Chalcedon, și se poate recunoște că sunt compuse după canónele din acest Sinod. S'aú făcut două colecții de Canóne Apostolice, întâia către jumătatea secolului al V, a doua, care cuprindea 35 de canóne mai mult de cât cea-l-altă, la începutul secolului al VI. După aceste concluzii Drey face tabloul următor. (s. 403. ff).

Canónele apostolice sunt extrase:

1). Can. 1, 2, 7, 8, 17, 18, 20, 27, 34, 46, 47, 49, 51, 52, 53. 61, 64 și 65, din cele șase cărți a Constituțiilor apostolice, compuse în a doua jumătate a secolului al III. în Orient și în special în Siria.

2). Can. 79. din a VIII-a carte a Constituțiilor apostolice, fiind mai modernă de cât cele d'întâiú șase cărți, dar cari cu toate acestea a fost unită cu a 7-a carte înainte de 325, la cele șase cărți d'întâiú.

3) Can. 21, 24 și 80 din Sinodul de Niceea.

4) Can. 9—16 inclusiv, can. 29—32, 41 inclusiv și 76 din Sinodul de Antiochia ținut la 341.

5) Can. 45, 64, 70 și 71. din Sinodul de Laodiceea.

6) Can. 75, din al VI Canon al Sinodului din Constantinopol, ținut la 381.

7) Can. 28, de la Sinodul din Constantinopol, ținut în 394.

8) Can. 30, 67, 74, 81, 83, de la al IV Sinod ecumenic.

9) Can. 19, este o imitație al canonului al VI din Neocesareea.

10) Can. 25 și 26 sunt de la marele Vasilie.

11) Can. 69 și 70 din pretinsa scrisóre a Sf. Ignatie către Filipeni

12) Ceva mai puțin de o treime din canónele Apostolilor sunt de origină necunoscută.

În Istoria sa de dreptul Canonic (*Geschichte des Kirchenrechts* s. 84), Bickell adoptând majoritatea concluziilor lui Drey, găsește cu dreptul că acest istoric n'a dat o vechime așa de înapoiată originii canónelor Apostolice. Când pentru exemplu, presupune că canonul 30 apostolic este extras din canonul II al Sinodului al IV Ecumenic ținut la Halcedon, ca Canonul 81 Apostolic vine din canonul 3 și 83 apostolic din al 7 Canon al aceluși Sinod; Bickell face reflexiunile următoare. Cele trei Canóne din Halcedon despre care cestiunea, are în adevăr óre-care analogie cu canónele apostolice, dar această analogie este departe de a fi surprinzătoare, și nimic nu probază că unele au servit de model altora. De altmintrelea, nu trebuie uitat, că arătând ceea ce este de făcut când un episcop este neascultător (tripla citare) Sinodul din Halcedon vădând cele din Sinodul de Efes (431) și de Constantinopol (448), citază ca autoritare canónele pe cari ei le numesc ecclesiastice și Dumneșcesci. Deci aceste canóne nu sunt alt-ceva, de cât canonul 74 apostolic, care singur prescrie chipul după care trebuie să se conducă în acel caz. Bickell citază încă un loc din actele sesiunii a 7 a Sinodului din Efes (431) în care Reginus, Episcop de Cipru, apelază (într'un memoriu din care noi nu posedăm de cât traducerea latină) la canónele Apostolilor «*canones apostolicorum*» și la difinițiile Sinodului din Niceea. «*definitiones Nicaenae Synodi,*» pentru a proba că biserica sa este independentă de cea din Antiochia ¹⁾. Dacă, de ceea ce noi nu ne îndoim, Reginus voese a vorbi aicea de canónele apostolice, și o parte din canonul 36 (după numărarea lui Dionisie), este evident că aceste canóne erau atunci în întrebuințare. Ceea ce do-

¹⁾ Mansi tom. IV pag. 1485—Harduin tom. I pag. 1617,

vedesce în că Sinodul din Constantinopol ținut la 394 prin aceste cuvinte: καθὼς οἱ ἀποστολικοὶ κανόνες διωρίσαντο pare a face alusie la canónele apostolice.

Drey caută, este cert, a interpreta κανόνες ἀποστολικοὶ — canóne apostolice, în sensul de mai sus, dar este probabil că aicea-î vorba despre canóne formulate și scrise, și nu numai simplu de o veche practică bisericéscă. În adevăr a) nu există o veche practică bisericéscă, care se prescrie de a cita de trei ori pe Episcopii neascultători, b) la o epocă așa de recentă, când exista deja colecțiunii de Canóne, era mai natural de a cita aceste canóne, de cât o simplă tradiție bisericéscă; c) Nu s'ar fi pus pe aceeași linie definitiones Nicaenae Synodi și Canones apostolici, dacă aceste canóne n'ar fi fost pozitiv formulate; d) Fiind-că aceste Sinóde vechi citaū deja canóne pe care le numesc apostolice, și cari, noi am văduț, eraū deja în uz, trebuie dar cu dreptul a încheea că nu canónele apostolice aū fost făcute după Canónele acelor Sinóde, ci din contră, aceste mai posterióre după cele mai vechi.

Ast-fel după cum noi deja am đis, Drey a presupus că un mare număr de canóne apostolice aū fost făcute după cele din Sinodul de Antiohia, ținut la 341, și Bickel este în acest punct de părerea sa, (Bickel s. 79. f). Nu s'ar putea nega că socotința lui Drey ar părea cam fundată; dar ni se pare că ea n'ar fi cu totul neatacabilă; Cestiunea nu este încă terminată, și posibil va fi cu puțință de a se proba că canónele acestui, Sinod din Antiochia aū fost făcute după canónele apostolice. Cea ce noi suntem în plecare a đice despre Sinodul din Niceea, că în canónele 1, 2, 5 și 15 se face asemenea alusie la Canóne vechi în întrebuintare în Biserică. Póte că Sinodul punea în numărul Canónelor apostolice numerile în cestiune, care aveaū

*) Mansi tom. III pag. 853, Harduin tom. I pag. 957.

curs ori recunoscere în Biserică înainte de a fi enumerate în colecțiunea noastră actuală. Acastă ipotesă se găsește întărită într'un mod sigur printr'un document, asupra căruia a fost atrasă atențiunea lui Galland ¹⁾, pe care Drey și Bickel l'a neglijat. Noi am istorisit în volumul present că în 1738 Scipion Maffei a descoperit și publicat trei vechi documente dintre care cel întâiū era traducerea latină a unei epistole scrise asupra lui Meletius prin Episcopii Egipteni Hesyeticus. Fileas etc. Acastă epistolă a fost scrisă pe timpul persecuției lui Dioçlețian, adică între anii 303—305; ea este adresată lui Meletius chiar și 'i se impută că a hirotonit preoți în diocese streine. Acest mod de lucrare este, i se spune, opusă regulilor bisericescī—aliena à more divino et regula ecclesiastica—; apoi Meletius recunósce însuși că este o lege «lex patrum et propatrum, în alienis paroeciis non licere alicui episcoporum ordinationes celebrare». (Routh reliquiae sacrae, tom. III pag. 381, 382). În suși Maffei presupunea că Episcopii Egipteni aveau în vedere în acastă cestiune canonul 34 apostolic, și părerea sa este ca și a orī cui cetitor imparțial.

Textul grec a canónelor apostolice se găsește în mă multe manuscripte vechi, de asemenea și în acele care cuprind Constituțiile apostolice (atunci aceste sînt puse la fine într'un capitol particular), (cartea VIII c. 47), precum și în manuscriptele vechilor colecțiuni de canóne.

În vechile colecțiuni de Canóne sunt de ordinar în număr de 85, cea ce corespunde numărului aceloră, ce se află în exemplarele lui Dionisie cel mic și a lui Ión scolasticul ²⁾. Din protivă când sunt unite în manuscripte cu

¹⁾ Biblioth. vot. pp. tom. III. pag. 381 și 382.

²⁾ Noi notăm cu tóte acestea că Ión Scolasticul, dă de două ori numărul 51, dar numărul întâiū 51, este de un conținut cu totul necunoscut și strein, confer. Bibl. Juris Con. Voelli et Justeli, tom. II pag. 569, titlul 34.

Constituțiile apostolice, ele sunt împărțite în 76 de numere ¹⁾. De aceea nu trebuie să uităm că în vechime numărul Canonelor și a chipului cum au fost repartite a variat mult.

Cele 50 de canoane apostolice traduse de Dionisie cel mic, au fost publicate pentru întâia dată în Colecțiunile Sinodelor de Merlin, editate în 1532 și se află în noua colecție a lui Harduin (Harduin tom. I. pag. 33. etc.) și Mansi (Tom. I. pag. 49 etc). Textul grec a fost editat pentru prima dată de Grigorie Haloander în 1531; În 1561 Gratianus Hervetus a publicat o ediție mai bună. Acești doi din urmă autori împart canoanele în 84 și divisiunea lui Hervey a fost primită de Harduin (Tom. I. pag. 9 et.) Mansi (Tom. I. pag. 29 etc. și Bruns. (Bibliotec. eccles. tom, I. pag. I. etc. confer. Bickell a. a. o. s. 72 f). Noi de asemenea am adoptat numărul de 85 primind pentru cele 50 de la început enumerarea lui Dionisie cel mic. Pentru mai mare lămurire noi am pus ambele numărări una lângă alta; Mai întâiu a lui Dionisie Tracul, apoi cea a lui Hervey și Harduin, Mansi și Bruns, cu atât mai mult, cu cât toate citațiile noastre au fost făcute până aicea, după a doua numărare. Noi am luat asemenea de la acești din urmă autori textul lor grecesc, care se află ici coalea deosebit de textul pus la finele Constituțiilor. ²⁾ Traducerea latină a celor 50 de canoane de la început este a lui Dionisie cel mic, iar cea a celor 35 este a lui Cotelier.

Acestea sunt relațiile ce ne dă canonistul Héfélé asupra discuțiilor ce au avut loc despre canoanele Sf. Apostoli între apusenii.

Din cele ce am dis în această tratare rezultă că canoanele Sf. Apostoli în număr de 85, cum le ține din totă vechi-

---

¹⁾ Confer. ediția Patrum apostolicorum opp. tom. I. pag. 442 cit de Cotelier, Meltzer a restabilit numărul de 85 în noua sa ediție a Constituțiilor apostolice. 1853 pag. 238.

²⁾ Veđi acest text în edițiile Constit. Apost. de Caliler și Welzen-

mea Biserica Orto loxă de Răsărit, dacă nu sunt scrise de sfinții Apostoli însăși, sunt însă din tradiție apostolică, sînt învățături apostolice, date diferiților Episcopi și păstori ale Bisericilor înființate de ei, și care s'a păstrat ca ceva sfînt de către bărbații apostolici. Dacă aceștia nu le-ar fi scris, căci nu putem susține documentul că sunt scrise de Climent Episcopul Romei, precum nici de Climent al Alexandriei, bărbații următorii acestora, începând cu jumătatea secolului al II, a trebuit să se scrie spre a nu se altera ori uita sau neglija. De la această dată avem și amintiri în sf. Părinți, despre existența unor norme ecclesiastice. Dacă toate aceste canóne 85 aũ fost scrise (e o dată, sau póte numai parte din ele, această este indiferent. Pentru noi este o convingere, aședată pe monumente sigure, că aceste Canóne aũ existat la finele secolului al III-lea.

C. E.

CONCILIUL DE LA FLORENȚA

În articolele anterioare, publicate în această revistă, am arătat toate încercările de unire, care s'au făcut până la conciliul de la Florența, precum și rezultatele dobândite.

Cea mai însemnată încercare de unire s'a făcut însă la acest conciliu, la care ia parte cei mai marcanți membri atât ai Bisericii orientale cât și ai celei occidentale. Am spus că în ziua de 24 Noiembrie 1437 au plecat către Italia. Patriarchul și Imperatorul, împreună cu clericii bizantini, duși fiind de corăbiile papale, care veniseră spre acest scop la Constantinopole. La Veneția au fost foarte bine primiți de Doge împreună cu înalții demnitari ai republicei. În acest timp Papa deschisese conciliul de la Ferrara, 8 Ianuarie 1438, și pronunță după puțin timp, escomunicarea contra conciliului de la Basel, care nu se supusese ordinelor sale. La invitarea pe care Papa, prin trimesul său, Cardinalul Albergati, o făcu Grecilor ca să ia parte la conciliul deschis la Ferrara, ei aderară și în ziua de 28 Februarie plecă Imperatorul cu suita sa spre Ferrara și cât-va timp mai târziu și Patriarchul. Primirea ce li s'au făcut aici a fost din cele mai mărețe. Oficial conciliul de unire

a fost deschis în ziua de 9 Aprilie 1438 în biserica Sf. Gheorghe.

Atât Patriarchul cât și Imperatorul se așteptau ca reprezentanții Bisericii occidentale să fie foarte numeroși la conciliu și așa li se spusese de către delegații papali; tot asemenea ei credeau, că toți principii Europei au trimis delegații lor, care să-i reprezinte, fapt care nu s'a petrecut ast-fel. La prima ședință a conciliului nu a luat parte de cât cinci arhiepiscopi, opt-spre-zece episcopi și zece superiori și cea mai mare parte dintr'înșii erau sau italieni, sau supuși ai Papei; iar dintre principii Europei, afară de ducele de Burgund, n'a luat nici unul parte, nici personal nici prin reprezentanți. Numărul clericilor însă cu timpul a crescut, căci o parte din episcopii adunați la Basel împreună cu cardinalul Cesarini părăsiră acest conciliu și veniră la Ferrara.

La prima ședință de deschidere, Patriarchul fiind bolnav n'a putut lua parte, însă recunosea prin o epistolă a sa, deschiderea conciliului și își exprima dorința, ca occidentalii și mai cu seamă cei din Basel să se grăbescă a lua parte la conciliu de unire, căci cine nu va recunoște această va fi escomunicat. Și Papa nu se arată mai pre jos de cât Patriarchul.

Indată după deschiderea conciliului el dete o bulă, scrisă în limba greacă și latină, prin care anunța creștinătății sosisirea Grecilor la Ferrara și deschiderea conciliului de unire. conciliul trebuia să începă acum a lucra și de aceea Papa propuse să se alegă de o parte și de alta câte o comisiune și să discute împreună asupra punctelor de deosebire dintre ambele Biserici. Grecii la început nu admiseră această propunere și numai după multă stăruință din partea Imperatorului cedară. Scriitorul Syropul spune că Grecii au primit propunerea Papei numai siliți fiind de lipsa de cele necesare pentru hrană și se pôte ca o parte din adevăr să

esiste în cele spuse de scriitorul bizantin. E just, cã Grecii au avut sã suferã multe lipsuri și miserii cãt timp au stat în Italia. Se stabilise ca întreținerea sã li sã plãtãscã în bani și ast-fel fie-care persoanã de un rang mai înalt primea cãte patru fiorini de aur pe lunã, iar servitorii lor cãte trei. Imperatorul primea trei-șeci de fiorini mai mult, Patriarchul douã-șeci și cincã, iar principele Demetriu douã-șeci. Suma era destul de micã, cãci nu trecea peste șapte sute de fiorini pe lunã, însã, s'au din cauza lipsei, sau din cauza politicei curții papale, acești bani se plãteau foarte neregulat. Așa la 20 Octombrie 1438 nu se plãtise deja de patru luni, în Aprilie 1439 de trei luni, iar în Iulie, adicã în timpul când s'a încheat unirea, erau în întârziere cu cincã luni și jumãtate ¹⁾. Decã, se pãte crede, cã și aceste lipsuri au contribuit mult în a sili pe reprezentanții Bisericii orientale, ca sã admitã propunerile occidentalilor.

În fine se alese cãte o comisiune compusã din 10 reprezentanți de fie-care Bisericã, care comisiune avea îndatorirea sã cerceteze și sã discute asupra punctelor de deosebire dintre ambele Biserici și în același timp sã și espue și pãrerea lor asupra mijlócelor pe baza cãrora s'ar putea efectua unirea. Din partea Bisericii orientale au fost aleși: Marcu Eugenicu, archiepiscopul de Efes, Visarion, archiepiscopul de Nicea, episcopii de Monembasia, Lacedemon și Anchialos, doi demnitarã ai marelui bisericii din Constantinopole marele Chartofilax Balsamon și marele ecleciarch și istoric Syropul, împreunã cu doi superiori și un monach; iar din partea celei occidentale erau: Cardinalii Iulian și Albergati, archiepiscopul Andrei de Rodus, domenicianul și *Magister sacri Palati* Ión Turrecremata și alți șase pe lângã aceștia. Imperatorul voind sã aibã și

¹⁾ Gibbon's Geschichte des römischen Weltreiches, XII, pag. 71.

representantul se9 în ac9st9 comisiune deleg9 din partea sa pe principele Manuel Iagaris, care era 9i singurul laic ce a luat parte la lucr9ri. Din partea bizantinilor, acei cari aveau s9 ia cuv9ntul oficial, erau Marcu Eugenicu 9i Visarion, ace9tia erau 9i cei mai talenta9i ¹⁾).

Discu9iunile avur9 loc în biserica franciscanilor din acest ora9 9i au fost deschise de cardinalul Iulian Cesarini prin o cuv9ntare bine sim9it9, prin care el ar9ta importan9a uni-rei 9i cum fie-care dintr'în9ii s9 9int9sc9 a ajunge la acest rezultat. Acestuia îi respunse arhiepiscopul Marcu Eugenicu, care chiar de la început accentu9 greutatea sarcinei ce 9i-o luase comisiunea, 9i dete probe de independen9a sa de caracter 9i de franche9a ce'l caracteriza. El declar9 c9 în discu9iunile ce vor urma nu va atinge chestiunile cele mai însemnate, care alc9tuiesc deosebirea dintre cele dou9 Biserici, c9ci dorin9a Imperatorului este, ca aceste chestiuni s9 se discute în adun9rile generale ale Conciliului. Ac9st9 cuv9ntare a sa nu a pl9cut în totul occidentalilor, cari în9teleseser9 de la prima dat9 c9 vor avea a face cu pers9n9 integr9 9i demn9 9i prin urmare lucrurile vor merge mai greu de c9t se a9tepta9. Lui Marcu Eugenicu i-a replicat tot Cesarini 9i dup9 d9nsul a luat cuv9ntul Visarion, ar9t9ndu-se ca un iscusit diplomat.

În una din întruniile celor dou9 comisiuni, Cardinalul Iulian stabili punctele de deosebire dintre cele dou9 Biserici, ar9t9nd c9 acestea sunt patru: Înve99tura despre purcederea Sf. Spirit, chestiunea azimelor, înve99tura despre purgatori9 9i primatul papal. Imperatorul nu permise orientalilor s9 discute cu occidentalii de c9t asupra purgatorului 9i asupra primatului papal 9i ast-fel se începur9 discu9iunile mai întâiu asupra purgatorului. C9rta între ambele Biserici în privin9a focului cur99itor a început pentru prima

---

¹⁾ Hefele. Conciliengeschichte VII, pag. 675.

oră în anul 1252, când Domenicanii din Constantinopole acuzară pe Greci, că ei nu recunosc o stare de curătenie a sufletelor după mörte și apoi în tot timpul când s'a tratat cestiunea unirii, purgatoriul a fost recunoscut ca un punct de diferență ¹⁾. Latiniî recunoseau, contrar credinței Bisericii orientale, că pe lângă activitatea Bisericii, mai există după mörte și un foc curățitor, care contribuie la mântuirea păcătoșilor, ce se căiesc de faptele lor cele rele. Ei însă nu recunoseau o stare de mijloc pentru cei drepți și pentru cei păcătoși și pretindeau că aceștia erau judecați nu la judecata cea mai de pe urmă, ci îndată după mörte ²⁾.

Discuțiunile se continuară în lunile Iunie și Iulie fără ca să se pötă ajunge la rezultate satisfăcătoare. Din partea occidentalilor luară parte la discuțiuni Cardinalul Iulian, Ioan Turrecremata și Andrei de Rodus, iar dintre orientali, Marcu Eugenicu, Visarion și protosincelul Gregoriu din Constantinopole. Grecii susținură, că cei păcătoși după mörte se află în stare de durere și nu recunoseau nici un alt foc curățitor, de cât focul cel etern al iadului; iar în ce privește judecata eternă, ei arătară că acesta se va efectua numai după învierea corpurilor, pentru ca și acestea să participe la pedepsă. Așa dar, pedepsa deplină nu o primesc cei păcătoși de cât după înviere. Cei drepți asemenea vor primi întręga recompensă pentru faptele lor cele bune tot după învierea corpurilor, până atunci vor rămâne în o stare de fericire însă necomplectă.

Pe câtă vreme Marcu Eugenicu s'a arătat neînduplicat în susținerea părerilor Bisericii orientale, Visarion din contră se arată mai reconciliant. Occidentalii însă voeau său tot, său nimic și imperatorul ne dorind ca scopul pentru

1) Pichler Geschichte der Kirschlichen Trennung I pag. 392.

2) Teodor Frommann Kritische Beiträge, pag. 11.

care venise aici să rămâie nerealisat, ceru atât de la Marcu Eugenicu, cât și de la Visarion să-î prezente fie-care câte un tratat asupra credinței Bisericii orientale în această privință. Ambele aceste tratate dogmatice tot după dorința exprimată de imperator au fost contopite în unul singur. De sigur că nu acesta voeau Latinii și de aceea nici nu se arată mulțumiți cu rezultatul acestei lucrări, cari li se presentă. Imperatorul e nevoit atunci să convoce pe membrii Bisericii sale la mai multe consfătuiri și prin rugăciuni și amenințări să-i hotărască a admite părerea, care convenea occidentalilor, adică următoarea: Sufletele dreptilor se folosesc, îndată după morțe, de întreaga fericire pe care o merită; după înviere însă se mai adaogă încă ceva și anume glorificarea corpului, care va străluci ca și soarele ¹⁾,

Syropul spune lămurit, că ceea ce a făcut pe compatrioții săi ca să primescă această părere nu a fost convingerea, ci strâmtorarea bănescă, căci Papa, sub pretext de lipsă nu le dăduse încă suma lunară la care se obligase. Deci toate discuțiunile urmate până acum n'au condus la nici un rezultat, căci în decretul de unire de la Florența se vede trecută învățătura Bisericii occidentale neschimbată.

Incepând din Iulie și până în Octombree timpul a fost perdut în zadar. Imperatorul aștepta, conform făgădueliî dată de Papă, ca principii Occidentului să trimetă reprezentanții lor la conciliu și de aceea el își perdea vremea ocupându-se cu vînătorea. La șase mile departe de Ferrara se stabilise Ión Paleologul într'o monastire frumoasă și spațioasă și aici, dând frîu liber pasiunei ce avea de vînătore, uitase și de nevoile Bisericii sale și de acelea ale imperiului bizantin. În acest timp nenorocițiî de clerici greci, sufereaū cu multă resignațiune nevoile exilului și ale sărăciei. Ei doreaū să scape cât mai curînd de aici, dar eraū

---

¹⁾ Hefele Conciliengeschichte VII, pag. 679.

legați cu un lanț întreit. Orașul Ferrara nu'l puteau părăsi, de ore-ce la porțile lui li se cerea un pașaport de la superiorii lor; statul venețian se obligase ca să oprască pe fugarii și să-i trimetă înapoi și în fine, dacă ar fi reușit cine-va să ajungă în patrie acolo îl aștepta afurisia, pedepse bănesci și chiar bătăi cu biciul în public, de care nici chear demnitarea preoțescă nu-l putea apăra ¹⁾. În această stare se aflau reprezentanții Bisericii orientale la Ferrara și ei trebuiau să alégă între fôme și satisfacția dorințelor imperatorului. Marcu Eugenicu împreună cu arhiepiscopul de Eraclea presupunând mai dinainte rezultatul la care se va ajunge încercase să fugă și să se înapoieze în patrie. Lipsa lor însă a fost simțită numai de cât și imperatorul trimese ômeni după dânșii, cari îi și sosi la Francolino. Punându-li-se în vedere ordinele espresse ale Imperatorului ei au fost nevoiți să se înapoieze.

De această lipsă de activitate a conciliului toți cei de față erau nemulțumiți. Imperatorul vedea că așteptă în zadar sosirea principilor străini sau a reprezentanților acestora și de aceea se decise să activeze lucrările. În acest timp sosese și Mitropolitul Kievului Isidor cu o suită numerosă, din care o mare parte a căduț pradă ciumei care bântuia cu furie orașul Ferrara.

Nevoile dîlnice, ciuma, dorința de a se înapoia cât mai curînd în patrie, tôte acestea silesc pe Ioan Paleologul, ca să grăbescă începerea discuțiunilor. El convocă pe reprezentanții Bisericii orientale la o consfătuire pentru ca să se înțelégă, dacă începînd discuțiunea cu adaosul «Filioque» va trebui mai întai să se discute dacă acest adaos din punctul de vedere dogmatic este sau nu contrar credinții creștine, sau să se discute de este sau nu permis să se

---

¹⁾ Syropul pag. 141, 142, 204, 221 citat de Gibbon Geschichte des römischen Weltreiches XII, pag. 75.

facă adaosuri în simbol. Majoritatea a fost de părere ca să se începă discuțiunea cu partea a doua și această propunere a fost făcută de Marcu Eugenicu și de învățatul Gemistiu Pletho. Tot de astă dată au fost aleși șase bărbați dintre dînșii, cari să ia parte activă la discuțiuni și cari să apere vederile Bisericii orientale. Aceștia au fost: Marcu Eugenicu, Visarion, Isidor al Kievului, Gemistiu Pletho, Balsamon și Syropul, însă Syropul refuzând, a fost ales în locul său Teodor Xanthopul. Din partea occidentalilor au fost aleși: Cardinalii Iulian Cesarini și Nicolae Alberghi, arhiepiscopul Andrei de Rodus, episcopul de Forli, domenicianul Ioan de Ragusa sau Montenegro, și alți teologi ¹⁾.

În ziua de 8 Octombrie 1438 s'a ținut prima ședință în capela palatului papal. Cel dintâiu care a luat cuvîntul în această ședință a fost Visarion. Cuvîntarea lui a fost foarte lungă așa că în acea zi nu s'a mai putut face nimic, de ore-ce, când a terminat, începuse a se însera. În acest discurs el aduce laude membrilor conciliului și tuturor acelor cari doresc unirea ambelor Biserici. A doua zi nu s'a mai putut ține nici o ședință din cauză că imperatorul n'a mai voit să ia parte, supărat fiind, că în prima zi servitorii papali nu-l lăsaseră să între călare în salile palatului papal și să asiste ast-fel la ședință. El a luat acesta ca o insultă și Papa a trebuit să-i dea satisfacția pe care o cerea și numai după acesta s'a putut continua lucrările. Ședința a doua a avut loc în ziua de 11 Octombrie, însă nici de astă dată nu s'au putut începe discuțiunile, de ore ce tot timpul disponibil a fost ocupat de cuvîntarea arhiepiscopului Andrei de Rodus. În ședința a treia de la 14 Octombrie începe adevărata activitate a conciliului și se continuă în celelalte ședințe. Grecii urmăză după planul stabilit deja. Ei încep discuțiunea cu întrebarea, dacă Bi-

---

¹⁾ Hefele Conciliengeschichte pag. 681.

serica occidentală a avut să nu dreptul să introducă adaosuri în simbolul credinței. Cel dintâi care ia cuvântul e Marcu Eugenicu, atacând pe Latini și arătându-le că punctul cel mai însemnat de desbinare dintre ambele Biserici este adaosul *flioque*, care s'a făcut contra hotărîrilor sinódelor ecumenice. Lui îi respunse Andrei de Rodus, apărând dogma Bisericii occidentale și căutând să probeze, că punctul pentru care sunt acușați nu este un adaos ci numai o esplicare și asemenea esplicări s'a făcut de concilii. În ședințele următoare Marcu Eugenicu continuă discuțiunea, probând că cele susținute de dînsul sunt adevăruri. El arată, că dacă conciliul al doilea ecumenic a dezvoltat mai departe simbolul nicean, acesta a făcut'o fiind că era un conciliu ecumenic, și fiind că până la al treilea conciliu ecumenic nu se stabilise încă restricțiunea ca adaosuri să nu se facă în simbol, care restricțiune a fost recunoscută și de celelalte concilii ecumenice. Incercarea pe care a făcut'o occidentalii voind să probeze, că adaosul *flioque* a fost făcut de conciliul al șaptelea ecumenic și a fost recunoscut de conciliul pe care Latini îl consideră ca al optulea ecumenic, nu le a reușit, din cauză, că învâțatul Gemistiu Pletho îi învinge cu mărturisirile lui Toma de Aquino, care susținând acest adaos nu aduce nici de cum în sprijinul său hotărîrile conciliului al șaptelea și nu se putea bănui, ca Toma de Aquino să nu fi cunoscut hotărîrile acestui conciliu. Ast-fel Gemistiu Pletho probază falșitatea celor susținute de occidentali, fără ca ei să mai pótă replica ceva. Nu mai puțin și Marcu Eugenicu arată că Biserica Orientală nu consideră ca al optulea conciliu ecumenic pe cel recunoscut de Occidentali și prin urmare ei nu pot pune nici un temelie pe dînsul, cu modul acesta cele două probe puternice, pe care Latini voeau să sprijine modificarea adusă simbolului credinței, nu numai că nu a avut efectul dorit, ba chiar a fost interpretate în defavorul lor.

Zadarnic a căutat arhiepiscopul Andrei de Rodus, ca prin cuvîntarea sa meșteșugită să recâștige iarăși terenul pierdut, căci n'a reușit. Două ședințe le a ocupat cu această cuvîntare și a trebuit să intervie de câte-va ori chiar cardinalul Cesarini, pentru ca să'l împedice de la deviațiunile fără nici un rost, pe care le făcea. El a susținut dogma Bisericii catolice și a căutat să convingă, că filioque nu e un adaos în simbol, ci numai o explicație; a mers și mai departe, căci voind să probeze că și părinții bisericești ca Vasile cel mare, Grigoriu de Nazianz, Atanasiu, Chrisostom, fericitul Augustin și alții au recunoscut în scrierile lor purcederea Sf. Spirit și de la Fiul a interpretat greșit părerile acestora; ast-fel n'a lăsat nimic la o parte din ceea ce credea că ar fi putut să-și serve ca argument în susținerea dogmei latine. Ia pe rînd conciliile ecumenice și caută să intervertescă sensul hotărîrilor acestor concilii, susținând mereu, că filioque nu e un adaos ci numai o explicație și explicațiile au fost permise de concilii. Pretențiunea cea mai cutezătoare a lui Andrei de Rodus, era că Papii în virtutea primăției pe care o posedă au dreptul să introducă explicațiunile în simbolul credinței; ba chiar au datoria, atunci când vre o dogmă este atăcată de eretici. La sfîrșitul ședinței a VII-a, terminându-se lunga sa cuvîntare, el arată că filioque nu poate să fie considerat ca o cestiune de desbinare între ambele Biserici, fiind că nu este o inovațiune.

Lui Andrei de Rodus îi respunse Visarion. Acesta probă conciliului, că chiar dacă adaosul filioque ar fi considerat numai ca o explicație, totuși nu e permisă. Nici unul din conciliile ecumenice, după conciliul al doilea, nu 'și-a permis a mai face adaosuri sau explicațiunile în simbol, căci acesta a fost cu totul interzis de către conciliul din Efes. Visarion combate toate argumentele aduse de arhiepiscopul de Rodus și dovedește până la evidență, că dogma catolică nu are nici o temelie, pe care să se potoască rezima.

Arhiepiscopul de Rodus voind să'î răspundă să perde cu totul în deviațiunii și ast-fel cuvîntarea lui Visarion împreună cu argumentațiunea sa solidă rămîne întregă în picior. Visarion e acusat de occidentali că el, ca și ceil-alți Greci, persistă cu multă stăruință în tot ce e vechi și chiar când lucrurile noi se probau ca juste nu voeau să le recunoscă. Acastă obiecțiune însă de astă dată nu era la locul ei, căci li să probase îndeajuns, că inovațiunea lor nu avea nici un temei și mai cu sémă nu avea nici un loc în simbol.

Tot în acastă cestiune aș mai vorbit din partea Bisericii occidentale episcopul Ión de Forli, care a repetat aprópe aceleași lucruri ca și ceil-alți, și apoi cardinalul Iulian Cesarini. Acesta voesce să interpreteze hotărîrea conciliului ecumenic din Efes, spunând că prelații adunați în acest conciliu aș înțeles prin hotărîrea lor, că nu e permis să se facă vre o schimbare în credința niceană, nu însă în literă și sperând că va abate cestiunea de pe drumul practic pe care o pusese Marcu Eugenicu, îndemnă pe conciliu să începă discuțiunea din cel-l-alt punct de vedere, adică să se constate, dacă acest adaos este saș nu dogmatic. Discuțiunile îndelungate, care avuseseră loc până acum, aș probat că Marcu Eugenicu pusese cestiunea pe adevăratul ei teren și lovise tocmai în inima Bisericii occidentale. Apărătorii adaosului filioque probaseră cea mai mare slăbiciune și n'aș putut convinge în deajuns nici chiar pe membrii mai puțin versași ai Bisericii lor, cu atât mai puțin pe Greci.

După cardinalul Iulian Cesarini a luat cuvîntul, în ședința a două-spre-decea, Marcu Eugenicu. El combate punct cu punct tóte argumentele aduse de Cesarini și pentru ca odată să se pue capăt acestor cestiuni, cere ca Cesarini să'î răspundă pe rînd la tóte întrebările ce i le va face. Răspunsurile însă nu-l satisface, căci cardinalul căuta să

abată cestiunea de pe adevăratul ei teren și pe nesimțite să provóce discuțiunea asupra adaosului dacă acesta din punctul de vedere dogmatic trebuie sau nu să fie menținut în simbol. În mai multe ședințe se continuă discuțiunea fără nici un succes. Descurajarea coprinsese ambele partide, căci nici unii, nici alții nu voeau să cedeze. Mare parte dintre Greci cereau chiar să se înapoieze în patrie, căci convinși fiind de dreptatea causei lor și vedând pe Latini că nu voesc să cedeze, socoteau că e zadarnică întârzierea lor în Ferrara. Cu toate acestea nevoia trebuia să facă pe Greci să cedeze pretențiunilor Latinilor și această nevoie o simțea mai bine Imperatorul și Patriarchul. Se convóca din nou o adunare a Grecilor în care Imperatorul arată starea nenorocită a Imperiului, precum și situația financiară în care se afla. El ceru de la dînșii ca să cedeze în privința dogmei despre purcederea Sf. Spirit, căci alt-fel nu vor ajunge la nici un rezultat. Patriarchul zdrobit de bólă și bătrînețe, vedându-se aprópe de mórte, îndemnă pe compatrioții săi ca să primescă unirea. Dintre principalii prelați Greci acei cari au ascultat de dorințele manifestate de Patriarch și Imperator au fost Visarion, Isidor al Kievului și Archiepiscopul de Eraclea; iar dintre cei cari sau manifestat pe față ca contrarii, cei mai însemnați erau Marcu Eugenicu, Syropul și Gemistiu Pletho ¹⁾. Numai cu ajutorul celor dintâi Imperatorul póte să influențeze asupra majorității clericilor Greci și să-i facă să cedeze. Din discuțiuni se putea vedea, că occidentalii țineau cu încăpăținare la dogma lor și ast-fel nu se putea admite că ei vor primi propunerile orientalilor. Nu rămânea alt-ceva de făcut pentru Greci de cât sau să întreprună tratativele de unire, sau să primescă în totul dogma Latinilor. Acesta era dilema în care se găsea imperatorul și convins fiind că câștigul va

¹⁾ Hefele Conciliengeschichte VII, pag. 695.

fi mai mare dacă va ceda Latinilor, el influențază și face tot felul de presiuni asupra clericilor orientali, cari în fine sunt nevoiți să cedeze.

În timpul acesta, Papa se afla în o mare nevoie bănească. El favorizase prea mult statele Veneția și Florența, se pusese rău cu ducele Milanului din cari cauză renumitul condotier Niccolo Piccinino, care se afla în serviciul ducelui Milanului, prădăză orașele Forli, Imola, Ravena și Bologna și face ast-fel să scadă cu totul veniturile Papii. Chiar aici în Ferrara el se vedea amenințat de Piccinino și pentru acest motiv încheie o alianță cu Veneția, Florența și Genua contra Milanului. Pe de o parte lipsa de bani și nesiguranta în Ferrara, iar pe de altă parte ciurma care isbucnise cu furie în acest oraș se dăce că a decis pe Papă ca să primescă propunerile Florentinilor de a strămuta Conciliul în orașul lor. Mulți dintre episcopii occidentali periseră din cauza ciumei, iar dintre Greci aū murit Mitropolitul de Sardes, locoțitorul Patriarhului de Ierusalim și aprópe toți servitorii Mitropolitului Isidor al Kievului ¹⁾.

Nevoia cea mare era acum de a putea convinge pe Greci ca să primescă acéstă transferare a Conciliului, căci mulți dintr'înșiș se opuneaū. Motivul pentru care episcopii Greci nu voeaū a merge la Florența era că ei erau convinși, că Papa înalins cerea acéstă transferare, pentru ca avēdu-ī odată aduși în inima Italiei să le taie orī ce poftă de opoșiție saū de fugă. Ferrara era aprópe de mare și deci aveaū mai multă posibilitate de a părăsi Italia, pe câtă vreme de la Florența drumul era mai îndepărtat și unit cu mai multe nevoi. Chiar Hefele, arătând motivele transferării Conciliului la Florența, între altele, adaogă: În fine se socotea, că permutarea Conciliului la Florența ar fi póte cel mai bun mijloc ca să ție în Italia pe Grecii dușmanī uniriī,

¹⁾ Hefele Conciliengeschichte VII pag. 695.

spre a lua parte la Conciliul de unire, răpindu-le ast-fel mijlocul de a putea să se înapoieze în patrie, după cum deja mulți încercaseră să facă acésta, fugind în ascuns din Ferrara.

Deci, cu drept cuvînt, spune Syropul, că motivul principal nu a fost ciurma, căci acéastă bôlă aprópe încetase, când se hotărîse plecarea din oraș, și ea a fost luată numai ca un pretext. Dar și Hefele, mărturisind unul din motivele principale ce a determinat strămutarea Conciliului, nu vorbește nimic despre cele arătate mai sus și care le pune în evidență Syropul ¹⁾.

Tótă opoziția Grecilor a fost fără nici un succes. Imperatorul era între cei dintâi care a cedat și a însărcinat chiar pe Ión Dishipatu ca să'i procure un pas-aport din Florența. Vêdêndu-se fără nici un ajutor din partea nimănuî, lipsiți și de obiectele cele mai necesare, chiar hrana de tóte zilele primind'o din mâinele Papii, episcopii orientali sunt nevoiți să primescă tot ceea ce li se cerea, căci alt-fel ar fi fost espuși să indure mizeriile cele mai cumplite. De astă dată triumful Bisericii occidentale era aprópe asigurat. În Ianuarie 1439 se ținu ședința a 16, în biserica catedrală din Ferrara, după o lună de întrerupere a lucrărilor. În acéastă ședință fu citit, în limba latină și grecă, decretul papal oficial de transferare a Conciliului la Florența, în care se arăta, că motivul ce a determinat de a se face acéastă transferare a fost ciurma.

M. P.

---

¹⁾ Fromman Kritische Beiträge, pag. 13 și 24.

Predica și activitatea Apostolilor înainte de convertirea lui Paul.

(Veđi Biserica Ortodoxă Română, No. 3).

c) *Cuvintele și faptele Apostolilor de la Sărbătórea Cinci-đecimii și până la convertirea Apostolului Paul.*

Succesul cuvintelor lui Petru, în ziua cea mare a praznicului, a fost mare. La cuvintele sale și ale celor-l-alți Apostoli, căci *toți*, ne spune autorul Faptelor, *vestia* *măririle lui Dumnezeu*, s'a adăogat mi

de credincioși la numărul discipulilor lui Iisus, așa că chiar în acea zi, putem dice, s'a pus bazele primei comunități a celor ce a

ă cređut în mântuirea adusă ómenilor prin Christos Mesia și s'a întemeat Biserica creștină din Ierusalim.

Apostoli s'a ocupat chiar de la început de organizarea Bisericii. Faptele Apostolilor ne spune că cei ce cređuse în Iisus Christos, *stăruia* *în învățatura Apostolilor, în împărtășire, în fringerea pâinilor și în rugăciune*. Toți erau coprinși de frică, căci multe minuni și

semne se făceau prin Apostoli. Și vindeau moșiile și averile lor; împărțeau tuturor, după trebuință și nevoia ce aveau. Trăiau în cea mai perfectă comunitate, avânduși toate comune și stăruiau în toate zilele într'un cuget în templu, și frângând pâine prin case, primiau hrană cu bucurie și curățenia inimii. Iar Domnul adauga la Biserică în toate zilele pre cei ce se mântuiau ¹⁾.

Tote aceste se făceau sub conducerea și povățuirea Apostolilor.

Intre cele dintâi minuni ce s'au făcut pentru lățirea credinței și întărirea credincioșilor întru credința lor despre trimiterea dumnezească a celor ce predicau mântuirea prin Iisus Christos. a fost vindecarea unui șchiop din nascere. Această vindecare s'a făcut chiar în templu, căci el sta acolo și cerea milă de la cei ce intrau și eșeau din Biserică.

Iată cum descrie autorul Faptelor minunea acesta: «In «césul rugăciunii al noulea Petru și Ión s'au suit în Biserică. Și un bărbat óre carele, șchiop fiind din pântecel maicei sale, se purta, pre carele il punea în toate zilele înaintea ușei Bisericii, ce se chema frumósă, ca să cêră milostenie de la cei ce intrau în Biserică. Carele vedând pre Petru și pre Ión, vrând să intre în Biserică, cerea milostenie. Iar Petru și Ión căutând la dînsul au đis: Caută la noi. Iară el cu osîrdie căuta la dînșii, așteptând să ia ceva de la ei. Iar Petru a đis: argint și aur nu este la mine; iară ce am, aceea dau ție: *Intru numele lui Iisus Christos Nazarinénul scólă și umblă*. Și apucându'l pre dînsul de mâna cea dréptă, l'a ridicat. Și îndată i s'a întărit lui tálpile și fluerile. Și sáring a stătut și umbla. Și a intrat cu dînșii în biserică, umblând și sáring și láudând pre Dumneđu. Și l'a vedut pre el tot poporul, umblând și láudând pre Dumneđu» ²⁾.

1) Comp. Fapt. Apost. II, 41—47.

2) Fapt. Apost. III, 1—9.

Minunea acésta a coprins de spaimă și mirare mulțimea care se afla adunată acolo. Toți au alergat ca să vadă pe șchiop și pre Apostoli ce l vindecașeră. Cu acésta ocașiune, Petru vedênd poporul adunat, a ținut următórea cuvîntare: «Bărbați Israilteni, ce vê minunați de acésta, sau ce căutați la noi, ca cum cu a nóstră putere sau cucernicie am făcut pre acesta să umble? Dumneșeul lui Abraam, și al lui Isaac și al lui Iacob, Dumneșeul părinților noștri a prea mărit pre pruncul sêu, pre Iisus, pre care voi l'ați trădat și v'ați lepădat de dînsul înaintea feții lui Pilat, judecând el să l slobodiască. Iar voi de cel sfint și drept v'ați lepădat, și ați cerut barbat ucigaș să vi-se dăruiască voue. Iar pre începătorul vieții, l'ați omorit, pre carele Dumneșeul l'a înviét din morți, căruia noi mărturii suntem. Și întru credința numelui lui, pre acesta pre carele îl vedeți și îl sciți, l'a întărit numele lui, și credința cea printr'însul, i-a dat lui tótă întregimea acésta înaintea vóstră tuturor.

«Și acum fraților sciú că prin nesciință ați făcut, ca și boerii voștri; ci Dumneșeul cele ce mai 'nainte a vestit prin gura tuturor profeților lui, că va pătimi Christos, a implinit.

«Deci pocăiți-vê și vê întorceți, ca să se ștérgă păcatele vóstre, ca să vie vremi de resuflare de la fața Domnului. Și să vê trimită pre cel mai 'nainte propoveduit voue, pre Iisus Christos. Pre carele trebuie cerul să l primiască, până la anii așezării tuturor, care a grăit Dumneșeul prin gura tuturor sfinților sêi profeți din veac. Pentru că Moise către părinți a đis: că profet va ridica voue Domnul Dumneșeul vostru, dintre frații voștri, ca pre mine. Pre el să l ascultați, întru tóte orî câte va grăi către voi. Și va fi tot sufletul, care nu va asculta pre profetul acela, se va perde din popor. Și toți profeții de la Samuil și cei-l-alți câli au grăit, mai 'nainte, au vestit đilele acestea.

«Voi sunteți fiii profeților și ai legăturii care a pus Dumne-deu către părinții voștri grăind către Abraam. Și întru sămînța ta se vor bine-cuvînta tóte neamurile pămîntului. «Vouë întâiu, Dumne-deu înviind pre pruncul sėu, pre Iisus, «l'a trimis pre el a vė bine-cuvînta pre voi, cãnd vė veți «întorce fiesce carele de la viclesugurile vóstre» ¹⁾.

Vindecarea șchiopului, cuvintele lui Petru și ale celor ce erau cu el ²⁾, atrăgēnd mulțime mare la templu, a înfuriat pre căpeteniile și deregătorii bisericesci ai Iudeilor. Preoții, mai marele templului și Saduceii, cu toții au fost scandalisați de faptul că Apostolii vorbiau poporul cu atăta curagiū, tãrie și autoritate în templu, și predicaū învierea morților, convingēnd mulțimea să credă în învierea lui Iisus Christos, întru care poporul credea în masă la cuvintele lor, ridicându-se numărul credincioșilor la cincī mi.

Aceste neașteptate progrese ale bisericii, confirmate prin minunile săvîrșite de Apostoli, a început să îngrijască pe toți. Imediat Petru și Ioan au fost prinși și puși sub pază, până a doua zi, căci era deja sēră. A doua zi s'au adunat diregătorii cu bătrînii și cărturarii poporului în Ierusalim, împreună cu Ana arhierul și Caiafa și Ión și Alexandru și câți erau din neamul arhieresc și aducēndu-i la judecată, i-au întreat, cu ce putere saū cu ce nume au făcut tóte acestea? ³⁾ Iar Petru, umplēndu-se de Duh Sfint a đis către dînșii: «Boeri ai poporului și bătrînii ai lui Israil. De vreme «ce noi astă-đi suntem întrebați, pentru facerea de bine a «unuī om bolnav, întru cine acesta s'a mântuit; cunoscut «să fie vouë tutulor și la tot poporul lui Israil: că întru «numele lui Iisus Christos Nazarinēnul, pre carele voi «l'ați rēstignit, pre carele Dumne-deu 'l a înviēt din morți; «întru acela acesta stă înaintea vóstră sãnătos. Acēsta este

1) Faptele Apost. III, 12—26.

2) Comp. Fapt. IV, 1.

3) Comp. Fapt. Ap. IV, 1—7.

«pétra, care nu s'a băgat în sémă de către voi ziditorii, carea s'a făcut în capul unghiului. Și nu este întru alt întru nimic mântuire, pentru că nici nume este altul sub cer, dat întru ómenii, întru carele trebuie să ne mântuim noi» ¹⁾.

La îndrăsniala lui Petru și a lui Ión, și în fața faptului vindecării șchiopului, carele se afla de față, membrii sindriului au rămas în mare nedomirire. A ordonat să-i dea afară, pentru a se sfătui între dînșii și în consfătuirea lor, preocuparea principală a fost vindecarea șchiopului din nascere, pe care toți 'l cunoseau din vremuri olog ²⁾, cerșind la templu, iar acum sănătos în mijlocul lor. Neputând deci tăgădui minunea acésta, căci se vestise în tot Ierusalimul, s'au temut de a lua vre-o hotărîre contra Apostolilor; iar pentru a'î intimida, au hotărît să-i amenințe cu asprime și să-i opréscă d'a mai predica pre Iisus. Și chemându-i, le-a făcut cunoscut și le au poruncit *ca nici de cum să nu mai grăiască, nici să învețe întru numele lui Iisus* ³⁾.

Apostolii însă nu s'au înfricoșat de acésta amenințare, căci Petru și Ión răspundându-le, le a ȓis: «De este drept înaintea lui Dumneȃeu, judecați. Pentru că nu putem noi cele ce am aȃdit și am vȃȃut să nu le grăim» ⁴⁾. Iar ei amenințându-i din nou, 'i au liberat, cugetând la mijlócele prin care să-l pedepséscă, dar neîndrăsnind a se atinge de ei, din cauza poporului; *căci toți prea măriaș pre Dumneȃeu, despre cele întimplate* ⁵⁾.

Ast-fel Petru și Ión, liberați, au venit la cei-l-alți Apostoli, împreună cu cei ce creȃuse în Christos și le-au isto-

¹⁾ Faptele Apost. IV, 8—12.

²⁾ În vers. 22 al cap. IV din Faptele Ap. se ȃice că șchiopul vindecat de Apostoli era mai mare ca de 40 ani.

³⁾ Comp. Faptele Apost. IV, 18.

⁴⁾ Fapt. Apost. IV, 19—20.

⁵⁾ Fapt. Apost. IV, 21.

risit cele întimplate lor din partea Arhierilor și a bătrînilor poporului. Iar ei aușind toți împreună au ridicat glas către Dumneșeu și au șis: «Stăpâne, tu Dumneșeule cel ce ai făcut cerul și pămîntul și marea și tôte cele ce sunt într'insele. Carele ai șis prin gura lui David servul tîu. Pentru ce s'au întăritat neamurile și popórele au cugetat cele deșerte. Stătut-au de față împărașii pămîntului și boierii s'au adunat împreună, asupra Domnului și asupra unsului lui. Că s'au adunat cu adevărat în cetatea acésta asupra sfintului, Pruncului tîu Iisus, pre carele l'ai uns, Irod și Pilat din Pont cu neamurile și cu popórele lui Israil. Să facă câte mîna ta și sfatul tîu mai 'nainte au rînduit să fie. Și acum Dómne caută împotriva îngrozirilor lor și dá servilor tîi cu tótă îndrăsniala să grăiască cuvîntul tîu. Când vei tinde mîna ta spre tămăduire, și semne și minuni să se facă prin numele sfintului, Pruncului tîu Iisus ¹⁾».

La acésta rugăciune a Apostolilor autorul Faptelor ne spune că s'au clătinat locul unde erau ei adunați, și s'au umplut toți de Duh sfînt și grăiau cuvîntul lui Dumneșeu cu îndrăsnire ²⁾ și putere mare, dând tuturor mărturie despre învierea lui Christos și preste toți era mare har Dumneșesc. Mulțimea celor ce credeau, erau cu toții uniți cu legătura cea mai desevîrșită a iubirii, în cât, toți aveau o inimă și un suflet și nici unul nu vorbea de averea lui, că este a sa, ci tôte le erau comune, și nimeni dintre ei nu ducea lipsă. Toți cei ce aveau case sau țarine, le vindeau și aduceau preșul lor și 'l depuneașu la piciórele Apostolilor, spre a se împărși fie-căruia după cum avea trebuință ³⁾. Autorul Faptelor ne arată, că așa a făcut Iosie

¹⁾ Faptele Apost. IV, 24—30.

²⁾ Comp. Fapt. Ap. IV 31.

³⁾ Comp. Faptele Ap. IV, 32—36.

supranumit Varnava; iar Anania și Safira, carei au vrut să amăgescă pe Apostoli și deci pre Duhul sfânt, ascundând adevăratul preț al țarinei ce vinduseră, 'și a luat plata lor ¹⁾).

Prin mâinile Apostolilor se făceau multe semne și minuni în popor, și astfel numărul credincioșilor creștea, adăogându-se mulți bărbați și femei la cei ce au crezut în Domnul. Mulțimea scotea pre cei bolnavi pe drumuri și îi punea la răspintii și pe paturi, ca fiind Petru și Apostolii, măcar umbra lor să îi umbrască și să îi însănătoșeze. Vestea despre faptele și minunile Apostolilor se răspândise pretutini leni, așa în cât în Ierusalim se aduna mulțime mare din orașele de pre împrejur aducând pre cei bolnavi și pre cei chinuiți de spirite necurate, și toți se vindecau ²⁾). Tote acestea însă au umplut de ură și invidie pe Arhiereu și pre toți cei ce erau cu dînsul din secta Saducheiilor, și punând mâna pre Apostoli, 'i au pus în închisore. Ingerul Domnului însă, deschidend ușile închisorii nóptea și scoțendu-i, le-a ȃis: «Mergeți și vorbiți poporului în templu cuvintele vieții aceștea; și ascultând, au intrat dimineța în templu și învățau ³⁾»).

A doua ȃi arhiereul și cei ce erau cu el a adunat Sinedriul și pre toți bătrînii fiilor lui Israil, și au trimis la închisore să 'i aducă; iar servitorii mergend, nu 'i au aflat și întorcenduse le-au spus, istorisindu-le că au găsit închisorea incuetă cu totă siguranța și pre păzitori înaintea ușilor; iar deschidend înăuntru, nu au aflat pre nimeni. Arhiereul, mai marele templului și toți cei de față, auȃind aceste cuvinte nu se domireau între dînșii, ce ar fi acesta. Iar ore-carele venind, le-a vestit lor ȃicend: «Iată bărba-

¹⁾ Comp. Fapt. Ap. IV, 37; V. 1—13.

²⁾ Comp. Faptele Apost. V. 12—16.

³⁾ Comp. Fapt. Apost. V. 17—21.

«ții pre cariî i-ați pus în închisóre, staü în templu și învață poporul ¹⁾».

Atunci mergënd mai marele templului împreună cu servitoriî, 'i aü dus la Sinedriu, dar nu cu sila, căci se temeau de popor, ca să nu-i ucidă cu petre. Aci arhiereul le-a đis: «Aü nu v'am oprit aspru ca să nu mai învățați întru acest nume? Și iată ați umplut Ierusalimul cu «învățătura voastră și vroiți să aduceți asupra noastră sângele acestui om? ²⁾».

La cuvintele arhiereului, Petru și cei-l-alți Apostoli, respundënd, aü đis: «Trebue a asculta pre Dumneđeü mai mult de cât pre ómeni. Dumneđeul păinților noștri a sculat pre Iisus, pre carele voi l'ați omorit, spânzurându-l pre lemn. Pre acesta Dumneđeü începător și mântuitor l'a înălțat cu drépta sa, ca să dea pocăință lui Israil și «ertare păcatelor. Și noi suntem lui mărturiî, cuvintelor «acestora, și Duhul sfînt pre carele Dumneđeü l'a dat celor ce îl ascultă pre el ³⁾».

La cuvintele Apostolilor întreg Sinedriul s'a înfuriat și se sfătuiău să 'i omóre. Ei ar fi și executat planul lor acesta, dacă nu erau împedicați de Fariseul Gamaliil, membru al Sinedriului învățător de lege, și onorat de popor. S'aü mărginit numai a 'i *supune la biciuire și a le interđice de a mai predica pre Iisus*. Ei însă aü plecat de la Sinedriu, veseli și bucurându-se căci s'aü socotit vrednici a fi defăimați și chinuiți pentru numele lui Iisus. Acésta îi întăria și mai mult așa în cât tótă điaua nu încetaü d'a predica pre Iisus Christos în templu și prin case particulare. ⁴⁾.

¹⁾ Comp. Faptele Apost. V, 21—25.

²⁾ Comp. Fapt. Apost. V, 26—28.

³⁾ Faptele Apost. v. 29—32.

⁴⁾ Comp. Fapt. Ap. V. 33—42.

Numărul credincioșilor creștea din zi în zi, așa în cât pentru serviciul bisericii și mai ales pentru îngrijirea cu cele materiale, căci creștinii duceau o viață comună și trăiau ca frații între dînșii, în cea mai strînsă legătură, s'a simțit nevoie de un anume personal, ca nu Apostolii, de la care se așteptau toate, să fie detrași de la servirea predicării Cuvîntului. Spre acest sfîrșit, au fost aleși de mulțimea credincioșilor, cei șapte diaconî: Ștefan, Filip, Prohor, Nicanor, Timon, Parmena și Nicolae proslit din Antiohia, toți bărbați probați, plini de Spirit Sfînt și de înțelepciune. Aceștia aduși înaintea Apostolilor, 'și au pus mânele lor peste dînșii și s'au rugat lui Dumneșeu spre a'i întări pentru servirea Bisericii și a credincioșilor lui Dumneșeu ¹⁾.

Cuvîntul lui Dumneșeu creștea și numărul discipulilor lui Iisus se înmulția foarte mult. Mulțime mare dintre Iudei și mulți dintre preoți primiau credința în Christos prin predica Apostolilor și prin cuvintele celor ce creșuseră în Domnul.

Indeletnicirea și preocuparea principală a tuturor era vestirea mîntuirii prin Iisus Christos; iar cuvintele lor erau confirmate prin multe semne și minuni.

Ștefan, unul din cei șapte diaconî, ne spune autorul Faptelor, fiind plin de credința și puterea lui Dumneșeu lucrînd prin el, săvîrșia multe minuni și semne mari în popor. Mulțime mare din diferitele sinagoge ale poporului veniau la el să discute; dar nimeni nu putea rezista cuvintelor lui. Atunci cei ce urau pre Christos și pre Apostoli, au găsit nisce bărbați, cari să zică că au audit pre Ștefan *hulind contra lui Moise și a lui Dumneșeu*. Și au întăritat poporul și pre bătrîni, pre cărturari și pre farisei și năvălind asupra lui, l'au prins și l'au dus la Sinedriu. Acolo au adus marturi mincinoși, cari ziceau: «Omul acesta nu încetază a grăi cuvinte de hulă împotriva acestui

¹⁾ Comp. Fapt. Apost. VI, 1—6.

«loc sfânt și a legii; pentru că l'am auzit pre el ȳicȳnd: «Că Iisus Nazarinȳnului acesta, va strica locul acesta și va «schimba obiceiurile, care ne-au dat nouȳ Moise. Iar cel «ce ședeau ȳn Sinedriu cȳutȳnd cu toȳii la el, au vȳduȳt «faȳa lui ca o faȳă de ȳnger» ¹⁾).

Ștefan, dar, tras la respundere pentru cele ce predica și adus ȳn faȳa Sinedriului pentru a fi judecat, Arhiepiscopul care presida, ȳn faȳa acușȳtiunilor aduse, l'a ȳntrebat: *Oare acestea așȳ sunt?* Iar Ștefan apȳrȳndu-se s'a adresat cȳtre Sinedriu și cȳtre toȳi cei de faȳă, pronunȳnd urmȳtoarele memorabile cuvinte: «Bȳrbaȳi fraȳi și pȳrinȳi, ascultaȳi: Dum- «neȳdeul mȳririi s'a arȳtat pȳrintelui nostru Abraam, cȳnd «era ȳn Mesopotamia, mai 'nainte pȳnȳ a locui el ȳn Har- «ran. Și a ȳis cȳtre dȳnsul: ȳeșȳ din pȳmȳntul tȳu și din «rudenia ta, și vin'o ȳn pȳmȳntul carele voiȳ arȳta ȳie. A- «tuncea ȳeșȳnd din pȳmȳntul Haldeilor, a locuit ȳn Harran. «Și de acolo, dupȳ ce a murit tatȳl lui, l'a mutat pre el «ȳn pȳmȳntul acesta, ȳntru carele voiȳ acum locuiȳi. Și nu «i-a dat lui moștenire ȳntr'ȳnsul nici un pas de picior. Și «a fȳgȳduȳt cȳ'l va da lui spre stȳpȳnire pre el, și semin- «ȳiei lui, dupȳ dȳnsul, nefiind la el fiu. Și a grȳit așȳ Dum- «neȳdeu, cȳ va fi sȳminȳa lui nemernicȳ ȳn pȳmȳnt strȳin, «și o vor robi pre ea, și o vor chinui ȳni patru sute. Și «neamul la carele vor sluji ȳl voiȳ judeca eȳ, a ȳis Dum- «neȳdeu, și dupȳ acestea vor ȳeși și vor sluji mie ȳn locul «acesta. Și i-a dat lui așȳzȳmȳntul tȳerii ȳmprejur, și așȳ «a nȳscut pre Isac și l'a tȳiat ȳmprejur, și Isac pre Iacob «și Iacob pre cei doi-spre-ȳece patriarhi. Și patriarhiȳ «pismuind lui Iosif, l'au vindut la Egipt, și era Dumneȳdeu «cu dȳnsul. Și l'a scos pre el din tȳte necazurile lui și l-a «dat lui dar și ȳnȳelepȳciune ȳnainteȳ lui Faraon, ȳmpȳratul «Egiptului, și l'a pus pre el povȳȳuitor preste Egipt și preste

¹⁾ Fapt. Ap. VI, 13—15.

«tótă casa lui. Și a venit fómete preste tot pămîntul E-
«giptului și al lui Hanaan și necaz mare, și nu aflaū de
«mâncat părinții noștri. Și auđind Iacob că sunt bucate în
«Egipt, a trimis pre părinții noștri întăiū. Și întru al doi-
«lea rînd s'a arătat Iosif fraților lui, și s'a făcut lui Faraon
«arătat neamul lui Iosif. Și trimițēnd Iosif a chemat pre
«tatăl sēū Iacob și tótă rudenia lui, cu suflete șēpte-đeci
«și cincī. Și s'a pogorit Iacob în Egipt, și a murit el și
«părinții noștri. Și s'aū mutat în Sihem și s'aū pus în
«mormîntul carele a cumpērat Abraam cu preț de argint
«de la fiii lui Emor, al lui Sihem. Iar cum se apropia
«timpul făgăduinții, care s'a jurat Dumneđeū lui Abraam,
«a crescut poporul și s'a înmulțit în Egipt, pānă ce s'a
«sculat alt împērat carele nu scia pre Iosif. Acesta mes-
«teșugind neamul nostru, a chinuit pe părinții noștri, ca
«să lepede prunciū lor să nu vieze. Intru care vreme s'a
«născut Moisi, și era plăcut lui Dumneđeū, carele s'a hră-
«nit lunī trei în casa tātāne-sēū. Și lepădāndu-se el, l'a luat
«fata lui Faraon și l'a crescut pre el eiși fecior. Și s'a
«invēțat Moisi tótă înțelepciunea Egiptenilor, și era pute.nic
«în cuvinte și în fapte. Iar cānd s'a plinit lui patru-đeci
«de ani, s'a suit în inima lui ca să cerceteze pre frații sēi,
«fiiū lui Israil. Și vēđēnd pre óre-carele pātimind strimbă-
«tate, l'a apārat și a făcut isbāndă celui asupra, ucigānd
«pre Egiptēn. Și gāndia cum că pricep frații lui, că Dum-
«neđeū prin māna lui dā lor māntuire, iar ei nu aū în-
«țeles. Și a doua đī s'a arătat lor, sfidāndu-se ei și îi a
«îndemnat spre pace đicēnd: Bārbați, frați, sunteți voi,
«pentru ce faceți strimbātate unul altuia? Iar cel ce făcea
«strimbātate aprópelui, l'a împins pre el đicēnd: Cine te-a
«pus pre tine Domn și judecātor preste noi? Aū voesci tu
«să mă omori, precum ai omorit erī pre Egiptēnul? Și a
«fugit Moisi pentru cuvîntul acesta și s'a făcut nemernic
«în pāmîntul lui Madiam, unde a născut doi fii. Și dupē

«ce s'a împlinit patru- eci de ani, s'a ar tat lui în pustia
«muntelui Sina,  ngerul Domnului în para focului rugului.
«Iar Moisi v d nd s'a minunat de vedenie,  i apropiindu-se
«el să ia aminte, s'a făcut glasul Domnului către el: E 
«sunt Dumne eul părinților t i, Dumne eul lui Abraam,  i
«Dumne eul lui Isaac,  i Dumne eul lui Iacob.  i cutre-
«mur ndu-se Moisi nu cuteza să caute.  i a  is lui Domnul:
«Desl g  inc l minta piciorului tale: pentru că locul întru
«carele stai, p m nt sf nt este. V d nd am v d t chinuirea
«norodului meu celui din Egipt, și suspinul lor am au it
« i m'am pogorit să'i sco i pre ei; și acum vino să te tri-
«mit în Egipt. Pre acest Moisi de carele s'a lepădat  ic nd:
«C ne te-a pus pre tine Domn  i judec tor? Pre acesta
«Dumne eu Domn  i izbăvitor l'a trimis prin m na în-
«gerului celui ce s'a ar tat lui în rug. Acesta  i a scos
«pre ei f c nd minuni și semne în p m ntul Egiptului, și
«la marea ro ie,  i în pustie, ani patru- eci. Acesta este
«Moisi cel ce a  is fiilor lui Israil: Profet va ridica vou 
«Domnul Dumne eul vostru, dintre fra ii voștri, ca mine,
«pre el să asculta i. Acesta este cel ce a fost întru adu-
«nare în pustie cu  ngerul, carele grăia lui în muntele Sina,
« i cu părinții noștri, carele a primit cuvinte vii să ne dea
«nouă. La carele n'a  vrut să se facă ascultătorul părinții
«noștri, ci l'a  lepădat;  i s'a  întors cu inimile sale în
«Egipt,  ic nd lui Aaron: F  nou  Dumne ei cari vor merge
« naintea nóstră, pentru că Moisi acesta carele ne-a scos
«pre noi din p m ntul Egiptului, nu scim ce  i s'a  nt m-
«plat lui.  i a făcut vi ei în  ilele acelea  i a  adus jertfă
«idolului,  i se veselia  întru lucrurile m nilor sale.  i s'a
« ntors Dumne eu  i  i a dat pre ei să slujiasc   stei ce-
«rului precum este scris în cartea profe iilor: A  junghiere
« i jertfe a i adus mie, ani patru- eci în pustie, casa lui
«Israil?  i a  luat cortul lui Moloch,  i steaua Dumne-
« eului vostru Remfam, chipurile care, le-a  făcut, să vă

«închinați lor, și voiți muta pre voi dincolo de Babilon. «Cortul mărturieii era întru părinții noștri în pustie precum «a orînduit cel ce grăia lui Moisi, să'l facă pre el, dupre «asemănarea care a vădūt. Pre carele l'a și adus primin- «du-l părinții noștri cu Iisus, întru stăpânirea neamurilor, «pre care l'a gonit Dumneđeū de la fața părinților noștri, «până în ȃilele lui David, carele a aflat har înaintea lui «Dumneđeū, și a cerut să afle locaș Dumneđeului lui Iacob. «Iar Solomon a zidit lui casă. Iar cel înalt nu în locașuri «făcute de mâini locuescé, precum profetul ȃice: Cerul «este mie scaun, și pămîntul reazem piciorélor mele; ce «casă îmi veți zidi mie, ȃice Domnul? Săū care este locul «odihnei mele? Aū nu mâna mea a făcut aceste tôte? «Voi cei tari la cerbice, și ne tăeați împrejur la inimă și «la urechi, pururea împotriva Duhului Sfint stați, precum «părinții voștri și voi Pre carele din profeți nu aū gonit «părinții voștri? Și aū omorit pre cei ce mai înainte ves- «teaū de venirea celui drept, căruia acum voi vîndători «și ucigători v'ați făcut. Cariți ați luat legea întru rînduiele «ale îngerilor, și nu o ați pădit» ¹⁾).

Auȃind aceste cuvinte cei ce erau în Sinedriu și judecaū pre Ștefan, s'aū înfuriat în contra lui și scrișniaū cu dinții voinde a'și resbuna; iar el plin fiind de Spiritul Sfint, cău- tând la cer, a vădūt mărimea lui Dumneđeū și pre Iisus Christos stând d'a drépta lui Dumneđeū. Atunci continuând cuvîntarea sa a ȃis lor: «*Iată věz cerurile deschise și pre Fiul omului stând d'a drépta lui Dumneđeū*» ²⁾. Iar ei strigând cu voce tare 'și aū astupat urechile lor și aū năvălit toți cu un cuget asupra lui. Și scoțendu'l afară din cetate l'aū ucis cu petre. Când toți aruncaū cu petre asupra lui Ștefan, el se ruga și ȃicea: «*Dómne Iisuse*

¹⁾ Fapt. Apost. VII, 2—53.

²⁾ Fapt. Ap. VII, 56.

primesce spiritul meŭ». Și îngenunchiend a strigat cu voce tare: «*Dómnne nu le socoti lor păcatul acesta; și đicend acestea a adormit* ¹⁾).

La uciderea lui Ștefan, Faptele Apostolilor ne spune că a luat parte și un óre-carele Saul, carele păzia vestmințele celor ce aruncaŭ cu pietre asupra primului martir al Bisericii. Acest Saul este Apostolul Paul ²⁾).

D.

(Va urma).

---

¹⁾ Fapt. Ap. VII, 59—60.

²⁾ Comp. Fapt. Apost. VII, 58.

Orații vechi de la nunți, transcrise de pe un manuscris, proprietatea
D-lui Ivăncénu din Curtea de Argeș.

---

1. *Orație când se iartă fata de către socri.*

Multe sunt cu care se dovedesce legăturile și împreunarea cea firéscă a nunții. Iar mai aevea și mai adevérat ne dovedesce și ne arată Sf. Duh prin sf. Scriptură, ca cum ar dice unul din Sf. Troiță: să facem om după chipul nostru și după asemănare, și făcu pe omul cel d'întâi din pămînt, iar pentru nascere de fiî făcu pre muere, nu din pămînt, ci din cósia lui Adam, și 'i aũ făcut pre amândoi un trup, dicénd: «pre care Dumneđeũ îi a împreunat omul să nu 'i desparță». Acésta este taina cea sfintă a nunții, taină veche și de la începutul lumii cu blagoslovenia lui Dumneđeũ întărită, taină a dragostei asupra căreia d'întâiași dată a început a se întemeia biserică lui Christos; taină pentr care aũ urmat în urmă tóte tainele câte s'aũ făcut în lume. Pentru această taină s'aũ

zidit omul, de vreme ce ajungând la acésta, cuî rămâne a câștiga altă dobândire mai fericită în lumea acésta. Pentru acésta, ȃice: va lăsa omul pe tatăl sėu și pe muma sa și se va lipi lângă a sa muere, și vor fi amândoi un trup. Pentru aceea cinstiților socri, de vreme ce și acésta a d-vóstră fică, care d'intr'o mică vristă cu cinste și cu înțelepciune crescută și cu frica lui Dumneđeű împodobită și din Dumneđeiasca poruncă acum despărțindu-se și eșind din sınurile cele părintesci ale d vóstră și mergend la orânduita de Dumneđeű a ei casă, se rógă ca la ei cinstiți și iubiți părinți, împreună cu cel dintru Dumneđeésca orânduita câștigat al ei soț, ȃicend: că cinstit este când este cu darul lui Dumneđeű și cu blagoslovenia părinților, că acésta este cununa care ȃice Solomon: *că cunună părinții pe fii la vremea nuntirii lor*, slavă cinste și cununie este lor blagoslovenia d-vóstră, că cu destulă zestre sunt înzestrați. Iar pohtesc zestrea cea vecnică blagoslovenia D-vóstră, care Isaia aű ȃis: că este cunună luminósă și diademă împărătéscă, acésta este avuția luminósă și curată. Pentru aceea 'i aű cununat Dumneđeű pre dînșii cu slavă și cu cinste, și tinde-va sfinta lui dréptă de sus de-ı va blagoslovi, și vor spori întru neamuri. Acésta blagoslovenie le va câștiga tot binele pămîntului, ca aceea a Patriarhului Iacov, și le va fi mai bună de cât avuția lumii, pentru cari și cinstiții părinți întorcend-se cu cea din urmă osirdie părintéscă ȃic: Domnul Dumneđeű întărăscă pre voi fiilor și să vė ferescă sub a sa Dumneđeéscă milă trimețend vouė bucurie, cu bună nascere de fii, să viețuiți întru fericită și pacnică vieță, blagoslovite să fie veniturile și daturile vóstre și întru tótă prisoséla, dragostea și frica lui Dumneđeű să fie întru voi, mărăscă-vė Domnul întru bunătăți ca să fiți laudă patriei și nouė părinților, Dumneđeű să întăriască rugăciunea D-vóstră asupra lor și învrednicescă pe d-vóstră a vedea fii fiilor și fetele fe-

telor și a vă bucura de toți și de strănepoți cu darul Domnului nostru Iisus Christos, a căruia este slava și puterea în veci amin!

2. *Alta iar.*

Acastă ciudată și minunată tocmire a lumii, care Puternicul Dumneșeu cu nespusa lui înțelepciune făcând'o, înțeleptii cei vechi vedând'o se mira, și pricinele cerceta, și aflându-le iar se mira, pentru că vedea o singură lucrare, care nici o dată nu scădea, după aceea după ce au aflat pricinele mai mult se mira, și dicea pentru care ore au tocmit Puternicul Dumneșeu, și pentru ce au tocmit această tocmire a lumii? Nu pentru alt, fără cât pentru om, ca să dobândescă podoba ei și ca să se bucure de frumusețea ei. Cu cât este mai mult să se mire cine-va pentru a omului zidire, și să întrebe, pentru ce a zidit Dumneșeu pre om? Nu l'a zidit pentru alt nimic, fără cât ca să dobândescă slava sa, și ca să cunoscă întru dînsul înțelepciunea lui Dumneșeu; de vreme ce pre om l'a făcut Dumneșeu dupre a sa închipuire și asemănare, drept aceea este mai cinstit și mai slăvit de cât altă zidire, și nu se pôte să se cunoscă într'altel înțelepciunea lui Dumneșeu, fără cât iar la om, și pentru ca să cunoscă și omul pe deplin înțelepciunea lui Dumneșeu și vedându-se împodobit șise: acesta este os din oșele mele și trup din trupul meu, și cu a sa Dumneșească blagoslovenie 'i au blagoslovit, ca să crească și să se îmulțescă întru neamuri, și să stăpânescă pămîntul. Acastă dar sfîntă și Dumneșească blagoslovenie învrednicindu-se a primi și acești de acum ai d-vóstră, cu plecăciunile ca nisce fit cer iertăciune și blagoslovenia d-vóstră că acésta este zestrea cea vecnică, haina spăseniei și îmbrăcăminte bucuriei. Pentru acésta Dumneșeu pre dînșii cu slavă și cu cinste, 'i va încununa și 'i va bucura

cu bună nascere de fii. Pentru aceea Dumneșeu întru tóte le va primi blagoslovenia, și 'i va mări cu blagoslovenia întru bunătăți, de 'i va fi lui Dumneșeu slavă și d-vóstră laudă în bucurie în veci amin.

3. *Acéstă orație se țice când se dă vre'o fată din casă.*

Mult cercetéză și cu pohtă întrébă ca să afle și să cunóscă săvîrșitul pentru care a făcut Dumneșeu pre om; și mulți în multe chipuri țicënd, iar cei ca o lumină cuprinđënd aũ țis: că săvîrșitul pentru care aũ făcut Dumneșeu pre om, nu este pen'ru altul, ce numai ca să dobândéscă omul ca un al seũ săvîrșit vecnic a lui Dumneșeu fericire, care nu se póte câștiga cu alt fără cât cu mijlocul bunelor fapte și mai virtos cu milostenia și facerea de bine, care facere de bine, vedem a fi deplin asupra d-tale, de vreme ce nu puțin milostiv și nu puțin bine-făcător te arăți d-ta acum spre acești plecați ai d-tale, că de mila d-tale casele lor se ridică care după darul și taina nunții învrednicindu-se a se numi fii ai d-vóstră și cunoscënd pre d-vóstră desăvîrșiți părinți și stăpânți milostivi; după obiceiũ cer și părintésca iertăciune a d-vóstră, că pentru acésta va cununa Dumneșeu pre dinșii cu slavă și cu cinste, și 'i va bucura cu bună nascere de fii și vor spori întru neamuri de vor fi laudă și d-vóstră și vecnică pomenire.

4. *Orație când merge ginerele cu plocon séra la nun saũ la domn.*

Obștescul părinte, și adevérat de bine făcător țice-se Dumneșeu, prea luminate Dómne, ca cum tóte le a făcut și cu a sa Dumneșeescă pronie le păzesce; și de vreme ce omul este lucrul cel mai slăvit, de cât tóte alte zidiri, și

lucruri câte au făcut Dumnezeu; drept aceea nu se poate la altele a se cunoște, fără de cât la om, după cuvântul prorocului David ce zice: se laudă cunoștința ta de la mine Dămine; și de vreme ce Dumnezeu a dăruit ca să fie lumea și după Dumnezeu sunt pricină, și părinte, cei firești cu firească nascere și cei Duhovnicești cu părintească blagoslovenie; drept aceea datorii sunt fiii a se arăta pururea către părinți cu plecăciunea cea firească, precum și D-ului ginerele, câștigând pre măriia ta desăvârșit părinte și de bine făcător, cu mici și plecate daruri se închină mării tale, cele ce sunt obicnuite nunții, care măriia ta ca un părinte primind, Domnul Dumnezeu să învrednicască pe măriia ta, întru multe faceri de bine spre lucruri dumnezeiești ca acestea.

5. *Alta iar.*

De vreme ce tot darul cel desăvârșit de la Dumnezeu se coboară, și fără de a sfinției sale orânduială nimic nu se face, iată și acești de acum plecați ai d-tale că după aceeași dumnezească orânduială, câștigând pe D-ta părinte sufletesc și ostenitor și făcător de bine, D-ului ginerele după cuviința obiceiului cu mici și plecate daruri se închină d-tale, care d-ta primind ca de la un fiu al d-tale, Domnul Dumnezeu să păzescă pe d-ta cu lină pace, și cu fericită sănătate, învrednicindu-te Dumnezeu pururea la faceri de bine ca acestea.

6. *Alta iar.*

Cinstite d-ta nune, de vreme ce puternicul Dumnezeu au înfrumusețat lumea, cu multe feluri de zidiri, iar mai ales au înfrumusețat-o și o au împodobit cu omul care l'au zidit și l-au făcut Dumnezeu după a sa închipuire și asemănare, și de vreme ce fără de a Sfinției Sale orindu-

ială nimic nu se face; pentru aceea dar și acest de acum care de vreme ce aș vremea aș întâmplarea, aș mai mult să ȳicem darul lui Dumneȳeu aș învrednicit pe D-lui aș-tă-ȳi a fi câștigător de fii sufletesci ca aceștia și fiind nunta obicnuită, tot darul a adus, care după a sa orinduială și obiceiă D-lui ginerele cu mică și plecate daruri se închină d-tale, care d-ta primindu-le Domnul Dumneȳeu să învrednicească pe d-ta pururea întru faceri de bine ca acestea.

7. Orație în ziua de nuntă, la daruri.

Celor ce vor să înțelegă și cunoscință să afle la masă și la împreunări cu multă cuviință și mărirea obrazelor, prea luminate Dómne cunósce fără de nică o înđoire dintru mărirea lor de bine și facerea de bine cunósce mulțimea celor ce sunt primitori aceluă bine, mărturisit este adevărul acesta întru tótă facerea și podóba lumescă, încălȳesce, cresce și cu ale lui călduróse raze împodobesce pămîntul cu flori și cu ródă; întru acesta 'și chip și obrazele celor mari, nu este să se uite la alte fără cât la facerea de bine, care facere de bine, vede-se a fi pe deplin asupra măriei tale. De vreme ce nu puțin te arăți spre plecații fii cari cunosc pre măria ta desăvirșit părinte și stăpân milostiv, cu multe plecate daruri, cele ce sunt obicnuite să fie și cu acésta se închină micăi celor mari, care măria ta ca un părinte și stăpân milostiv primind, Domnul Dumneȳeu să învrednicescă pe măria ta pururi întru faceri de bine spre lucruri Dumneȳeesci ca acestea.

8. *Alta iar.*

Sévırșirea și mărirea obrazelor celor mari, prea luminate Dómne, cunósce-se fără de nică o înđoială de la mărirea facerilor de bine și acésta se cunósce desăvirșit de la mulțimea celor ce sunt primitori aceluă bine, mărturi-

sit iaste adevărul acesta în tótă firea și podóba lui luméscă; că precum sórele întru firea cea simțitóre încălđesce, cresce și cu ale lui călduróse raze împodobesce pămîntul cu flori și cu róde; pentru aceea și starea obrazelor celor mari nu iaste să se uite la alt, fără cât la facerea de bine, care facere de bine cunoscënd pe deplin despre mǎria ta plecată slugă și fiul mǎriei tale, neavënd altă mulțumită vrednică ostenelii mǎriei tale, numai cu mici și plecate daruri cele obicínuite ale nunții se închină mǎriei tale, care mǎria ta ca un părinte milostiv primind, Domnul Dumneđeű să învrednicéscă pe mǎria ta pururű întru faceri de bine spre lucruri dumneđeesci ca acestea.

9. *Orație când daű măhramele la călțunari.*

Obicínuit lucru este pururea la cei ce sunt obicínuitoři și mai vîrtos cu solii ca acestea a găsi primință și har; drept aceea și d-lui cinstitul socru primind pe d-vóstră cu cinstea cea ce se cuvine după obiceiű, cu puține daruri dǎruiesce pe D-vóstră, care d-vóstră primind, Domnul Dumneđeű să învrednicéscă pe d-vóstă pururea întru veselii ca acestea.

10. *Alta iar.*

De vreme ce după obiceiű datoria soliei o ați plinit d-vóstră cinstiților boeri călțunari, după ostenélă, dar și daruri solii a primi obișnuesc; drept aceea și d-lui cinstitul și blagorodnicul socru după altă priimință și cinste ce a arătat spre d-vóstră, și cu obicínuitele daruri cinstesce pe D-vóstră, care d-vóstră veți primi invrednicindu-vě Domnul Dumneđeű cel puternic la multe solii ca acestea.

11. *Orația când mǎrită Domnul vr'o fică de ale mǎriei sale.*

Ințelepciunea lui Dumneđeű, prea luminate Dómne ve-

de-se și la cele-l-alte ținiri mari și luminoase precum Pavel Apostolul ținice către râmieni că din mărirea și frumusețea ținirilor se cunósce ziditorul, și cele nevédute ale lui Dumneđeú, mai 'nainte de zidirea lumii cu fápturile se arată și se véd; iar mai mult se laudă cea mare meșteșugire a lui Dumneđeú dintru zidirea și facerea omului. Drept aceea și David ținice: să laude cunoscínța ta, adică mai ave se laudă nespusa înțelepciune lui Dumneđeú dintru facerea omului. De vreme ce măcar că Dumneđeú când aú fácut pre ingeri, aú arátat marea putere a sa fácând fir și usii fárá de materie și fárá de trup, numai cu gândul și cu voia sa și la cele-l-alte ținiri de afară 'și aú vársat bogáția bunáțății sale și aú fácut cerul și pámíntul stihile și dobitócele și rásádiri, sóre, lună, stele și alte multe fápturi. Iar când aú zidit pre om și aú arátat marea și nespusa lui înțelepciune, pe care fácându-l, numai de cât 'l fácu și împérat și stápan peste tóte zidirile cele védute: să facem, ținice, om dupé chipul și aseménarea nóstră și să stápanéscă pescii mării și paséřile cerului. Vedeți cum aú fácut pre om împérat lumii și domn tuturor ținirilor, ca să stápanéscă tóte dobitócele cum ținice David: tóte a supus sub picióřele lui. Pentru mai multă desfátáciune și bucie acestui ținicit dintáiú om, îi aú rásádit Dumneđeú ciudată grádină în Edem, către Résárit, care se ținice raiul și s'aú sáláșluit într'insul, întru care era de tot felul de Dumneđeéscă bucurie și de desfátare, și tótă frumusețea și podóba cerului, ca o Dumneđeéscă împărăție care aducea lui viéță fericită. Iar o taină ciudată fiind omul împodobit și fericit de tóte bogate bunáțăți se párea că nimic nu are și într'atáta norocire, nenorocit și într'atáta dobândire lipsit și însoțit fiind cu atátea duhurí streine i se párea că este, pentru că nu avea pre alt semene lui, fiind singur care cunoscénd și nespusa înțelepciune a lui Dumneđeú, că nu este bine a fi omul singur: «Nu este bine a fi omul

singur», ci și altă meșteșugire socotind puse adormire spre Adam, și luând una din côstele lui făcu pre muere asemenea ca și dînsul, atît la suflet cît și la trup, și vedînd'o Adam se bucură și cu glas și mulțămîță strigă dîcînd: acêsta este os din ôsele mele și trup din trupul meu; atuncea însuși Dumneđeșu după cum dîce prorocul se bucură întru faptele lui, și 'I blagoslovi legându-î cu o legătură a dragostei desăvîrșită, le dăruî putere ca să se adauge și să se înmulțescă și acêsta este tótă taina Dumneđeescii nunți, taină veche, și de la începătura lumii, cu blagoslovenia lui Dumneđeșu întărită și rînduită, spre care orînduială prea lunate Dómne din darul și blagoslovenia acêstă Dumneđeescă viind și a mărielor vóstre lunate și iubită fică cea dintru mică vrîstă cu cînte și cu înțelepciune crescută, cu frica lui Dumneđeșu împodobită și după Dumneđeesca poruncă acum despărțîndu-se și eșînd din sinurile cele părintesci ale măriei vóstre, ca să mîergă la orînduita de Dumneđeșu a ei casă, împodobită fiind de tot felul de daruri, și mai mult cu lunate blagoslovenie a mărielor vóstre, care blagoslovenie se vede strălucînd despre amândouă părțile; împreunare cuviósă potrivită și lunate. Rógă-se dar iubita fica a mărielor vóstre dîcînd: o luminații mei și prea iubiți părinți cari 'mî sunteți după Dumneđeșu bucuria sufletului meu, ce mulțămîță voiú da dragostei mărielor vóstre acum la acêstă despărțire, care după porunca lui Dumneđeșu cunată mă trimeteți la casa lunateului și dintru Dumneđeesca orînduială câștigat al meu soț, nici o mulțumire vrednică a da găsesc, fără cît a me ruga la ai mei iubiți părinți ca să sêvîrșiți spre mine părintesca dragoste. Și de vreme ce cu cununia nunțirii m'ați cîstit, să mă împodobiți și cu cununia blagosloveniei celei părintesci, că pentru acea blagoslovenie 'și va tînde dreapta sa, să mă blagoslovescă și cel înalt Dumneđeșu. Acêstă blagoslovenie 'mî va câștiga roua cerului și bunătatea pămîntului, cît

aceea a patriarhului Iacob, spre cari și luminații și părinții întorcându-se cu cea de la inima osîrdie dîc: Domnul Dumneșeu întărească pre voi fiilor și să vă ferască supt a sa dumneșeiască milă, trimițînd vouă bucurie, cu bună nascere de fii, să viețuiți întru fericită și pacnică vieță, blagoslovite să fie veniturile și daturile vóstre, și întru tótă prisoséla, Dumneșeu să vă trimiță roua cerului și bunătatea pămîntului. Dragostea și frica lui Dumneșeu să fie între voi, marască-vé Dumneșeu întru bunătăți, ca să fiți laudă patriei și noué părinților. Dumneșeu să auđă și să întărească rugăciunea și blagoslovenia mărielor vóstre asupra lor, și învrednicască pre măria vóstră a vedea fiilii lor și fetele fetelor, și a vă bucura de odraslele luminatului neam, al mărielor vóstre, cu cinstită, cu fericită vieță, cu lină pace întru luminat scaunul măriei vóstre întru îndelungați ani, cu darul Domnului nostru Iisus Christos, a căruia este slava și puterea în vecii vecilor amin.

12. *Orație în ziua de nuntă, când dau mahrama la masă, despre fiica Domnului.*

Mare și veche taină este nunta, prea luminate Dómnne și după darul și blagoslovenia lui Dumneșeu orînduită, nunta este pricină spăseniei neamului omenesc, nunta este unirea dragostei și împreunare a două trupuri ca într'un suflet, nunta este starea lumii, nemórte părinților; drept aceea este și plină de bucurie. Bucure-se părinții. veselescu-se íi, împreună cu tot neamul. și la tot norodul este obștască și luminată bucurie. Pentru aceea la nuntă este să lipsască tótă întristarea, tóte gândurile, tóte cugetele și numai să fie semnele veseliei podóbele nunții, și altele câte urméză ei.

Precum vedem la Sf. Scriptură, că s'aú bucurat și dreptii aceia, strămoși și împérați și prooroci la nuntele fiilor lor; pentru aceea la nuntă urméză bucuriei, cântări, jocuri, pentru cea viitoare de bucurie a naserii de fii, și se bucură

toți la veselia tinerilor. Drept aceea, mare bucurie este măriei tale astă-ți veselia luminatăi fiicei măriei tale, iar nu puțin se bucură și preasfințitul și prea înțeleptul părinte Patriarchul pentru câștigarea sufletescilor fii ce a câștigat astă-ți, pendarul și taia nunții pentru care și arhitriclin se chiamă, cum dar să nu fie bucurie? Cum să nu fie veselie la o luminată adunare ca acesta? La care mă mir ce voiă lăuda mai înainte, lăuda-voiă luminată parusia măriei tale, a preasfințitului și înțeleptului patriarch, nunului și duhovnicescului părinte, care-î prea luminată adunarea cinstitei primință, mare este bucuria; pentru aceea cu toți împreună se bucura la veselia luminatăi fiicăi măriei tale, și roga tinerilor vieță fericită, și bună creștere de fi. Drept aceea prea luminată Dómnne; și luminată fiică a măriei tale, la a căria nuntă învrednicindu-te măria ta a te veseli împreună cu luminata această adunare, mire-se cu ce mulțumită se va arăta la luminatul ei părinte, pentru dragostea cea părintéscă; și apoi preasfințitului și prea înțeleptului patriarch duhovnicescului părinte, pentru mulți ostenelă care a ostenit la primința cununielor și la totă altă cinstită adunare, și ne având altă mulțumită vrednică ostenelei luminat mirese numai cu obicnuitele daruri ale cutiei se arată. Care măria ta vei primi ca de la plecată fiică a măriei tale, și sfinția sa fericitul părinte va primi ca de la sufletéscă fiică a sfinției sale, cu a căruî rugăciuni, rugăm prea puternicul Dumnezeu să dăruiască fiilor acestora ai măriei tale vieță fericită și neintristată. Dumnezeu să-î adaugă cu bună nascere de fi ca să te bucuri măria ta de nepoți și de strănepoți.

13. *Orație care se dice când cunună vre-un fecior de domn, pre cine-va, și vor să se dea la masă daruri.*

Luminată și blagocestive nune, de vreme ce după dumnezeésca orânduélă ești măria ta ostenitor și plinitor da-

toriei și obiceiului celui părintesc la acești blagorodnici, cari astă-zi după dumnezeesca poruncă, la împreunarea nuntescă au venit, și vrând a face mulțumită cei mari și grele osteneli măriei tale, cu obicnuitele daruri se închină măriei tale, învrednicindu-te Dumneșeu a fi ostenitor la multe ca aceste.

14. *Orație când mărită Domnul vr'o fiică ale măriei sale.*

Pronia și înțelepciunea lui Dumneșeu luminate și înălțate Dómne se vede și se laudă în totă zidirea și din mărirea și frumuseța ei se cunósce điditorul đice Pavel cătră romanii: că cele nevedute ale lui Dumneșeu de la đidirea lumii, cu faptele socotindu-se se vede și vecnica lui putere și dumneșeirea cea mai mare, însă și mai iscusită, ce se cunósce și se laudă, este zidirea și facerea omului. De vreme ce el numai potrivindu-se cu toate alte părți ale mării lumii de toți dascalii microcosmus se chiamă (adică lume mică). Mai mare đic și mai luminată de cât totă altă đidire este a omului, căci măcar că au loc usie pre inger și cerul, pământul, stihiele, și altele totă Dumneșeu đidind, puterea și bogăția bunătății sale au arătat; iar pre om făcând (și să facem om) după chipul și asemănarea noastră đicând și au arătat și mare nespusa lui înțelepciune, și precum Adam făcându'l numai cât mai mare și stăpân peste toate đidirile l'au pus, să și stăpânescă peștii mării și păserele cerului și altele au poruncit, precum în capul dintăiü al ghenesei arată și se vede, făcut-au dar Dumneșeu pre om domn și mai mare peste toate, și pentru mai multă desfătare și bucuria aceluï dintăi om, îl au dat raiul, și acolo în mijloc l'au sălășluit, unde ne spuse și necugetată era podoba, frumuseța și bucuria în belșug și în desăvârșit, totă đidirea acolo fiind și preste toate acelea ce mai luminată care era cea (a)thanasia îi a dăruit desăvârșit fericit făcându'l, însă el între atâtea mari negândite și ne-

spuse fericirii și bunătății ce era, îi părea că nimic nu are singur fiind, pre niminea asemenea lui ajutor având, care lucru știind și cunoscând vecinica și adâncă înțelepciune, că omul singur a fi, bine nu'i va fi, puse adormire pre Adam Dumneșeu (șice scriptura) și luând una din cóstele lui făcu pre muere asemenea ca și dinsul, și o dete lui și Adam vedând'o se bucură și cu glas strigă: acesta este os din ósele mele și trup din trupul meu. Atuncea Dumneșeu (dupé cum șice proorocul) se bucură întru faptele lui și'i blagoslovi pre ei legându'i cu unirea a dragostei și le dede putere ca să se adaugă și să se înmulțescă prin curata și cinstita împreunare, care dupé aceea înmulțindu-se rodul omenesc, o aũ păđit tóte limbele, care lege dumneșească pusă și alcătuită tuturor, în cei mai dupé urmă veci mai mult și mai bine în tóte icumenii cât supt cer este, cunoscându-se điditorul ei, mai virtos la neamul cel ales rodul cel sfint, creștinescul într'alte taine, ce ale sfintei și dumneșeștii biserici aũ toc rit și aũ legat și acesta a unirei bărbatului cu femeia, aũ orînduit și aũ așeđat nuntă numind'o. Care orînduială toți câți cătră aceea sunt de dumneșeșca pronie orînduiți a o avea hotărită vreme, care din singur numai Dumneșeu iaste mai 'nainte știut, când sosește a'l trece nu se póte. Precum și astă-đi toți vedem că și la luminată fiica a mărielor vóstre se plinesce, de vreme ce aceea vreme și ceasul cel hotărit de tainica lucrare a proniei aũ fost sosit, cătră al seũ orînduit soț să mérgă, să se lipsescă și să se unescă ieste. Drept aceea ca o fiică smerită și mult plecată, nu numai că-i născută și crescută și învățată și păđită din nascerea ei de providenția și nesomnorósa grijă mărielor vóstre aũ fost, și cu frica lui Dumneșeu cu înțelepciune, cu ascultare, și cu tóte alte aretis nevoindu-vé o ați împodobit, și ea 'și aduce mulțumitele dupre putință, cu multă smerire, și plecáciune mărielor vóstre, născătorilor și grijitorilor ei, și va! că nici!

o potrivire iaste, nici o putere, într'a mia măcar parte a mulțami și a resplăti óre-ce cu dinsa mila mare și lăudată a mărielor vóstre bunătate și filastorgie ați făcut și ați arătat; însă după puțința'l cu cât neplătită măcar datorita iaste, vine cu lacrimi rugându-se și cerșind această rugăciune de întru cevași cât de mic lucru, aú cu vie aú fără voie, aú din cunoscința cu gândul, aú cu fapta, va fi greșit cevași mărielor vóstre părinților, iertăciune să aibă și uitare acelor greșăli, cerere, ca din milostivele utrabil și nespusa-vă bunătate cea cătră dinsa pururea neconținut ați arătat, și acum cea mai alésă și mai folositóre să-í arătați ce dar blagosloveniei cei adevărate, ceea ce și patriarhul Avram feciorilor lui și eccatadiadohin celora ai lorda blagoslovind, pe care cu soțul ei împreună să se pótă adauge, spori și procopsi întru belșugul tuturor bunătăților, atât acelora ce din roua cerului, róda pământului dá și îmbogățesce; cât și din legiuita și cinstita nuntă să li se sporéscă rodul și seminția prin nascere de coconí, spre slava și lauda ziditorului Dumneđeú, spre proslăvirea și mulțumita sfintului și marelui numelui lui, de atâta milă și har ce'l aú învrednicit ai acestei căđute uniri, spre bucuria și lauda mărielor vóstre născătorilor și părinților ei, spre parigoria și buna năgejde a tot neamului rudelor și prietenilor, spre folosul și ajutorul patriei, și spre veselia celora tuturor ce bine le voiesc și le gândesc.

Aceste tóte luminate și înălțate Dómne, toți cu o inimă și cu o gură urám, rugám și cerem de la Domnul Dumneđeú al puterilor Dumneđeul cel vecinic, cel mult milostiv și a-tot puternic, să le aducă, să le dea și să-í blagoslovéscă și pre măria vóstră părinții și stăpânií să învrednicéscă cu multă bucurie acelea a avea și a vedea, și pre noi toți așiđderea carií ai mărielor vóstre mai micí și adevărați și suntem și ne scim părtași acelor norociri să ne facă să strigám, amin.

15. *Orație care se ȳice la cãlțunari, când mãritã vr'un domn pe fiica sa.*

Tôte cãte sunt și se fac cu cumpãnitã socotelã și cu cãđutã cale, cinstite și lãudate sunt și acelora orãndualã și tocmelã puindu-li-se, a trece cele ce se cuvin nu iaste și așa purtãndu-se deprinderi sã facã și acele obicne numim, obicinã dar ca aceia la noi veche și 'mbãtrãnitã iaste, ca la cinstitele și leguite nunțĩ mai 'nainte de a veni la unire, cu daruri sã cerceteze, și ginereleu iaste întâiu în semnul dragosteĩ ceĩ adevãrate și buneĩ viețuirĩ sã-și arãte cãtrã logodnica sa ceea ce i se cuvine, ca o datorie a face, pentru ca tôte deplin și desevrșit ale cinstiteĩ nunțĩ sã se facã. Drept aceea dar și vremea și rindul aceĩ bune obicne viind ca sã-și facã slujba ei, iaste pintre aceste cinstite obraze, cãrora și cãlțunari le ȳicem, de vreme ce într'alte daruri și aceea aduc trimițind ca nisce solĩ, și a adus darurile și a adus buna voințã și a adus și cea din tãtã inima adevãratã dragoste cãtrã a luĩ logodnicã. Iaste însă și acẽsta obiceiũ pretutindenea și la toĩ și bun și cãđut și drept iaste, cã fiește care din slujba ce se pune și face, bine purtãndu-se trebuie și mulțumitã și har sã aibã. Drept aceea în semnul iarãși mulțumitã și buneĩ primiri a acestor daruri despre partea luminateĩ neveste, nãscãtorul ei, prea luminatul și prea înãlțatul nostru Domn și stãpãn, vrẽnd a îndestula ostenela D-vãstrã, cu cel cãđut și obicnuit dar vẽ cinstesce și dãruesce; și așa noi cu toĩĩ urãm și rugãm ca Domnul Dumneȳeũ, începãtorul și sãvĩrșitorul tuturor bunurilor, precum acesteĩ luminate și cinstiteĩ nunțĩ bunã și norocitã începãturã aũ dat, așa și sãvĩrșit și fericit sã dea, și spre bucuria tuturor, în lungime de anĩ sã lãțescã binele și bunele lor. Amin.

CRONICA BISERICII ORTODOXE ROMĂNE.

I.

Faptele generoase ale M. S. Regelui Carol.

Poporul românesc e cunoscut prin faptele lui filantropice, prin faptele lui adevărat creștinesc. Mai întâi, țara lui a fost un loc de adăpost în timpuri grele pentru toți cei goniți, pentru toți cei apăsați în țara lor. Țara noastră a fost în decursul veacurilor o a doua patrie pentru bulgari și greci. Evreii, neam de altă religie, în timp ce erau prigoniți în alte țări, la noi se stabileau liniștiți, se desvoltau, se înmulțeau și se îmbogățeau cu mijloace cunoscute lor. Românul era mulțumit, dacă putea să ofere semenului său un loc de adăpost. Afară de acesta, dacă citim în cartea neamului nostru vom afla, că acest neam cu țara lui, nu s'a măntinut de cât grație devotamentului și sacrificiilor celor mari ale poporului românesc. Era o datorie sfântă pentru oricare Român cu ceva dare de mână, adică cu ceva prisos din cele necesare, ca să lase pentru țară și neam și o părticică pentru suflet. Tot ce e instituțiune pentru binele general în aceste timpuri nu s'a întemeat din cât pe calea inițiativei private. Românul era pătruns de însemnătatea învățăturilor creștinesc. Vederile și sentimentele lui nu erau de cât conforme cu ceea ce predicase

și făptuise Mântuitorul și Apostolii. În schimb și Cel a-tot puternic a prețuit faptele Românului. Cu toate vijeliile cădute asupra lui el a stat neclintit la locul său, iar țara sa a mers tot înainte, așa că așă are un rost în lumea această.

Era un obicei în vechime, dacă nu o datorie, ca fie care domn, în urma unui însemnat eveniment, sau după vederi și sentimente, ca să înalțe fie o biserică, sau o mănăstire, în numele Domnului, sau să întemeze o altă instituțiune! Regele nostru Carol, care a dus țara și neamul acesta tot înainte pe calea binelui și a progresului s'a identificat în totul cu ce poate face fericirea acestei țări și acestui neam. Dumnezeu l'a desăvârșit cu toate bunele porniri, cu toate bunele însușiri. Alt dar nu se putea da țării aceștia, de cât bunul Rege Carol! Și și noapte gândul său n'a fost îndreptat și fixat, de cât asupra destinului țării și al poporului Său. Pe lângă activitatea Sa politică, n'a uitat încă să dea pildă, mai ales în aceste vremuri și pe terenul faptelor filantropice, pe terenul faptelor creștinesci. Ar însemna, că vrea să fac un studiu, iar nu o simplă înregistrare, după cum și cere o cronică, dacă ași intra în amănunțimi arătând toate faptele caritabile ale Regelui nostru. De aceea mă mărginesc să amintesc numai pe cele două din urmă și să reproduc și frumoșele documente cu care le a însoțit, spre a se vedea iubirea Sa desăvârșită pentru poporul nostru, pentru suferințele lui și se va vedea destul de lămurit, cum a concentrat acest trimis al lui Dumnezeu în sine bucuriile și suferințele poporului său.

O nenorocire mare a căzut asupra țării anul acesta. Mii și mii de oameni și-au pierdut din cauza multelor ploii și a inundațiilor tot avutul! Majestatea Sa a dat tonul ce trebuie făcut în aceste momente. Regele Carol a pus la dispozițiunea Guvernului 200,000 de franci pentru alinarea suferințelor.

Iată documentul cu care însoțesce aceste generos dar, și adresat președintelui Consiliului de miniștri:

Scumpul meu președinte al consiliului,

«O nenorocire, pe cât de neașteptată, pe atâta de mare, a lovit greu țara în anul acesta prin ploile torențiale, care în timp de câte-va săptămâni s'au revărsat în mod continuu peste întreg teritoriul nostru. Rîurile au eşit în mod neobișnuit din malurile lor și au umplut văile și câmpiile de apă; dealuri întregi s'au prăbușit și au cauzat stricăciuni însemnate locuințelor și sădirilor; orașelor și satelor de alungul Dunării au suferit stricăciuni foarte considerabile; câmpii întinse acoperite cu recolte mănose au fost distruse cu desăvîrșire. În tot timpul lungii Mele domnii nu s'a întâmplat ca apele să fi cauzat pagube atât de mari averei publice și celei private.

Ingrijit de această nenorocire care atinge sôrta unui număr însemnat de familii, de muncitori, rămase astă-đi fără locuințe, fără hrană, lipsite chiar de amândouă, am convocat, îndată ce timpul s'a înseninat, consiliul de miniștri, pentru a 'i expune vederile și dorințele Mele și a 'i cere sfat, căci suferințele iubitului Meu popor au pătruns tot-d'auna foarte viu și adînc inima Mea, și am căutat imediat a le alina nu numai prin ajutoarele ce personal am dat și apelurile ce am îndemnat a se face către sufletele compătimitore, ci prin crearea de instituțiuni speciale de prevedere a timpurilor de nevoi.

Dintre cele două instituțiuni, menite a veni în ajutorul celor atinși de puterile elementare ale naturii, cea mai tinărá, cea din 1894, care pórta numele Reginei și al Meu, posedă astă-đi fonduri însemnate, însă ea a fost instituită numai pentru a alina suferințele produse de secetă, care adesea bântue Regatul; iar aceea creată în 1887 pentru incediuri și inundații nu s'a putut desvolta într'un mod

îndestulător, pentru ca din veniturile ei să se poată plăti pagubi atât de mari și de generale.

Am decis deci, a dărui din lista Mea civilă 200.000 lei la comitetul central al incediașilor și al inundașilor, spre a veni în ajutorul acelor care au avut pierderi însemnate în urma acestei nenorociri. Dacă s'ar uni cu această sumă capitalul de care dispune comitetul central al incediașilor și inundașilor, nevoile cele mai urgente ar putea fi satisfăcute. Pentru necesitășile ulterioare s'ar putea lua bani cu împrumutare de la fundașiunea «Carol-Elisabeta» iar guvernul va propune Corpurilor legiuitoare resursele necesare pentru a reintregi fondurile întrebunșate.

În șile de nenorocire toșii fiș patriei au fost din vechime uniș cu gândul și cu fapta spre a alina durerile celor loviș de șorta nemilșșă. Nu mă îndoesc că și de astă-dată vom urma strămoșeșii datine.

Consiliul de miniștri va propune, în cel mai scurt timp organizarea cea mai priincioșă a mijlșcelor cu cariș cu toșii să venim în șjutorul celor nenorocișii.

Primesce, scumpul Meș președinte al Consiliului, încredinșarea sentimentelor de înaltă știmă ce 'ți păstrez».

Cea mai mare nenorocire a căduț însă asupra populașunii din Galaș și anume asupra celei mai șarace. Majestatea Sa Regele în durerea cea mare cauată de această nenorocire, adresășă Primarului din Galaș următoarea telegramă:

«Domnului Primar al Galașilor.

«Prin un raport amănunșit al ministrului Noștru de interne, am putut să 'Mi daș șemă de marea nenorocire ce a lovit Galașii în urma grșșnicei inundașunii care a înecat toștă partea de jos a orașului, locuită mai ales de o populașune șeracă.

«Până în adincul sufletului Meū am fost mahnit de su-
«ferințele și pierderile ce bântue pe unul din cele mai în-
«semnate porturi ale Regatului, care în zilele sale de feri-
«cire, M'a primit în tot d'auna cu o dragoste așa de căl-
«durósă.

«Spre a se putea întâmpina cât mai grabnic cele d'in-
«tăiū trebuințe de hrană și de locuință, vē trimit lei nouī
«30.000, cu însărcinarea de a'ī distribui acelora din cel
«mai greū încercați.

«Tot-de-odată vē rog a exprima concetățenilor d-vóstră
«viua compățimire ce resimt pentru nenorocirea lor, pre-
«cum și buna încredere ce am că într'un scurt timp Ga-
«lații se vor ridica de sub acéstă grea lovitură».

*Poporul românesc va fi vecinic recunoscător prea
iubitului său Rege și dinastiei Sale pentru aseme-
nea fapte de caritate. Poporul românesc cât va trăi
el nu va uita, că Regele Carol a fost un Rege vi-
teaz, înțelept și caritabil. Faptele de asemenea natură
rēmân scrise cu litere de aur în istoria unui popor. Dorim
însă din suflet, ca pilda M. Sale să fie imitată de tot
românul cu dare de mână. In nenorocii se cunosc
inimile mari și creștine.*

II.

O catedrală în Bucuresci.

Era obiceiul în vechime la noi, ca în urma vre-unui fapt
deosebit în vieța țării, ca de pildă, câștigarea vre-unei is-
bānde contra dușmanilor, să se înalțe câte un templu pen-
tru prea mărirea lui Dumnezeu. In timpul nostru multe
fapte mărețe s'aū petrecut în vieța noastră națională. A-
mintesc numai rășboiul plin de glorie din 1877—78, do-
bāndirea independenței și proclamarea țării ca regat. Sub

impresiunea atător fapte deosebite pentru țară și neam s'a hotărît facerea unei catedrale în Bucuresci, demnă de capitala țării. In scopul acesta s'a votat acum 12 ani un credit de 5 milioane franci. Diferitele împrejurări însă au întârziat începerea lucrărilor. Ba ce e și mai mult: s'a schimbat chiar destinația creditului votat. Acum câți-va ani s'a luat un milion și ceva din acest credit, iar anul acesta peste 3 milioane, ne mai rămânând disponibili de cât vre-o 600,000 de lei. Cu ocasiunea discuțiunii asupra schimbării destinațiunii acestui credit s'au născut discuțiuni atât în Cameră, cât și în Senat. In Cameră d-nul deputat. P. Gărbovicianu face următoarele observațiuni:

«D-lor deputați, numai încape îndușială că atunci când ni se cere un credit spre a se termina clădirile școlare odată începute, cum și a se începe și altele absolut necesare, noi nu trebuie de cât să'l votăm. căci nu putem să avem o bună școlă fără un local propriu. Vreaș numai cu această ocasiune să relevez ceva, și să am și o explicațiune din partea d-lui ministru de culte.

Acum 12 ani guvernul liberal a cerut un credit de 5 milioane lei, spre a se construi în Capitala țerei românesci o catedrală demnă de ea; ambele Corpuri legiuitoare au votat acest credit.

Acum câți-va ani în urmă însă un fost ministru al cultelor și instrucțiunei publice, a cerut din acest credit, de 5 milioane, un credit de 1,300,000 lei pentru construcțiunii școlare, iar actualul d. ministru cere încă din acest credit rămas 3 milioane și ceva, așa că din creditul total de 5 milioane lei votat pentru construcțiunea catedralei nu mai rămâne de cât vre-o 600,000 lei.

Doresc să mi se spună de către d. ministru al instrucțiunii publice, dacă cu această sumă ce mai rămâne mai e posibil să facem exproprierea necesare, precum și plata premiurilor pentru studiile și planul acelei catedrale, și dacă

e dispus să începă lucrări'e necesare în scopul acesta, sau nu. În tot cazul eă votez acest credit, dar ași fi dorit să rămână intact creditul pentru catedrala țării».

La aceste observațiuni răspunde D-l Haret, ministrul Cultelor și Instrucțiunii publice. Iată din propriile cuvinte ale D-lui ministru: «În anul 1884 s'a votat de corpurile legiuitoare un credit de 5 milioane pentru clădirea catedralei din Bucuresci. Până la 1890 votul acesta n'a putut să aibă nici o urmare, pentru că de la început a fost ideea ca această clădire să se facă pe Bulevard, care după cum știți nu era pe atunci deschis de cât până în strada Colței. Nu se putea face nici esproprieri, nici planuri, așa că creditul a rămas neîntrebuințat timp de mai bine de 6 ani. Ce s'a întâmplat de la 1890 până la 1895 nu știu; dar știu că astă-ăzi creditul se vede redus cu un milion și mai bine încă din timpul guvernului conservator. Studii nu au fost făcute, așa că anul acesta, chiar dacă am vrea să începem construirea catedralei nu putem: prin urmare creditul rămâne închis, votat și neutilizat. Chiar dacă am începe studiile astă-ăzi, totuși nu am putea începe clădirea anul acesta».

După ce arată nevoia ce se simte de a se termina mai multe lucrări începute termină ast-fel:

«Este vorba ca din cele 3.715.563 lei, banii 55, să se întrebuințeze suma de lei 3.180.000 pentru aceste necesități urgente.

Mai rămâne o sumă de 535.000 lei. Ceea ce este de făcut acum de o cam dată pentru catedrala din Bucuresci, se poate face cu acest rest; se poate face studiile, planurile și poate chiar și exproprierea. De aceea, vă rog, în interesul bine înțeles al învățămîntului și al cultului însuși, să votați acest proiect de lege fiind-că mâine are să se închidă sesiunea Corpurilor legiuitoare, și dacă s'ar închide ără ca legea acesta să fie votată, o mulțime de școli și

de biserică vor rămâne, cel puțin până la anul, într'o stare de plâns. (Aplause).

În *Senat*, observațiunii s'a făcut de D-l P. Grădiștenu, de P. S. Episcop de Huși și I, P. S. Mitropolit al Moldovei. Iată cuvintele P. P. S. Chiriarihî. P. S. Episcop de Huși:

«D-lor senatori, dacă am luat cuvîntul la cestiunea de față, este mai mult pentru a exprima, așa zicînd, regrete, pentru că de la 1884 de cînd s'a votat 5 milioane pentru facerea unei *Catedrale* în Bucuresci în amintirea evenimentelor însemnate, începînd cu *independența* și până astă-zi s'a trecut cu vederea și s'a lăsat de astă-zi pe mâine începerea unor asemenea lucrări, și apoi se scie că cu cât se depărtăză ore cum de la timpul convenit, de la împrejurările cari motivăză edificarea unui așa monument, cu atît se răcesce entuziasmul.

De aceea eă vă rog, cu acéstă ocaziune, ca acéstă idee măreță, emisă de țara întregă, după propunerea marelui om de Stat, regretatul Ión Brătianu, să se pună în practică și să se sfîrșescă o dată cu nepăsarea de aceste sfînte locuri, de aceste sfînte și mari monumente ale țării.»

I. P. S. Mitropolit al Moldovei adaogă următoarele:

«Puține vorbe am să zic. Voi face o observațiune asupra unei numiri care o aud pronunțându-se din gura tuturor: mitropolia, mitropolia. Nu e vorba de mitropolie, ea este pusă pe dealul unde trebuie să stea pentru tot-d'una, este un monument, să 'mă fie permis să zic, neperitor, pentru că este de la un domn, Constantin-Vodă Cărnău. Vorba este pentru o biserică mare, catedrala Capitalei României, care trebuie să se facă nu acolo pe deal unde nu este loc îndestul de larg, ci în alt loc, în centru pe loc larg, și locul este însemeat, unde a fost biserica Sărindari, a 40 biserică a lui Matei-Vodă Basarab; nu cercul militar

să se clădească pe locul și chiar pe locul bisericii, că sunt destule locuri pentru militari.

Asupra acestui cuvînt de *mitropolie* am voit să fac observațiune, ca să nu se mai țină *mitropolie* ci *catedrală*».

Dl. *Haret*, ministrul cultelor și instrucțiunii publice răspunde, că catedrală în Bucuresci se va face, că restul de bani din credit ajunge pentru a face față primelor trebuințe și anume ca să se facă esproprierile necesare și să se publice premiū pentru planuri. E adevărat, că dl. ministru a căutat să realizeze promisiunea dată. Domnia Sa a și întocmit o comisiune, care să se ocupe cu această importantă chestiune. Sperăm că totul nu se va reduce aci, ci va merge înainte, așa, ca în curând să vedem punându-se temelia Catedralei din Bucuresci. Chestiunea Catedralei prezintă atîta importanță din punctul de vedere religios și național însă, în cât 'mă rezerv de a reveni!

G...

Copie după raportul Prea Cucernicului revisor
Eclesiastic al Eparchiei Dunării de jos No. 5/97 către
Chiriarchie.

Prea Sfințite Stăpâne,

Aflându-ne la finele anului 1896/97, și fiind-că, conform art. 62 și 63, din regulamentul pentru punerea în aplicare a legii clerului mirén, pe lângă darea de sémă trimestrială, urméză a se face și o dare de sémă anuală, atât în privința administrațiunii generale a Eparchiei, cât și despre partea privitoare la tóte cauzele ce s'aũ prezentat spre judecarea spiritualului consistoriului Eparchial.

Sub-semnatul, referitor la partea administrațiunii generală a Eparchiei pe lângă cele ce am adus la cunoșcința Prea Sfinției Vóstre, prin rapórtel anterioré trilonare, voiũ schița în trásurí generale mersul administrațiunii bisericesci din acest an, după cât am putut sã mă conving din lucrările aflate la cancelariile protoierilor, cât și după înformațiunile ce am putut culege eũ insumi cu ocasiunea anche-

telor ce am fost ordonat a face în diferite localități din Eparhie și mai cu seamă în Dobrogea.

1). Incepând dar cu partea relativă la administrațiunea generală a Eparhiei, cu cel mai profund respect, supun la cunoștința Prea Sfinției Văstre, că în cursul lunii Martie a. c., am inspectat încă toate protoierile acestei Eparhii și anume: La 4 Martie protoieria de Constanța, la 21, protoieria de Tulcea, la 27, protoieria de Covurlui și la 31 Martie protoieria de Brăila.

În cursul acestei inspecțiuni, am constatat că la toate protoierile în general, cancelariile se țin în buna regulă cu registre, dosare și tot ce aparține acestui oficiu.

În privința aranjării hârtiilor aparținătoare la Dosarele respective, precum și înregistrarea lor în condici, am observat pe alocurea câte-va neregularități precum: greșeli, ștersături, corecturi și alte mici neregularități la întocmirea dosarelor cu lucrările aparținătoare, care de și nu pot avea vre o înruiere dăunătoare regulatului mers al administrațiunii, totuși pentru buna rânduială a cancelariei, cu puțină bună-voință și mai multă atențiune din partea părinților sub-protoierei s'ar putea înlătura și aceste lacune.

Efectuarea și executarea lucrărilor, la fie care protoierie, s'a făcut la timp și întocmai după ordinele primite de la chiriarhie și după dispunerea făcută de părinții protoierei asupra lucrărilor intrate.

Am constatat încă cu mulțumire că păr. protoierei, cu totă aglomerarea de lucrări ce sunt împovorați, au căutat a satisface toate cererile de ori ce natură s'au prezentat la cancelarie; au dat la timp instrucțiunile necesare preoților relativ la diferite chestiuni și deslegări ce s'au prezentat.

Am notat cu deosebire că păr. protoierei, au insistat foarte mult pe ori ce cale, ca să se respecte drepturile bisericilor și ale preoților față de autoritățile laice respective, în ce privesce partea materială. Totuși din lucrările a-

flate la dosarele respective, am observat că unele primării au stăruit în îndărătnicia lor de a nu prevedea în budget sumele necesari pentru cheltuiala de întreținere a bisericii, de reparațiuni și alte mici îmbunătățiri ce se reclamă imperios pentru buna întreținere și regulatul serviciu al bisericilor; — obligațiune la care comunele sunt datore a se conforma după dispozițiunile art. 32 din legea clerului mirén.—Iar alte comune de și au prevădut în budget sumele necesari pentru întreținerea bisericilor, însă nu le a achitat epitropiei sub cuvint de lipsă de fonduri.

În ce privesce partea relativă la abateri și necuviinți de ale clericilor, reclamațiuni unul în contra altuia, sau a altor persoane laice în contra lor, am observat în general că această parte lasă de dorit; căci, aceste reclamațiuni, sau se recomandă proistoșilor de circomscripții, care neavând cel puțin o mică diurnă pentru înlesnirea de transport, de multe ori așteptă o ocasiune favorabilă spre a putea merge în localitate unde urmăze a face anchetarea casului; așa că lucrarea se întârzie și adesea ori rămâne uitată, sau se dispune a se cerceta de însuși protoiereul cu vre o ocasiune, în care cas iarăși suferă întârziere. — Ast-fel că mai toate aceste reclamațiuni chiar de ar fi prin natura lor de ore care serioșitate, prin trecere de timp și pierd din proporțiile lor și se reduc foarte mult. — Căci reclamantul mai uită, și mai trece supărarea, mai cedează diferitelor stăruințe propuse din partea pârâtului, așa că, mai toate anchetele în cazul acestor reclamațiuni, nu pot avea de efect de cât închiderea urmăririi încorporând dosarele cu declarațiuni reciproce de împăcarea părților.

Răul însă nu stă aici, căci nimenea cred că nu dorește procese mai ales între clerici, care lucru contribuie foarte mult a le scădea prestigiul în popor. Răul constă în faptul că ast-fel de procedări, în asemenea casuri, contribuie pe de o parte a încuraja pe reclamant, care adesea din

rea obicinuință, saŭ din vre un calcul tendențios, pentru fie ce lucru, de multe ori fără importanță, pornesce pără în contra altuia fără nici un scrupul, sciind că în tot casul, chiar de nu ar putea proba acusațiunea, fapta sa nu 'i pôte atrage nici o raspundere, întru cât s'a obicinuit cu modul cum se pot tranșa aceste chestiuni. — Iar pe de altă parte, pârâțul dacă în adevăr va fi vinovat, începe a se deprinde cu împăcarea prin fel de fel de învoiri. — Așa că dacă din firea lui nu va fi fost tocmai vițios, el vędënd că pôte scăpa de pedépsă, încetul cu încetul începe a aluneca pe acé-tă pantă nenorocită și cade în recidivă; și dar, în loc de a aduce vre un folos moral păstoriților sêi, el singur se face pe sine pétră de scandal. — Apoi asemenea resolviri prin împăcare, ar mai putea da loc și la alte bănueli și prin urmare, în tot casul, moralitatea preotului suferă și prestigiul lui cade în fața poporului.

Am insistat mai mult asupra acestei chestiuni care, de și în felul ei s'ar părea pôte că nu merită atâta atențiune totuși am 'cređut ai da óre-care importanță, căci din studiul ce am făcut printr'o îndelungată esperiență ca subprotoiereŭ, membru în consistoriu și ca revisor Eparchial, 'mi am format convingerea că aceste chestiuni cari se par mici și ne însemnate, sunt premergétóre casurilor celor mai serioase care aŭ dat nascere proceselor ce s'aŭ intentat la Consistoriu; și dar, cred că réul trebuie curmat atunci când se nasce, spre a nu 'i lăsa câmp liber de a lua proporțiuni mari.

Casurii de asemenea natură am găsit la tóte protoieriile, și e de regretat că să continuă asemenea stare de lucruri; căci aici nu mai pôte fi vorba de dreptul fie-căruia de a petiționa, este vorba de abusul nenorocit ce se face cu asemenea reclamațiuni.

Pentru a se remedia acéstă stare de lucruri atât de dăunátóre bisericii, ar fi nemerit că pâr. protoierei, în casu

rile enunciate mai sus, să raporteze chiriarchiei înaintând și lucrările de cercetare, care obligațiune de almintrelea li se impune și prin dispozițiunile art. 55 din regulamentul legii clerului mirén, spre a se lua măsuri energice atât în contra reclamantului fie cleric sau laic—când acesta ar aduce vre o pâră neîntemeată contra altuia,—cât și în contra pârâtului dacă s'a constatat la cercetare că este vinovat.

Numai prin o serioasă reprimă a unor ast-fel de năzuinți s'ar putea înfrîna aceste dedări și desordini; căci, din cele ce am constatat în dosarele respective la toate protoierile, majoritatea reclamanților sunt dintre preoți unul contra altuia, cântăreți contra preoților și vice-versa, rar dintre învățători și mai rar dintre creștini.

Cele mai multe casuri din acestea, cum am șis, nu presintă prea multă serioșitate și s'ar presupune că se împovărăză protoierile cu lucrări, obligându-le a face cunoscut chiriarchiei până și cele mai neînsemnate chestiuni care s'ar putea rezolvi și de protoierei.—Dar totuși, procesul acesta din partea clericilor sau a laicilor pentru fie-ce nimicuri, deja împovărăză lucrările protoiereilor prin emiteri de ordine, recomandări de cercetări la fața locului sau chiar transportări în persoană; și dar aceste năzuinți desordonate trebuiesc înfrinate și reprimite cu totă asprimea în scop de a le face să dispară pe viitor, și ast-fel numai se va ușura lucrările protoiereilor. În interesul unei bune și corecte administrațiuni e necesar a se face chiar și sacrificii pentru combaterea răului, având mai ales la îndemână strălucitul exemplu dat de însuși capul suprem al Eparchiei.

Și dacă am socotit ca aceste chestiuni ar trebui să fie aduse la cunoștința chiriarchiei spre a decide asupra lor, n'am înțeles prin acésta, ca ele să fie trimise în judecata spiritualului consistoriū, căci atunci ar fi și mai rău.—Este cunoscut că lumea se alarmează când aude că preotul este

trimis în judecată, căci de va eși vinovat sau nu, el este notat rău și purtat prin gura lumii (clevetit). Cred dar că prestigiul preotului trebuie să fie menajat și menținut la înălțimea cuvenită, spre a nu i se pune în bănuială moralitatea și corectitudinea purtării lui; căci de multe ori după cum s'a și constatat la judecată — el poate fi victima unor uneltiri malițioase; și dar, dacă se constată la cercetare că este innocent, sau că culpa lui nu e gravă și nu aduce nici o vătămare simțului religios al creștinilor, cred că ar fi bine, ca în asemenea cas, să se hotărască asupra lui de chiriarchie prin măsuri disciplinare, căci cred că scopul unei bune administrațiuni tinde a se moraliza și disciplina clericii și prin urmare a se lucra pentru împușinarea și chiar de va fi cu puțință — stârpirea proceselor de la consistoriū, iar nu a se înmulți — Căci un preot târît la bara justiției de fiește cine și de multe ori pentru nimicuri, ajunge a 'și perde autoritatea morală în fața poporului și nu 'și mai poate îndeplini rolul său de învățător și luminător al poporulul.

Este îmbucurător lucru însă, că mulți preoți și ași putea dice chiar majoritatea preoților din această Eparchie, de când au putut avea de sus pildă bună și frumoasă, o prea înțeleptă Archipăstorire și o deosebită îngrijire părintească de îmbunătățirea sôrtei lor morală și materială, au început a pricepe chemarea ce au în misiunea lor. ast-fel că mulți preoți chiar din comunele rurale pot fi luați ca frumoase exemple în exercițiul misiunei lor. — Cu toate acestea sunt excepțiuni, și eu sunt dator să le semnalez, care se pare că au uitat că sunt preoți și că preotului nu-i este permis nici chiar ceia ce pentru cei-l-alți cetățeni se consideră ca ceva foarte innocent.

Cu ocasiunea inspecțiunilor am constatat, că unii din preoți 'și petrec un timp prețios, sau stând prin localuri publice d'a valma cu cei-l-alți cetățeni și distrându-se în

mod necuviincios, saũ stând fără nici o trebã pe la diferite stațiuni ale cãilor ferate care le sunt mai în apropiere de comuna lor, așteptând sã sosescã, cutare saũ cutare tren.— Nu dórã cã așteptã sosirea vre unui amic saũ rudã, ci numai ca sã 'i trecã timpul, cã dupã ce terminã serviciul la bisericã, ñice cã nu are ce face.—Am avut ocasiune sã vãd preoți stând pe la gãri într'un costum nepotrivit unui preot.—Ast-fel cã nu l'ar mai cunósce nimeni cã e preot, dacã n'ar purta barbã și plete.—Lucru de regretat, mai cu sémã când avem un regulament pentru ținuta preotului la diferite ocațiuni.

Preotul fiind dascãlul și pãrintele poporului, trebuie sã fie în ochii creștinilor omul infailibil și nereproșabil; pentru cã numai ast-fel vorbele lui ascultate ca nisce oracole se pot sãdi adînc în inimile credincioșilor.—Numai așa ar putea avea el autoritatea moralã trebuinciosã pentru a influința cu putere asupra sufletelor și a avea succes în misiunea sa, spre a lucra la rîdicarea nivelului moral și religios al creștinilor. Cele mai mici abateri în purtarea sa, cele mai neînsemnate neregularități și abuzuri, saũ chiar desordini în îmbrãcãmintea lui, causãzã un rãu nespus de mare. Preotul fiind un sacerdot, purtarea lui trebuie sã fie cel mai strãlucit exemplu pentru pãstoriții lui.

Cu ocasiunea anchetelor ce am avut prin diferite localități din Eparchie, necesitãnd a sta mai mult timp pentru terminarea lucrãrii, am constatat cã unii din preoți aũ înțeles fôrte rãu a 'și face datoria în serviciul bisericesc. S'aũ obicînuit a servi numai Duminicile și în ñile de sãrbãtori mari, iar în cele-l-alte ñile chiar și în patru-ñecimi, stã biserica închisã. De și Prea Sfinția Vóstrã ați dat un orar de timpul când trebuie sã se începã și sã se finescã serviciul în bisericã, partea acãsta se negligezã, când sub pretext cã sunt cãntãreții la muncã și n'are cu cine face serviciul; iar unii din preoți invócã motivul, cã în ñilele

de lucru locuitorii sunt ocupați cu munca câmpului și n'aŭ pentru cine face serviciul. Eŭ cred, că și într'un cas și într'altul motivele invocate sunt cu desăvîrșire ne înteme-ete; căci, ori-ce s'ar ȃdice, preotul fiind deservent unei biserică, are datorie să facă serviciul în mod regulat. El trebuie să 'și facă datoria, căci mai mult saŭ mai puțin este și plătit pentru acésta și mai ales că pe la unele biserică parohiale sunt actualmente și câte un preot supranumerar și serviciul se face cu rîndul.

Aceste devieri de la datorii, cred că s'ar putea îndrepta numai prin inspecțiuni mai des făcute fie de către păr. protoierei, fie de către proistoșii de circumscripții, căci ori cât de multe ordine scrise se vor da în acéstă privință nu vor produce rezultatul dorit de cât numai atunci, când va fi și controlul. Căci, pentru a desrădăcina o stare de lucruri învechită, (pentru a o desrădăcina cu totul) se cere mai multă perseveranță. Cu ocasiunea acestor inspecțiuni s'ar mai observa dacă toți preoții cunosc bine servirea Sf. Liturgiă a celor trei Sfinți Ierarchi, căci sunt preoți cari n'aŭ efectuat încă Sfinta Liturgie a marelui Grigorie, care se săvîrșasce numai în patru-ȃdecimi; și cum mulți preoți mai tineri, aŭ deprins la Sfinta Episcopie, cu ocasiunea chirotoniei lor, numai liturgia Sfintului Ión Gură de aur, și după cum am arătat că la multe parochii nu se servesc de cât Duminicile și sêrbătorile, acești preoți n'aŭ avut nici odată ocasiunea a o învăța. Și dacă se va observa mai minuțios, se va constata că sunt încă preoți, cari nu cunosc a servi regulat tóte ierurgiile prescrise de biserica noastră Ortodoxă la anumite ocațiuni.

În definitiv cred, Prea Sfințite Stăpâne, că cele mai bune rezultate și un adevărat folos real se va realiza prin o muncă stăruitoare, în mod practic, mai mult de cât prin duplicarea formalităților în cancelariile protoiereilor și înmulțirea numerilor de ordine în registre. De aceea, inspecțiu-

nile cât de dese, ar fi mai recomandabile, conferinți parțiale pe plasă, sau pe circumscripții în care să se trateze tot ce se va părea mai acomodată cu trebuințele bisericii sub toate raporturile; și acestea vor fi premergătoarele pregătiri, care vor asigura o bună organizațiune în biserică. Căci, preotul nostru, eșit de pe băncele școlei, cu puțină instrucțiune și fără cea mai mică cunoștință de școala lumii, are trebuință de ore-care formare pentru a putea să-și îndeplinească cu succes rolul misiunii sale și a nu fi expus la abateri, cari 'l degradează și 'l scade în fața poporului. Și dar, ar fi necesar ca preotului să i se facă educațiunea pentru apostolat în tot felul, după cum am mai spus, prin dese conferinți ținute chiar la reședința protoieriei a câte o parte din preoți, cari se pot ajuta în serviciu de alți colegi ai lor din apropiere, spre a nu suferi serviciul în lipsa lor de la parohie. Cu această ocaziune să fie exercitați la catedrala reședinței protoieriei în săvârșirea diferitelor ierurgii, precum și în mișcările ce trebuie să facă preotul în biserică în timpul serviciului, căci și acestea contribuie foarte mult la frumusețea slujbei în biserică.

Educațiunea este factorul cel mai important pentru a imprima omului abnegațiunea, de care preotul are cea mai mare trebuință în greaua sarcină ce are de purtat față de misiunea lui cea sfântă. Ea .dă curaj în lupta vieții și menține devotamentul. Pute să aibă preotul destulă cultură intelectuală, fără educațiune nu va putea aplica nici odată principiile de cari trebuie să se conducă, așa după cum le ar aplica un om cu educațiune. Unde este educațiunea trăesce bunul simț.

În privința aplicării dispozițiunilor art. 34 din regulamentul legii clerului mirân, am observat că în ce privește pe parohi, parte din ei au trimis protoiereilor raportul trimestrial relativ la starea morală și materială a parohiei, iar alții nu. Totuși nu s'a făcut nici o observare asupra

acestor lucrări de către pâr. protoierei, ca să se vadă dacă chiar rapórtelc primite sunt făcute în regulă, de cuprinde sau nu detaliile necesari relativ la starea morală și materială a parohiei și dacă întrunesc condițiunile cerute spre a atinge scopul pentru care sunt făcute.

Afară de câte-va escepțiuni laudabile, cele mai multe din aceste rapórtelc sunt aprópe uniforme în a arăta starea materială a parohiei indicând cifra veniturilor și cheltuelilor pangarului, numărul parochienilor și alte mici indicațiuni de mică însemnătate. Iar în cât privesce starea morală a parohiei, unele rapórtelc o descriu în mod imfim, fără nici o ordine de idei și fără nici un scop practic, iar altele tac cu desăvîrșire.

Ast-fel fiind starea rapórtelc în cestiune, ele nu numai că nu ating scopul pentru care sunt înființate prin lege, dar de în inoportune. Și dar, pentru ca aceste rapórtelc trimestriale ale parochilor să devină un fapt real și folositor în administrațiunea bisericescă, ar necesita ca pâr. protoierei să nu se mărginescă numai a le înregistra și atașa la dosarul respectiv, ci a face asupra lor un studiu amănunțit esaminându-le pe fie-care în parte și în cas când ele n'ar fi conforme scopului pentru care sunt făcute, să le corecteze și înapoiască parochului respectiv cu anume indicațiuni și observări, făcându-se atent parochul de modul cum trebuie se facă pe viitor acel raport, căci prin el oglindindu-se starea parohiei, să se pótă avisa la măsurile de îndreptare.

Pe de altă parte, dacă aceste rapórtelc trimestriale ar fi făcute cum trebuie, ar putea servi de piese protoiereilor pentru a estrage din ele material trebuincios la formarea raportului general de finele anului. Neglijate însă, aceste rapórtelc, vor fi socotite de către parochi ca o sarcină și încetul cu încetul vor cădea în desuetudine și se vor abandona, lucru care cred că ar fi în paguba bisericii, căci chiar

în starea în care se face actualmente, tot e un mijloc de control, pentru care parochiile se pot ținea responsabili.

Din dosarele respective, am mai observat la protoiereile de Constanța, de Covurlui și de Tulcea, că sub-protoiereii, în lipsa protoiereilor de la reședință, și fără a fi împuterniciți printr'un anume jurnal, au făcut acte de dispunere, resolvând hârtiile, aprobând concedii pe șase zile emițând ordine sub a lor semnătură, lucru care trece de competența lor, fiind hotărît prin lege, că numai protoiereii se pot bucura de asemenea prerogative pe un termen limitat, însă de 6 zile.

Prin urmare, cred că ar fi nimerit, ca sub-protoiereii să se mărginescă a ajuta pe protoiereii în lucrările de cancelarie; iar în partea administrativă numai atunci când vor avea anumită delegațiune saă o prealabilă împuternicire din partea titularului.

11). În ce privește partea relativă la procesele ce s'au judecat de spiritualul Consistoriului în cursul acestui an, la ca~ subsemnatul a luat parte susținând acușațiunea;

În studiul ce am făcut asupra cauzelor ce au dat naștere diferitelor procese, am constatat că majoritatea acestor cauze, au fost abaterile preoților de la datoriile lor preoțesci, precum: neînțelegeri între ei, purtare necorectă față de enoriași, insulte etc. Celelalte cazuri mai puține, sunt pentru beție, refus de serviciu și părăsirea parohiei. Așa că, luate fie-care în specie se pot cota astfel:

16 cazuri abateri de la datoriile preoțesci.

5 cazuri de beție.

3 cazuri refus de serviciu în popor și

3 cazuri lipsirea de la parohie.

În total 27 cazuri din întreaga Eparchie în cursul anului 1896/97.

Calculate aceste cazuri în specie și pe județe ar fi:

14 cazuri din județul *Covurluiă*, dintre cari:

10 cazuri abateri de la datoriile preoțesci,

2 casuri refuz de serviciu în popor și

2 casuri de beție.

6 casuri din județul *Tulcea* dintre cari:

5 casuri abateri de la datoriile preoțesci,—privind 3 casuri pe un singur preot a nume Gh. Dimitriu din parohia Concaz, și

1 cas pentru părăsirea parohiei.

4 casuri din județul *Constanța* dintre cari:

2 casuri pentru beție.

1 cas pentru abateri de la datoriile preoțesci și

1 cas pentru părăsirea parohiei.

3 casuri din județul *Brăila*, dintre cari:

2 casuri pentru abateri de la datoriile preoțesci, și

1 cas pentru beție.

Din această repartitie în specie a casurilor, se poate constata, că cauzele ce au predominat la judecata preoților, au fost abaterile de la datoriile preoțesci—casuri curate de ordine disciplinară. Însă chiar casurile cele mai grave care s'au semnalat prin reclamațiuni, la judecată, s'au constatat că cele mai multe au fost exagerate, căci n'au avut realitate în întregul cuprins al reclamațiunii. Ast-fel că, din 27 casuri, cari s'au judecat de Consistoriu, 11 casuri constatându-se neîntemeiate, au fost achitate. Iar cele-lalte 16 casuri variază cu aplicarea pedepselor între trei luni canonicisire cu oprire de lucrările preoțesci și până la dojană Archierescă. Prin urmare, afară de câte-va casuri de oarecare gravitate, majoritatea casurilor judecate din întreaga Eparchie, se resumă în abateri de la disciplină.

Din această scurtă situațiune, se poate vedea, că ceea ce lipsește preotului mai mult pentru a fi apt de a'și putea îndeplini datoriile lui preoțesci și al face propriu de a corespunde înaltei lui misiuni ca apostol luminător și învățător al poporului—este educațiunea, fără de care el nu poate fi în starea actuală de cât aproape un instrument spre a săvârși în mod machinal slujbele în biserică și în popor.

Iar cât privește partea cea mai esențială a apostolatului—predica și pilda cea mai bună prin fapte frumoase, aș rămas în a doua linie.

Ast-fel fiind lucrul, preotul—după cum am arătat și mai sus în descrierea de la partea privitoare la administrațiunea generală a Eparchiei—are mare trebuință de educațiune, spre a’i dresa caracterul în sensul menirii sale sacerdotale și a’l face propriu misiunii sale.

Cât privește rolul ce sub-semnatul a îndeplinit pe lângă Consistoriū d’a susține acusațiunea în cauzele ce s’au prezentat spre judecare, se pôte lesne aprecia, știut fiind, că în organizațiunea tribunalului nostru bisericesc nu se preved apărători; și cum nu se presintă în cauză de cât persoane cari nu sunt în stare a se apăra, fie din sficiune, fie din cauza nepriceperii sau nedeprinderii în ast-fel de împrejurări, rolul Revisorului la judecată devine foarte important și în multe casuri chiar dificil; căci ne având un oponent care să susțină apararea, Revisorul pentru a fi consecinte cu sine însuși și a nu face din misiunea sa un obiect de gróză, acuzând numai pentru a acusa—adică a fi în rolul său, chiar și atunci când acusațiunea n’ar avea nici o rațiune, trebuie să aibă un rol dublu și de acuzator și de apărător. Căci de și rolul Revisorului Ecclesiastic este denumit prin lege, totuși cred că în spiritul legiuitorului n’a predominat ideia în principiu ca revisorul să acuse și în casurile când învinuirea ce se aduce unei persoane ar fi lipsită de fond sau n’ar avea realitate, mai cu sémă când se scie că clericii înviniți se presintă la judecată fără nici o pregătire și fără nici o cunoștință de a’și putea susține apararea.

În asemenea casuri am cređut că rolul Revisorului este de a desvolta și lămuri cauza din toate punctele de vedere, spre a lumina pe judecătorii asupra casului și a face convingerea chiar și a părților împlicate de validitatea sau nevaliditatea vinei ce se atribue acusatului. Căci în impre-

jurările actuale de fapt, aprópe nu mai póte fi vorba de o judecată în contradictoriu, de óre ce, nici acusatul nu este în stare a se apăra și nici reclamantul nu e în măsură a'și susține reclamațiunea sprijinită pe temeiuri legale, de cât numai prin probele ce presintă, care de multe ori saũ nu lámuresc întru nimic cauza, saũ o arată într'un mod fórte încurcat și întunecat. Ast-fel că tótă situațiunea unei cause, de multe ori, depinde de zelul ce'l pune Revisorul Eparchial d'a lámuri cauza și a pune tot odată la îndămâna judecătorilor elementele necesari pentru a putea aprecia culpa în gravitatea ei, saũ în circumstanțele ușurătoare ce ar veni în favórea acusatului, după diferitele împrejurări în care s'a conceput și comis faptul, indicând temeiurile legale, pe care se întemeează acusațiunea, saũ cari concurează la ușurarea pedepsei acusatului.

Din acest punct de vedere dar, rolul Revisorului Eparchial pe lângă consistoriu devine cumpâna după care judecata bisericéscă măsórá gravitatea causei și împarte dreptatea conform legilor și canónelor bisericii nóstre ortodoxă de răsárit.

Acestate fiind observațiunile ce am putut face, amásurat îndatoririlor ce mi se impun prin lege, relativ la bunul mers al administrațiunii generale a Eparchiei, cât și cu privire la cauzele ce s'aũ prezentat spre judecare spiritualului Consistoriu Eparchial, cu cel mai profund respect, le supun la cunoșcința Prea Sfinției Vóstre și Vě rog, Prea Sfințite Stăpâne, se bine-voiți, a dispune cele ce veți găsi de cuviință.

Sînt, cu cel mai profund respect
Prea Sfințite Stăpâne
Al Prea Sfinției Vóstre
Prea plecat și prea supus servitor

Revisor, (ss) *Econom St. Ionescu.*

DONAȚIUNI

Se aduc mulțumiri publice persoanelor ce au contribuit la înfrumusețarea bisericilor din parohia Bălțeșei din comuna Podeniș Nou, pl. Cricov-Podgoria, Jud. Prahova. Preotul Rafael Mateescu și D-l Sterie Jilescu o cruce de argint în valoare de 220 lei. D-l M. Scărlătescu proprietar o icoană Sf. Treime cu dulap, două candelor de argint 250 lei. D-l Nae Dumitrescu o icoană cu sf. Nicolae și sf. Apostolii D-șora Maria Bălăcenu, D-nele Ilinca Drăghici, Năescu N. Dumitrașcu, Antința Dumitru, Maria Preda Iordache a oferit corone la Iconostas, perdele, mese de pânză toate lucrate național. Pentru biserica filială, D-na Frosa Jaica 2 perdele lucrate național. D-l G. G. Grigorescu lipsescan Ploesci un rînd procovețe atlas lucrate.

Din partea santei episcopii a Hușilor se aduc căldurose mulțumiri D-lui Ión Cărburenu din Comuna și parohia Ghidigeni Jud. Tutova pentru că a dăruit bisericii parohiale cu patronul Sf. împărați din menționata parohie, un epitaf (aer) în valoare a 110 lei.

Se aduc mulțumiri publice D-lui Filip Papadinopol administratorul moșiei Icoana plasa Mijlocu, Județul Oltu, care a dăruit bisericii parohiale „Icoana“ un apostol legat cu piele marochin în valoare de 13 lei. De asemenea, D-lui Nae Ștefănescu arendașul moșiei sforiei Bunești Urluști, Jud. Argeș și D-lui C. Gh. Cioban din aceea comună, care a oferit bisericii filiale din cătunul Valea Babei, opt perdele de pânză în valoare de 15 lei.

Persoanele de mai jos dăruind bisericii Monastirea din Văleni următoarele obiecte și anume: D-l Ión Drăgulinescu, proprietar în comuna Hârșa a acel județ un rînd de haine preoțesci în valoare de 120 lei. D-na Sofia S. Pisău din Văleni o candelă velosă și o învelitoare pentru iconostas în valoare de 30 lei. D-na Elena D. Anastasescu, o învelitoare de rips pe sf. masă și un sfeșnic cu trei picioare tot pe

sf. masă în valoare de 40 lei și Maria T. Georgescu o perdea de mătase pentru ușile împărătesei în valoare de 15 lei. Tuturor li se aduce mulțumiri publice.

Dl Moise Râmbu, din Comuna Moroeni județul Dâmbovița, binevoind a zugrăvi cu spesele sale și a așeza cele patru icône împărătesei la biserica parohială din acea comună pentru care a cheltuit suma de 222 lei, bani 18, Epitropia îi exprimă mulțumiri publice.

D-nul Grigore G. Carcale avocat domiciliat în orașul Giurgiu și D-l D. Rădulescu au dăruit lemnele necesarii pentru construirea unei elopotnițe la Biserica parohială, cu hramul Adormirea din Comuna Târnavă de jos, jud. Vlașca. Epitropia le exprimă mulțumiri publice.

D-l G. Nițulescu primarul comunei Petriceni de Brebu jud. Prahova a dăruit bisericii din acea comună una perdea de stofă națională cu fluturi pentru ușile împărătesei; iar D-l Ion Morărescu tot din acea comună a dăruit cu ocaziunea serbării Botezului Domnului toate luminările și untul de lemn pentru iluminatul bisericii. Pentru aceste pioase fapte Epitropia le exprimă mulțumiri publice.

Chiriarhia Dunării de jos aduce mulțămire publică D-nei Teodora Eftimie Ion din parohia Armutlia, jud. Tulcea, care a dăruit bisericii cu serbarea Sf. Ilie, din numita parohie o liturghie nouă, ediția Tipografiei „Monastirea Némțu“ precum și D-nei Maria Penef din cotuna Camber, județul Tulcea, care a dăruit tot menționatelor bisericii un sfeșnic de lemn în valoare de 26 lei.

Epitropia bisericii parohiale Sf. împărați din comuna Davidesei, pl. Râurile-Argoșel, Jud. Muscel aduce mulțămiri publice D-lor G. Pascal, Mihail Constantinescu și Anton Constantinescu Popovici, toți din capitala București, strada Romană, cari au oferit următoarele obiecte și anume: una colțavitră de aramă cositorită pentru Botez, în valoare de lei 70; perdele pentru sf. Icoane de borangie și garnisite; una invelitoare pentru sfântul Prestol și alta pentru iconostas în valoare de lei 50; Una cădelniță de argint cu preț de lei 180; iar D-na Teodora George tot din familia Pascal, a oferit un candelă de argint în valoare de lei 60.

Din partea sfintei Episcopii a Hușilor se aduce căldurose mulțămiri D-lui Constantin Galaction și Leonida Galaction din Comuna Brădeștii, Jud. Tutova pentru că ambii au contribuit la facerea unui rînd vestimente preoțesci de adămască în valoare de 100 lei, pe care la dăruit bisericii parohiale cu patronul Prea Cuv. Parascheva din menționata comună.

Epitropia bisericii parohiale Andreesei aduce mulțămiri publice persoilor creștini cari au binevoit a depune cărți în arhiva bibliotecii

bisericii: Preotul M. Constantinescu 25 cărți didactice și morale de diferiți autori. Ión M. Covrig 2 cărți didactice și morale de diferiți autori. Ana T. Pârâianu 6 cărți didactice și morale de diferiți autori. Vasile Becheru 4 cărți idem. Ión Poenaru 4 idem, între care a dat un Ceslov cu litere străbune. Vasile L. Vasiliu 4 cărți didactice și morale între care a dat un ceslov cu litere străbune.

Epitropia bisericii din comuna Netoșii de sus județul Teleorman aduce mulțămiri publice D-lui Miha I G. Trandafirescu proprietarul aceluia moșii care a bine-voit a dăruia bisericii după noua sa proprietate următoarele obiecte: Un polieandru de metal galben cu 12 lumini. Două sfeșnice mari împărătești; Patru idem mici fața nucului și lucrute elegant; O tîmplă compusă din 11 icône mari reprezentând Evangeliștii, Sf. Treime și alți sfinți bine zugrăviți după modelul aprobat de sfintul Sinod și așezat tot cu spesele D-lui Trandafirescu, Un baptist-riiu de aramă, un Octoih mare, un rînd complet de veștinte preoțesci calitate superioară. O iconă mare lucrati pe pânză reprezentand cele 12 prasnice.

Epitropia Bisericii din Com. Bîrla Jud. Teleorman aduce mulțămiri publice D-lui D. Marinescu Epitrop, care a bine-voit a dăruia acelei bisericii următoarele cărți legate cu pele marochin un catavasier, un orologiu, una psaltire, un evhologiu și o liturgie.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Radu Voivozanu din acest oraș, pentru că a bine-voit a dona Bisericii sf. Nicolae din Alexandria două sfeșnice de alamă galbenă în greutate de 5 chilograme pentru sf. Prestol.

Chiriarchia Dunării de jos aduce mulțămiri publice D-lui Gheorghe Vălcu din comuna Potur, jud. Tulcea, care a dăruia bisericii parohiale cu serbarea Înălțarea Domnului, din cotuua Inan-clăme, parohia Cogelac, zisul județ, un sfeșnic de lemn în valoare de 25 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Grigorie Părvănescu, care a dăruia bisericii parohiale cu hramul Sfinții Voevođi, din parohia Buse-ci, județul Mehedinți, o Evanghelie, ediția Sfintului Sinod, legată cu piele marochin.

Prea Sfințitul Arhierieș Pimen G. Piteșteanu, a dăruia bisericii cu patronul Adormirea din comuna Provița de sus, Județul Prahova, două sfeșnice mijlocu de alamă, precum și mai multe cărți de ritual cu litere latine și veștinte preoțesci, pentru care faptă lăudabilă i se aduce mulțămiri publice.

D-ii Christache D. Miclescu a donat bisericii Poiana de Verblău jud. Prahova o bucată de stofă damască de mătase în valoare de 48 lei, pentru o sîtă și un epitrahil, pentru care i se aduce mulțămiri publice.

D-l N. Mititică a bine-voit să lege cu spesele sale cărțile de ritual cu litere latine ale bisericii Sf. Voevođi din com. Telega Jud. Prahova. Pentru această plăasă faptă i se aduce mulțumiri publice.

D-nă Aglaia P. Crisant din urba Roman a dăruit bisericii parohiale „Sf. Spiridon“ din Cotuna Vulpăsești. Com. Sagna Jud. Roman o perdea de mătase și o cruce mică de aur, ambele în valoare de 50 lei; D-l Ión Popovici, notarul comunei Sagna a dat suma de 8 lei pentru legatul mai multor cărți rituale ale bisericii parohiale din acea comună Județul Roman; locuitorii cotunei Vulpăsești com. Sagna Jud. Roman au contribuit cu suma de 40 lei pentru facerea oblonelor de la clopotnița bisericii din satul Vulpăsești; diaconul Ión Ciocină din parohia Sagna a cumpărat un potir, de argint, poleit cu aur în valoare de 180 lei pentru biserica filială Sf. Nicolae din acea parohie și două icoane în valoare de 7 lei; D-l Dimitrie Gavril Mălieri și soția sa Elena D. Mălieri proprietar în com. Porcesoi au donat bisericii parohiale din acea comună un rînd vestimente de mătase cusute cu fir în valoare de 200 lei; comuna Damienesci a contribuit cu suma de 150 lei, iar epitropia bisericii acelei comuni cu 50 lei pentru repararea zaplazului bisericii parohiale din Țisa comună, preotul N. Savin și soția sa Eleonora au cumpărat pentru biserica din comuna Damienesci două clopote mici în valoare de 50 lei; iar D-nele Catinea Botezatu și Ana Samoil au dăruit tot Țisei bisericii cea întâi un levier și a doua un prosop de bumbac. Pentru asemenea plăse fapte li se aduc mulțumiri publice.

D-l Vasile Albușescu proprietar în Ploesoi bine-voind a dona bisericii cu hramul Sfinților Voevođi din comuna Brebu Jud. Prahova una Evanghelie, ediția Sf. Sinod îmbrăcată în argint și presărată cu stele de aur, în valoare de lei 300. Chiriarchia Mitropoliei îi aduce mulțumiri publice pentru încurajarea și exemplul altora.

Se aduc mulțumiri publice Epitropiei Bisericii Sf. Vineri Herasca, care a dăruit Bisericii Popa-Tatu din Capitală două tocuri de icoane; D-na și D-nu Radianu una sută lei pentru clopote; D-nul Răducanu Manolescu un policandru de bronz poleit; D-l Al. Pangăl 50 lei pentru clopote; Ilie Petrovici 40 lei idem; D-na Frosa P. Iordănescu una pólă la icoane; Elena Niculescu una pólă de atlas cu fir la iconostas. D-șorele Leliea și Irina Șonțu una sveră și o îmbrăcăminte la altar de atlas cu fir: D-na și D-nu Zamfirescu un covor de bete pentru așternut.

D-l Vasile Nică Manda a oferit o colimvitră de aramă bisericii Cuvioasa Paraschiva, din com. și parohia Scundu, din Județul Vâlcea, pentru care i se aduce mulțumiri publice.

D-l Ión Vălcănescu, grefier la arhiva Tribunalului Jud. Mehedinți împreună cu soția sa Ecaterina Vălcănescu, a avut buna voință de a

dărui bisericii cu hramul Nascerea Maicii Domnului din parohia Șovorna-de-sus, trei dveri la ușile împărătesei și încă o invelitoare pentru tetrapod sub iconostas. Acestea lucrate bine de stofă națională. Al doilea două perdele, lucrate bine, la icónele împărătesci; două mese de pânză, una pentru acoperirea pristolului, una pentru acoperirea mesei din biserică, un prosop de șters, trei litri de unt-de-lemn, trei chilograme de lumânări și mai multe alte obiecte, toate aceste în valóre de 100 lei. Pentru aceea Epitropia le aduce căldurose mulțumiri publice.

D-na Rada, preotul Roman a oferit bisericii cu hramul Sf. Voivodă din com. Marotinu de jos plasa Oitului de jos Balta, trei acoperimente în valóre de 10 lei; D-l Colcea Vasile a oferit 3 sfeșnice de lemn lucrate în strung în valóre de 20 l. Radu Ion Tița Văduva un iconostas cu icóna sa zugrăvită pe amândouă fețele în valóre de 35 lei. Ștefan Ilie diaconu Ión din comuna C-lar 3 acoperimente pentru sfintele vase în valóre de 10 lei, pentru care li se aduc mulțumiri publice.

Se aduc mulțumiri publice D-lui Manolache Fratoștițenu, din urbea T-Severin, care a dărui 200 lei bisericii parohiale din com. Poiana-Mare, Jud. Mehedinți.

Preotul paroh Filip Popescu a dărui 67 lei 15 bani; Ión Popa Dincă 2 l. Tache Mihăescu 20 l. Pavel N. Vasile 10 l. și Dumitru B. Chițu 10 l. cu care sumă de 109 lei și 15 bani s'a cumpărat cărțile de ritual tebuinoase bisericii parohiale Teculești, din comuna Carpen, Pentru care li se aduc mulțumiri publice pentru această ofrandă.

Bisericii parohială din parohia Stâlpu, Jud. Buzău i s'a făcut ofrande de persoanele notate mai jos și anume: D-l G. C. Emanoil, a donat 4 perdele la icónele imperătesci, una la ușile împărătesei și una la iconostas, în valóre de 50 l. cum și un rând mipee legate cu piele în valóre de 180 lei; Dumitrache G. Stoicescu, idem o Psaltire legată cu piele în valóre de 8 lei; Al. Mateescu, un octolch mare, legat în valóre de lei 24. Ión Teodorescu idem un Tipic legat cu piele în valóre de 6 lei. I. Dimitrescu, un aghiasmatar, în valóre de lei 7, 60, /^o; iar D-l N. Dimitrescu două prohode legate cu pânză în valóre de lei 4, 30, /^o, pentru care li se aduc mulțumiri publice ptoșilor donatori.

D-na Bicuța Emil Teodor din urbea Bușău a dărui bisericii parohiale sf. Filoftea din com. Bărăscă un rind de procovețe de atlas una pólă de cașmir la iconostas, una psaltire cu litere vechi, un manual de pravilă și o carte de cuvinte sufletesci, toate în valóre de 40 lei. D-nu Ión Dincă și soția sa Constantina din Bucuresci a donat tot menționatei bisericii, 40 coți de pânză vărgată, cu arnici pentru perdele la icónele împărătesci, acoperământ pe prestol și o pólă pe d'asupra iconostasului, toate în valóre de 50 lei. D-l Teodorescu din

București, a făcut ofrandă asemenea numitei biserici două epitrahire de rips, damască în valoare de 30 lei, și D-l Mihael Galmeanu, a dăruit un epitrahir de damasc în valoare de 8 lei. Pentru care li se aduc mulțumiri publice.

D-l Ilie Georgescu din urbea Mizil Jud. Buzău a donat bisericii „Adormirea Maicii Domnului“ din acea comună, un rind de vestminte preoțești în valoare de lei 160, și D-na Maria I. Tănăsescu o pólă de mătase la iconostas în valoare de 18 lei. Asemenea bisericii parohiale „Sf. Nicolae“ din parohia Tăbărăscii i s'a donat de văduva Dobrița N. G. Adetu și fiica sa Smaranda D. Ión din acea comună, două sfeșnice de lemn la icónele împărătesei, Pentru care se aduc mulțumiri publice pioșilor donatori.

Epitropia parohiei Pungesci din Jud. Vaslui, aduce căldurose mulțumiri D-lor Costache A. Leonte, Ioachim Melian și Iancu Mitocariu, pentru că au dăruit bisericii parohiale din acea parohie, fie-care câte un sfeșnic mare de lemn, lucrute foarte frumos, toate în valoare de 48 lei. De asemenea D-lui Spiru Comstantinescu pentru că a dăruit aceeași biserici una cădelniță în valoare de 16 lei.

Epitropia parohiei Dodesci din jud. Fălciu, aduce căldurose mulțumiri poporanilor acelei parohii, pentru că au contribuit la cumpărarea de cărți bisericești și anume: 12 minee lunare și un pentecostar ediția Sf. Sinod. legate cu pânză și piele, pe care le-au dăruit bisericii parohiale din Dodesci.

Din partea sfíntei Episcopii a Hușilor se aduce căldurose mulțumiri consiliului Comunei Hănești din plasa Târgu-Simila Jud. Tutova, pentru că a contribuit la reparatul bisericii parohiale cu patronul Sf. Ierarh Nicolae din menționata comună, cu suma de 1265 lei și 30 b.

Epitropiile bisericilor din parohiile Bozia și Dolhești Jud. Fălciu aduce căldurose mulțumiri D-lor mai jos notați, cari au dăruit bisericilor din coprinsul acelor parohii, mai multe lucruri și anume: D-l Dimitrie Gh. Lupa a dăruit bisericii parohiale din Bozia două sfeșnice de lemn în valoare de 30 l; iar D-l Nicolae Cazac a dăruit bisericii filiale din cotuna Bogdănesci aceeași parohie, un stég și una cădelniță ambele în valoare de 80 lei. De asemenea D-lor Ilie Tufescu cu soția sa Profira, pentru ca a dăruit bisericii parohiale din parohia Dolhesci două felinare, iar D-nii Gh. Năstase, Ión Cosma și Catinca Merlaș au dăruit aceeași biserici, fie care câte o prostire, cea dintâi de borangic și cele două din urmă de bumbac.

Chiriarchia Dunării de jos aduce mulțumiri publice D-lui Nicolae Popescu medic primar al Județului Tulcea, care a dat pentru biserica Sf. Nicolae catedrala din urbea Tulcea 20 lei, precum și Anton Căldăraru care a dăruit un disc de aramă bine lucrat și D-nei Eca-

terina Tocioă care a dăruit o față de masă de faț lucrată cu mătase tot pentru numita biserică.

D-l Dimitrie Condopol, proprietarul moșiei Bălăneșă, din Comuna Valea-Rea, Jud. Bacău, dăruind pilotii necesari, pentru împrejmuirea curții oimtirului bisericii parohiale din Poiana, aceea comună, cu patronul Sf. Dimitrie, i se aduc mulțumiri publice.

Locuitorul Vasile Pricopi dăruind Bisericii filiale cu patronul „Sf. Nicolai“ din secția Râpile, parochia Comunei Râpile Jud. Bacău una sobă de schije în valoare de 18 lei, i se aduc mulțumiri publice.

Bisericii parohiale Sf. Impărați din comuna Chiojd făcându-se danie de persoanele de mai jos obiectele următoare și anume: D-l Silvestru B. Isbășoiu a oferit o sifă, un epitrahir, una pereche ruca-vițe și un procovăț, toate de rips de mătase cu fir, în valoare de 213 lei. D-na Joița Șt. Stoicescu, a dăruit o masă de damase, costând 5 lei. Asemenea D-l Ghica Mocanu și soția sa Ana din comuna Zărneșei de Calnău, a oferit bisericii parohiale „Sf. Voivodă“ din parohia Vadu Soreșilor una Evangelie legată și un analog în valoare de lei 35. D-l N. Ionescu și soția sa Stana din numita parohie, a donat asemenea menționatelor bisericii, un rînd de vestminte preoțești în valoare de 85 lei. D-l D. Zota, din Zărnești, una iconă cu 2 fețe pentru iconostas, în valoare de 12 lei. Ion Boneă a oferit un sfeșnic, costând 12 lei. Coman M. Dinu din comuna Vadu-Soreșilor, una cruce în valoare de 25 lei. C. V. Popescu din comuna Zărneșei a dăruit una cruce și o căldărușe în valoare de lei 45. Ilie Porescu, Ión Popa și alți locuitori din comuna Vadu Soreșilor au contribuit la facerea unui Ep taf în valoare de lei 35, iar Nicolae Lăudatu și soția sa Dobra, și Stana N. Codrănu au dăruit un epitrahir și un rînd de perdelor de borangie pentru iconele împărătesei, în valoare de 45 lei. Tuturor Epitropia le exprimă mulțumiri publice.

Locuitorul Ión N. Grigoreea, enoriașul bisericii parohiale cu patronul „Intrarea în Biserică“ din parohia Miceșinesei, dăruind bisericii un clopot în greutate de 16 kilograme așezat în strat de lemn, în valoare de 65 lei, i se aduce mulțumiri publice din partea Epitropiei.

Chiriarhia Dunării de jos aduce mulțămire publică locuitorilor Gheorghe Pană și Gheorghe Pădurean din parohia Topolog, Jud. Constanța cari au dăruit bisericii parohiale cu serbarea Sfinții Impărați din dișa parohie un rînd de sfinte vase de argint în valoare de 162 lei și 50 bani; precum și enoriașilor mai jos notați cari au contribuit la cumpărarea unui rînd de vestminte preoțești pentru numita biserică cu suma ce se arată în dreptul fiecăruia și nume: Gh. Pană 14 l. Niță Mihailă 20 l. Constantin Țuțuiian 20 l. Ana Tătulea 1 l. Gh. Marcu 1 l. Ión Senchea 1 l. Mihail Cuișan 1 l. Nicolae Bannu 1 l. Grigorie

Costea 5 l. Gh. Moldoveanu 1 l. Gh. Ionescu 1 l. Ión Olteanu 2 l. Gavrilă Cojocaru 2 l. Cosma Sasu 1 l. Dumitru Christea 1 l. Roman Ozică 1 l. Șerban Tudorache 1 l. Ión Cojocaru 50 b. Ión Florea 1 l. Ión Pedestru 2 l. Moise Radu 1 l. Ión I. Chiujea 1 l. Nicolae Burcuș 1 l. Gh. Gh. Zăbavă 1 l. Ión I. Scortea 1 l. Ștefan Iorga 1 l. Ion Dăeanu 1 l. Gh. Zăbavă 1 l. Nicolae I. Chiujea 1 l. Ión Mițaru 50 b. Ión N. Iatan 1 l. Aron Herda 20 l. Iosif Manca 1 l. Teodor Banciu 1 l. 50 b. Dumitru Gavrilă 1 l. Toma Voinescu 1 l. Neaga Văduva 50 b. Gh. Chițu 50 b. Anton Stasuc 1 l. Nicolae Grezu 4 l. Ión Gheorghe 1 l. Toma Maestru 2 l. Gh. Dănilă 1 l. Pavel Uceanu 2 l. Alexe Nicolae 2 l. R. Moroianu învățător 1 l. Gh. Dumbravă 1 l. Bucur Fâscan 1 l. Grigorie Simionescu 3 l. Vasile Trofin 50 b. Grigorie Bucurendu 2 l. Alexe Munteanu 1 l. C. Dumitrescu Notar 2 l. și Ión Chiujea 1 l.

Epitropia parohiei Grajdurile din Comuna Valea Satului Jud. Vaslui aduce căldurose mulțumiri D-nelor Sultana Gh. Bărlădeanu și Anastasia Ghiorghiu, pentru că ambele au dăruit bisericii parohiale din menționata parohie două candelă de metal argintate, în valoare de 30 lei.

Se aduc mulțumiri publice următoarelor persoane ce au dăruit ofrande bisericii parohiale din comuna Pociolăștea și anume: Preotul Ión Ghiorghiu supranumerar din acea parohie una iconă Maica D-lui în valoare de 25 lei. Pr. Ión Gheorghe cu Maria D-tru Ionescu un rînd de vestimente de borangie cu alesături naționale în valoare de 120 l. Tot Maria Dumitru Ionescu în unire cu soțul său au mai dăruit două mese de bumbac cu alesături pentru sf. Masă și trei dvere pentru Sf. uși în valoare de 15 lei, toate la biserica parohială Sf. Ión Botezătorul. Pr. N. Constantinescu un rînd de vestimente bisericesti complet de bumbac cu alesături naționale la biserica filială Adormirea Maicii Domnului în valoare de 100 lei. Marin Dumitru Ionescu a dăruit la șa biserica filială un epitrahir și una pereche rucavițe de borangie în valoare de 12 lei. Maria Toma Ionescu a dăruit la șa biserica filială una masă pe Sf. Prestol, 2 dvere pentru sf. uși și una masă pentru iconostas toate de bumbac în valoare de 12 lei. Maria C. Ilie Pupădă una masă pe sf. Prestol și una dveră de bumbac în valoare de 7 lei. D-na Elisa Gh. Morușanu trei perdele pentru iconă împărătescă de bumbac în valoare de 10 lei. Stana G. Șurupățenu una perdea în valoare de 2 lei. D-nu Mihai Făciu două perdele pentru iconă, de bumbac în valoare de 5 l. toate la bis. filială Adormirea Maicii Domnului. D-l Nicolae Popescu din cătuna Hulubao a dăruit la biserica filială din șa cătună un steag în valoare de 45 lei și în unire cu preotul N. Constantinescu și Petre I. Ștefănoiu una iconă Sf. Nicolae în valoare de 25 lei.

Se aduc mulțumiri publice preotului C. Efrimescu paroh bisericii cu patronul Sf. Ierarh Nicolae din Urbea Botoșani care a dăruit bi-

sericii un clopot în greutate de 67 chilograme, și în valoare de 220 lei; Asemenea D-lui Teodor Christescu care a oferit bisericii parohiale Sf. M. M. Voievođi din comuna Cristești: lumânări, unt de lemn, smirnă, prescuri de Sf. Sărbători a Nascerii Domaului în valoare de 40 lei exprimând dorința a face și reparația bisericii parohiale. Enoriașilor parohiei Iouseni comuna Poiana-Lungă, cari au contribuit la cumpărutul unui clopot în valoare de 267 lei. D-nei Elena C. Dimitriu, care a donat 2 perdele și un acoperămint la prosohitar și un pro-covet în valoare de 15 lei. D-lui Ștefan Carale proprietar care a oferit: un felon două epitrahire 3 prosovețe și o pereche naraclită în valoare de 50 lei. Enoriașului Vasile Predon din căt. Chițoveni com. Uriceni care a oferit bisericii parohiale Sf. M. M. Dimitrie un prapur și o cruce de paradă în valoare de 60 lei. Ecaterina I. Al. Bolohan, care a dăruit bisericii Sf. Ierarh Nicolae din Sălăgeni o față de masă bumbac. D-nei Ecaterina Preot Simionovici, care a dăruit bisericii din Vărătec Sf. Voievođi una perdea de tul albă. D-lui Spiridon Macovei și Ion Zaiț cari au oferit un prapor bisericii parohiale Nașterea Măicii Domnului în valoare de 40 lei. D-lui Iordache Bereza care a dăruit de sărbătorile Invierii Domnului bisericii Sf. Voievođi 8 chilograme lumânări albe; iar D-lui Ion Apostolice primar com. Sălcea 12 chilograme lumânări albe. D-l Gh. Andronic care a dăruit 8 chilograme lumânări albe la biserică Nascerea Domnului Se aduc asemenea mulțumiri publice următoarelor persoane cari au contribuit cu bani și ofrande la repararea și sfințirea bisericii parohiale cu patronul Sf. Ierarh Nicolae din Sătăl și anume: Prințul Grigore M. Sturza proprietarul, a dăruit lemne și nule în valoare de 200 lei și în numerar 100 lei. D-l Gh. Crupenschi avocat 40 l. Gh. Gh. Constantinescu a făcut curpanul dinaintea Catapetesmei, una sobă, lumânări unt-de-lemn în valoare de 100 lei, iar în numerar a dat 80 lei. D-l Mihai Gheorghie Constantinescu 5 l. D-l Ion Bucicov 11 l. Pr. Toma Săvescu paroh 10 l. Adam Baltaru 25 lei D-l M. Zaharia arendaș 20 l. idem grindași și alte în valoare de 20 lei, iar enoriașii din parohia Prăjjeni și Sătăl, în unire au contribuit cu 424 lei în numerar; Primăria comunii Sătăl 100 lei, și totă obștia locuitorilor a hărăzit din arenda crășmei suma de 626 lei în total 1741. D-na Ecaterina Gh. Pastramă a oferit 2 perdele și îmbrăcămintea pe Sf. Masă în valoare de 20 lei.